

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

**TEXT LITE
WITHIN THE
BOOK ONLY**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200184

UNIVERSAL
LIBRARY

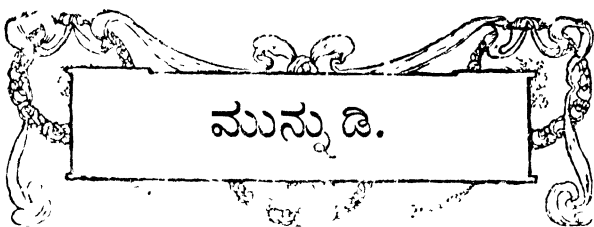
ಪ್ರಕಾಶಕ:-

ಭಿ. ಪ. ಕಾಳಿ, ಸಂಪಾದಕ,
ಶ್ರೀ ಶೇ. ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ,
ಆನಂದವನ-ಆಗಡಿ
ಜಿ. ಧಾರವಾಡ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳು ಪ್ರಕಾಶಕರಿಂದ ಕಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಮುದ್ರಕ:-

ಭಿ. ಪ. ಕಾಳಿ,
ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಪ್ರೆಸ್,
ಆನಂದವನ-ಆಗಡಿ,
ಜಿ. ಧಾರವಾಡ.

ನರ್ಘಟಕ ಸಮ್ರಾಟನೂ ದಿವ್ಯಪ್ರತಾಪನಿಧಿಯೂ ಆದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಎರಡನೆಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಕಸ್ಯ ಕುಬ್ಜದ ಗಾರ್ವ ಭೌಮನಾದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನೂ ನರ್ಮದೆಯ ಮಹಾ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ,

ಕನ್ನಡಿಗರ ವಿಜಯದೊಂದುಭಯನ್ನು ದಶದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಾದಗೊಳಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಗೌರವ ಮಂಡಿತ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸುವಂತಹದಿರುವದು. ಇರಾಣದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಎರಡನೆಯ ಖುಶ್ರುವು ರೋಮಾಯರ ಕಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕಸ್ಯಡ ಕಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೀರ್ತಿಪ್ರಭೆಯು ಪರದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಹಿಕ್ರಮಾಜನ ಸತ್ವಬಾಲಿಯಾದ ಈ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಅಂತ್ಯ ಕಾಲವು ಅತ್ಯಂತ ಚಿಂತಾಜನಕವಾಗಿ ಕಂಡಿರುವಿತು. ಇವನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಒಳುವಾಗಿ ವ್ಯಾಜ್ಯವು ಉಪಸ್ಥಿತವಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ಅದರ ಪರ್ಯವಸಾನವು ಅತ್ಯಂತ ಭೀಷಣವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿತು. ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಈ ಸಮ್ರಾಟನು ಬೇನೆಯಿಂದ ಮೃತ್ಯು ಪಥವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವಾಗ, ಮೈಯು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನೂ ರಾಜ ಮಂದಿರವನ್ನೂ ವಿಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಿದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಎದೆಯೊಡೆದು ಸಾಯುವ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಘಟನೆಗೆ ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪ! ವೆನ್ನದೆ ಮತ್ತೇನು ಹೆಸರಿಡಬೇಕು?

ಶ್ರೀಯುತ ರಾ. ಹ. ದೇಶಪತಂಜಯವರ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೂ, ಶ್ರೀಯುತ, ಜಲೂರವರ ಕರ್ನಾಟಕ ಗತವೈಭವವೂ, ಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಪಿಡಿಯೂ, ಶ್ರೀಯುತ ಪಾಂಡುರಂಗ ಗೋವಿಂದ ಕಾಸ್ತೀ ಪಾರಖಿಯವರ 'ಶ್ರೀ ಹರ್ಷ' ನಿಬಂಧವೂ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಕಥೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯನಾದುದರಿಂದ, ಆ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗೆ ನಾನು ತುಂಬಾ ಋಣಿಯಾಗಿರುವೆನು.

ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಸಂಪಾಜಕರಾದ ಶ್ರೀಯುತ ಭಿ. ಪ. ಕಾಳೆ ಇವರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆಗೆ ಜಾಲನೆಯು ದೊರೆತದ್ದರಿಂದ, ಈ ಮಹಾನುಭಾವರ ಉಪಕಾರವು ಚಿರಸ್ತುರಣೀಯವಾಗಿರುವದು ಕನ್ನಡ ವಾಙ್ಮಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ನನ್ನ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗತ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವು ಕರ್ನಾಟಕ ವಾಙ್ಮಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವದು. ಸದ್ಗುರುವು ಎಲ್ಲರ ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲಿ!

ಬನ್ನಿಕೊಡ್ಡ,
ತಾ|| ೧೪-೧೨-೧೯೩೨

} ಕನ್ನಡಿಗರ ವಿಧೇಯ,
ನಾಗೇಶ.

ಪ್ರಕಾಶಕನ ಬಿನ್ನಹ.

ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ವೀಕ್ರ ಶ್ರೀ. ನಾಗೇಶರವರು ಬರೆದ "ಸತ್ಯ ಮೇವ ಜಯತೇ" ಎಂಬ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಹೃದಯಂಗಮ ಪುಸ್ತಕವು ಈ ವೇದಲೇ ಶ್ರೀ. ಶೇ. ಗ್ರ. ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ನಮ್ಮ ವಾಚಕರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿದೆ. ಈ ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪವು ಅದರ ಮುಂದಿನ ಭಾಗವಾದ್ದರಿಂದ, ಇದುವೂ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡಿಗರ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗದಿರದು.

ಶ್ರೀ. ನಾಗೇಶರವರು ತಮ್ಮ ಈ ಕೃತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀ ಶೇ. ಗ್ರ. ಮಾಲೆಯನ್ನೂ ತದ್ವಾರಾ ಕನ್ನಡ ವಾಚಕಗಳನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಋಣಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವರು ಶ್ರೀಶನು ಶ್ರೀ ನಾಗೇಶರವರಿಗೆ ಸಕಲ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹಿದಗಿಸಲಿ! ತಾ|| 27-1-33 ಪ್ರ.ಕಾಶಕ.

ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ೨ನೆಯವನ.

ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪ!

ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಂದೇಶ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮ್ರಾಟನಾದ ಎರಡನೆಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ವಾತಾಪಿಪುರದ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದ್ದನು. ರಾಕ್ಷಸೀ ರಾಜ್ಯಲೋಭಿಯಾದ ಮಂಗಳೇಶನ ಕೊಲೆಯಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇವನ ಕೈಸೇರಿದ್ದವು. ಮಂಗಳೇಶನ ಮರಣದ ತರುವಾಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಬೇಕೆಂದು ಸಾಹಸ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರು. ತರುಣ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಧೈರ್ಯ-ಕೌರ್ಯ-ಸಾಹಸ-ಚಾತುರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ನಿಸ್ಸೀಮಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರಾದ ಕನ್ನಡ ದಳವಾಯಿಗಳ ಹಾಗೂ ದಂಡಾಳುಗಳ ಹೋರಾಟದಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲಿಕರು ವಾತಾಪಿಪುರ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಬಾಗಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಈ ವಿಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಸಮ್ರಾಟನು ಕದಂಬ, ಗಂಗ, ಪಲ್ಲವ, ಮೌರ್ಯ, ಲಾಟ, ಮಾಳವ, ಗುರ್ಜರ, ಕಲಿಂಗ, ಪಾಂಡ್ಯ, ಕೇರಳ, ಚೋಳ, ಕೋಶಲ ಮೊದಲಾದ ರಾಜರನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ವವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು. ಈ ಕನ್ನಡಕಲಿಯು ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯಿಂದ ರೇವಾ ನದಿಯ ವರೆಗೆ ತನ್ನ ವಿಜಯಧ್ವಜವನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸಿದನು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಭಿಮಾನದ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೀರ್ತಿಯ ದ್ವೈತಕವಾದ ವಾತಾಪಿಪುರದ ಸಿಂಹಾಸನದ ಪ್ರಭೆಯು ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಿತ್ತು. ಕನ್ನಡಿಗರ ವಿಜಯದ ಪತಾಕೆಯು ಹಿಮಾಚಲದ ವರೆಗೆ ಕಾಣತೊಡಗಿತ್ತು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಜಯಭೇರಿಯು ನಿವೃದ್ಧವು ಅಖಿಲ ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೇಳತೊಡಗಿತ್ತು. ವೀರಕನ್ನಡಿಗರ ಕಾಲವಿನ ಅಚ್ಚರದ ಗುಡುಗು ಪರದ್ವೀಪಕ್ಕರ ಎದೆಯನ್ನು ನಡಗಿಸಿತ್ತು. ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜಿತ ಸತ್ಯ ಶಾಲಿಯಾದ ಸೈವಕುಲತಿಲಕ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮ್ರಾಟ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಕೀರ್ತಿರವಿಯ ಕಿರಣಗಳು ನಮಗೂ ಕೃಷ್ಣಿಯನ್ನು ಬೆಳಗತೊಡಗಿದ್ದವು. ಈ ಚಾಲುಕ್ಯಕುಲವಂಶದ ವೀರಶೈಲಿಯ ಅಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಅಖಿಲವು ಕಂಗೆಟ್ಟಿತ್ತು. ಇಂಕಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇ ಆರೋಹಿಸಿದ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಭಾಗ್ಯವಲ್ಲವೇ?

ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನ ಕಾಲದಿಂದ ಅಮಾತ್ಯನಾಗಿದ್ದ ಸತ್ಯಸಮ್ರಾಟ ಸತ್ಯವರ್ಮನು ಇದೀಗ ಅಮರಧಾಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದನು. ಅವನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿರಾಜ ಪುತ್ರನಾದ ವೀರಸೇನನು ಅಧಿಷ್ಠಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನಾದರೂ ಸತ್ಯವರ್ಮನಂತೆ ಶೂರನೂ, ಚತುರನೂ, ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ-ಜಯಸಿಂಹರ ಹಾಗೂ ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾಪತಿಗಳಾದ ವೀರಸೇನ-ಪ್ರತಾಪವರ್ಮರ ಸಹಾಯದಿಂದ ರಾಜ್ಯತಲೆವನ್ನು ನಿರ್ಬಾಧರವಾಗಿ ಸಾಗಿಸಿದ್ದನು. ಇವನೂ ಮಹಾರಾಜ್ಞಿಯಾದ ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾದೇವಿಯೂ, ಪ್ರಜಾಜನರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅನುರಾಗವುಳ್ಳವರಿದ್ದರಿಂದ, ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಆ ಕಾಲವು ಅತ್ಯಂತ ಸೌಖ್ಯಪ್ರದವಾಗಿತ್ತು. ವರ್ಧಮಾನ ವಿಜಯಶಾಲಿಯಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೀರ್ತಿವೈಭವದ ಖ್ಯಾತಿಯು ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬ ಪಸರಿಸಿತ್ತು.

ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನು ಲಾಟ, ಮಾಳವ, ಗುರ್ಜರ, ಮೌರ್ಯ ವೊದಲಾದ ಅರಸರನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಜಯಾನಂದದಿಂದ ವಾತಾಪಿಪುರ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರತಕ್ಕವನಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಂಚಿಯ-ಪಲ್ಲವ ಅರಸನಾದ ವೊದ

ಲನೆಯ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿರುವನೆಂದೂ, ಅವನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂಡಾಯವೆಬ್ಬಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನೆಂದೂ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಮಾಬಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವನು ಕಂಚಿಯ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನನ್ನು ದಂಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ತೆರಳಿದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸಸ್ತೈನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಚಿಯನ್ನು ಸವಿೂಪಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಧೃತಿಗುಂದಿದನು. ಕನ್ನಡಕಲಿಯ ಅಮೋಘವಾದ ಸೈನ್ಯದ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವು ಗೂತ್ತಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಹಿಪ್ಪಂಬದ ಹೊರತು ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲೆಂದು ಬಗೆದು, ಅವನು ತನ್ನ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಅತ್ಯಂತ ದೀನನಾಗಿ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ, ದುರಾರ್ಥಕ್ಕಾದಯಿ ಯಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಒಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ, ತನ್ನ ಓಲಗೆಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನು ತನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ವಿನಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಅವನ ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು: —

“ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನೇ, ನೀವು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳನ್ನು ಹಳಿದಿರುವಿರಿ. ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ ಮಹಾರಾಜರು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇನ್ನು ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ನಾನು ನನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸು ವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸತಕ್ಕವನೇ. ಮಂಗಳೇಶರವರ ಅಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಅರಸರು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ಮನೆಬಂದಂತೆ ನಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಅವರನ್ನು ಕೈಕುಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ನಾನು ದಂಡಯಾತ್ರಿಗಾಗಿ ಹೊರಟಿರುವೆನು. ಕನ್ನಾಕುಮಾರಿಯಿಂದ ನರ್ಮದೆಯ ವರೆಗಿರುವ ದೇಶವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ

ವದು. ಈ ದಿಕ್ಷಿಣ ದೇಶದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು; ವೇಳೆ-ವೇಳೆಗೆ ಕಪ್ಪು-ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಯಾರಾದರೂ ಎರೋಧಿಗಳಾಗಿ ನಡೆದರೆ, ಹ್ವಮೆಯು ಎಂದೂ ದೊರೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಾದರೂ ನಾನು ವಿನಂತಿಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವದೇನೆಂದರೆ, ಕಂಚಿಯು ವಾತಾಪಿಪುರದ ಮಾಂಡಲಿಕ ಅರಸುಮನೆತನವಿರುವದರಿಂದ, ಅಜೀವವೂ ಸ್ನೇಹಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು; ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಅವಧಿಗೆ ತಪ್ಪದೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಲುಪಿಸಬೇಕು ನೀವು ಪರಾಭೂತರಾಗಿರುವರೆಂದು ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಸ್ತಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ನನ್ನದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಕಂಚಿಯರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡರೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬೇಕಷ್ಟೇ! ನೀವೇ ವಾತಾಪಿಪುರ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವ ಬಗ್ಗೆ ವಚನವಿತ್ತರೆ, ನಿಮ್ಮ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯು ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಗೇ ಉಳಿಯುವದು "

ದಯಾಮಯನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿದದ್ದರಿಂದ, ಕುಲಗದ ಜನರಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನಂತೂ ಈ ಕನ್ನಡಸಾರ್ವಭೌಮನ ಘನತರವಾದ ಬೆದಾರ್ಯವನ್ನು ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದನು. ಅವನು ಹೀಗೆ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದು ವಾತಾಪಿಪುರದ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಪಲ್ಲವರಾಜರು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಚಾಲುಕ್ಯರಿಗೆ ಉಪದ್ರವ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ದಯದೋರ ಬಾರದೆಂದು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಕಂಚಿಯು-ಪಲ್ಲವ ರಾಜರು ಬಲಿಷ್ಠರೂ, ಪರೋತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಸಹಿಸದಂಥ ಮನಸ್ಸಿನವರೂ, ದುರಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಆದ್ದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಶಾಸನವನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಇವನು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಈಗ

ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪ್ರಸಂದವೊದಗಿದರೆ ಮತ್ತೆ ತಿರುಗಿ ಬೀಳುವದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ನೋಡುವಂತಹನ್ನಿವೆಂಬದನ್ನು ಅವನು ಮನಗಂಡಿದ್ದನು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವದೇ ಲೇಸೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನು:—

“ಮಹಾರಾಜರೇ, ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಡುವೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ, ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮರು ಜೊತ್ತು ಬಂದಂತೆ ಕೊಡೆ ಹಿಡಿಯುವವರಿರುವರೆಂಬದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲ. ಪಲ್ಲವರು ಬಲಿಷ್ಠರಿರುವದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಂದ ಚಾಲುಕ್ಯರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೇಡಾಗದಿರದೆಂದು ನನ್ನ ಮನೋದೇವತೆಯು ಹೇಳುತ್ತಿರುವದು. ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೇಡುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಪಲ್ಲವ ರಾಜರಿಂದಲೇ ಎಂದು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮರ ಸಾಗುವಳಿಯವರಾಜ ನರಸಿಂಹವರ್ಮರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನಾನು ಪೂರಾ ಅರಿತಿರುವೆನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇವರ ಅವರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬಾರದೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.”

ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಭಯಗೊಂಡನು. ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಂಬಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಎಂದು ಅವನು ಚಡಪಡಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ಅವನು ದೀನವಾಣಿಯಿಂದ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ಸೇನಾಪತಿಗಳೇ, ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಮ್ರಾಟರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರೇಮವು ಹುಟ್ಟಿರುವದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಪರಿಚಯವು ನಿಮಗಾಗಬಹುದು. ನನ್ನ ರಾಜಪದವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ಬೀದಿಯ ಭಿಕ್ಷುಕನಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವದು ಘನತರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಕರ್ನಾ

ಟೀಕ ಸಮ್ರಾಟನ ಧರ್ಮವೇ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಮಹೇಂದ್ರ ವರ್ಮನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:— “ಕಾಯಾ-ವಾಚಾ-ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಾನು ಎಷ್ಟೊಡಬೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೂ, ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಲೂ ವರ್ತಿಸುವೆನು. ಪರಾಭೂತನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ತುಳಿಯಬಾರದೆಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು”

“ಮಹೇಂದ್ರ ವರ್ಮನು, ಪರಾಭೂತರಾದವರೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಮನೀಷೆಯಿರುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಾಪವದು. ರಾಜಾಚಾರ್ಯನು ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟ ವರ್ತನದ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ಪಾಲನೆಗೆ ಕೊಡುವೆನು. ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸ್ನೇಹ ಸಂಬಂಧವು ಕಡಿದು ಹೋಗುವಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನಾನು ನಿಮಗೆ ಸೂಚಿಸದಿರಲಾರೆನು. ನನ್ನ ಕಂದೆಯವರಾದ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮರು ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಈ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರೋ, ಅಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಟೀಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಭಕ್ತರ ಕೆಳಗೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನನ್ನ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿರುವದು. ಇಷ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಶೆಯು ನನಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಚರಂತನವಾಗಿ ಚಾಲುಕ್ಯಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾಗಿ ಬಾಕಿಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲುವು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಹಿಪ್ಪುಪ್ಪಿದ್ದರೆ ಓಡಂ ಬಡಿಕೆಯ ದ್ರವ್ಯವು ಬರೆಯಲ್ಪಡುವುದು.”

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಹಿಪ್ಪಿ ಕೊಂಡು ಕಂಠರಸಿದು ಎತ್ತಿರುವದ ವಶ್ಯಕವೆನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ, ರಾಜ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅವನ ಸ್ವಾರ್ಥಿನದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಹಾರಿಯು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ:—

“ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಬಂದಿರುವನು; ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಕರೆತರುವೆನು.”

‘ಪಾತಾಪಿಪ್ಪುರಿಂದ ದೂತನು ಬಂದಿರುವನೆ?’ ಎಂದು ಉತ್ಕಂಠೆಯಿಂದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಈಗ ಪ್ರತಿಹಾರಿಯು:

“ಹೌದು ಅವನು ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಬಂದಿರುವವಂತೆ. ಅವನು ಕೈರಾದ ವೀರವೇನರು ವಿಜ್ಞಾನವನವು, ಕೈರಾದನ್ನು ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕಳಿಸಿರುವರಂತೆ.”

“ಅವನನ್ನು ಬೇಗನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ”

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅಜ್ಞಾನವು ಕೈರಾದನ್ನು ಕಳಿಸಿರುವುದನ್ನು ವಾತಾಪಿ ಪುರದ ಚಾರನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೇಳಿದನು. ಚಾರನು ಬಾಗಿ ಮೂರು ಮೂರು ಸಾರೆ ಕೆಲಮುಟ್ಟು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಸಮೀಪ, ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅವನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕಳಿಸಿದನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಚೀಲವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಆ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪತ್ರಗಳಿದ್ದವು. ಹಿಂದೂ ಪತ್ರವು ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ಹರ್ಷವರ್ಧನನದು; ಮತ್ತೊಂದು ಪತ್ರವು ವೀರವೇನನದು. ಕನ್ನಾಕುಬ್ಬದ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾದ ಹರ್ಷವರ್ಧನರು ಶಿಷ್ಯನಾಗಿರಲು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾದ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತರನ್ನು ಕಳಿಸಿರುವರೆಂದು ಅವರ ಪತ್ರವನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕಳಿಸಿರುವನೆಂದೂ ವೀರವೇನನು ಹೃದಯದಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದನು. ಅವನ ಪತ್ರವನ್ನೇದ್ದಿದ ಮೇಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಲಾರಂಭಿಸಿದನು:—

ಸಾರ್ವಭೌಮ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜ ವಾತಾಪಿಪುರ,

ಇವರಿಗೆ: —

ಶ್ರೀ ಹರ್ಷವರ್ಧನ ಸಮ್ಮಾನ ಉಪ ರಾಜಪಥ ರಾಜಧಾನಿ ಕನ್ನಾಕುಬ್ಬ ಇವರ ಸಂದೇಶವೇನೆಂದರೆ —

ನೀವು ದಿಗ್ವಿಜಯ ಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಹೊರಟು ನಮ್ಮ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾದ ಮಾಳವ, ಗುರ್ಜರ, ಕೋಶಲ, ಲಾಟ ನೊಡಲಾದ ರಾಜರನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ ಹಿತ್ತಾಯ ಪಡಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಂಗತಿಯು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ಈ ಕೃತಿಯು ತೀರ ಅಕ್ಷಮ್ಯವಾದದ್ದಾಗಿರುವುದು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ

ನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಮ್ಮ ಹಸ್ತಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳಾದ ಗ್ವಂದಗುಪ್ತರನ್ನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಶಿಷ್ಟಾಯಿ.ಗಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೆಂದು ಕಳುಹಿಸಿರುವೆನು.

ಮಂಗಳೇಶ ಮಹಾರಾಜರ ಆಶೀರ್ವಾದದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ತೀರ ನಿಶ್ಚಿನ್ನವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಅದು ವಿಕ್ರಮ ಕಾಲಗಳಾದ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಸುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದತೊಡಗಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಅನಂದವೆನಿಸತೊಡಗಿದೆ; ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ ಲೋಭದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮೇಲೆದಪ್ಪತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ, ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿತು. ನರ್ಮದೆಯ ವರೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿಮ್ಮ ದುರಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕೀರ್ತಿವರ್ಮರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ರಾಜ್ಯವು ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಿತ್ತೋ, ಅಷ್ಟು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿಮ್ಮ ನಿಶ್ಚಯವಿರುವದೆಂಬದನ್ನಾದರೂ ನಾನು ಕೇಳಿರುವೆನು ಸದ್ಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜ್ಯತೃಷ್ಣೆಗಳಿಗಾಗಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಸಂದೇಶ ಕಳುಹಿಸಿರುವೆನು. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಅನ್ಯಾಕ್ರಾಂತಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವದು.

ನಾನು ನಿಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವದೇನೆಂದರೆ, ಗೋದಾವರಿನದಿಯ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಹೆಜ್ಜೆಯು ಬೀಳಕೂಡದು; ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದಿಲ್ಲ ಉತ್ತರಾಪಥಕ್ಕೆ ನಾವು ಹೇಗೋ, ಅದರಂತೆ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಕ್ಕೆ ನೀವು ಸಾರ್ವಭೌಮವಿರುವದರಿಂದ, ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವೆನು.

ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವರೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಭಾವನೆಯಾಗಬಹುದು. ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಯುದ್ಧದ ಗೊಂದಲವೇಳಬಾರದೆಂಬ ಉಚ್ಚತಮವಾದ ಧೈಯದಿಂದ ನಿಮಗೆ ಪತ್ರ

ಕಳುಹಿಸುವೆನು. ನನ್ನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಂದೇಶ
ವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಶಿಷ್ಯಾಯಿಗಳಿಗೆ ಬಂದ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತರು
ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು. ಪರಮಾತ್ಮನು ನಮಗೆ ಸದ್ಬುದ್ಧಿ
ಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಂಗ ಹಾಪಿಸುವೆ.

ತಮ್ಮ,

ಶ್ರೀ ಹರ್ಷವರ್ಧನ ಸಾರ್ವಭೌಮ, ಕೃಷ್ಣಕುಬ್ಜ

ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರು ಈ ಸತ್ಯವನ್ನೊದಿಬ ಕೊಡಲಿ
ವಂತಾಪದಿಂದ ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಾರ್ವ
ಭೌಮನೇ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬಿಸುಕುಂತೆ ಕೊಡಸಕೊಡಗಿರುವ
ನೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದನು. ಆಗ ಅವನು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನನ್ನು
ಕುರಿತು:—

“ಸೇನಾಪತಿಗಳೆ, ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿದಿರಾ?
ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಪ್ರಮತ್ಸನಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ರಾಕ್ಷಸೀ
ರಾಜ್ಯತ್ಯಜ್ಞೆಯವನಾದ ಅವನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಾ
ವರಿಯ ವರೆಗೆ ವಿಪುಲಸಬೇಳೆಯ ಹೊಂಡು ಹಾಕಿರುವನು. ನಾವು
ಈಗಲೆ ವಾತಾಪಿಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರುವೆ. ಉತ್ತರಾಪಥದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ
ಯಾದ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದ ಸಂದೇಶವನ್ನೆಷ್ಟು ತಿಳಿ
ಸೋಣ. ದಕ್ಷಿಣ ದ್ವಿಜಯವಲ್ಲಿ ಬೇಸರವಿಂಡಿದ್ದ ನಮಗೆ ಉತ್ತರ
ದ್ವಿಜಯ ಮಾಡುವ ಅನುಕಂಠಿಯು ಅಭಿಸುವದೆಂದು ಅನಂದ
ವಾಗಿದೆ.”

ಕಂಚಿಯ ಓಲಗನ ವಿರಜನೆಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ
ನಿವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಮಹೋಪವರ್ಣ ಪಲ್ಲವನು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆದರಾತಥ್ಯ ಮಾಡಿ ಅವನಿಗೆ ಅಂದೇ ನಿಶೂಪ ಕೊಟ್ಟನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ಪಡೆಯೊಡನೆ ವಾತಾಪಿಪುರದ ಮಾರ್ಗ
ವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆವನು.

ಬಂದ ದಾರಿಗೆ ಸುಂಕವಿಲ್ಲ.

ಪುಲಿಕೇಶಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಪಲ್ಲವರಾಜನಾದ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಅವನಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಾತಾಪಿಪುರಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಕನ್ಯಕುಬ್ಜದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನನ್ನು ಕಂಡು, ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಮನೋಗತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಅಶುಂಗನೊಡಗೂಡಿ, ಅವಿಶ್ರಾಂತ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದನು.

ವೀರಸೇನನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನ ಅಗಮನದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ, ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಇಂಗಿತವನ್ನೂ ಅವನಿಗೆ ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನೊಡನೆ ಏನು ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕಳಿಸಬೇಕೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅಂದಿನ ದಿವಸದ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜನರು ಕೂಡಿದ್ದರು. ಗಂಗೇಶನಾದ ರವಿದತ್ತನೂ, ಸೇಂಕ್ರಕರಾಜನಾದ ದುರ್ಗಶಕ್ತಿಯೂ, ಅಳುಪ ರಾಜನಾದ ಗುಣಸಾಗರನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ-ಜಯಸಿಂಹರನ್ನು ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕರೆಯಿಸಿದ್ದನು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಬೆದರಿಕೆಗೆ ಸೊಪ್ಪುಹಾಳಚಕ್ರದಲ್ಲವೆಂದೂ, ಶಕ್ತಿವೀರಿ ಯತ್ತಿಸಿ ಬಕ್ಷಿಣಾಪಧದ ಮಾನವನನ್ನೂ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹಣಗೆ ಬೇಕೆಂದೂ ಅಂದಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನನ್ನು ಓಲಗಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಕಳಿತ್ತಿದ್ದನು. ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾಪತಿಗಳಾದ ವೀರಸೇನ-ಪ್ರತಾಪವರ್ಮರೂ, ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾದ ದುರ್ಗಶಕ್ತಿ, ರವಿದತ್ತ, ಗುಣಸಾಗರ ಮೊದಲಾದವರೂ ಯೋಗ್ಯಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದರು. ಕುಬ್ಜ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ-ಜಯಸಿಂಹರೂ

ಮಹಾರಾಜನ ಪಾತ್ರ್ಯದಲ್ಲಿಯ. ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಉತ್ತರಾ ಪಥದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಸುವರ್ಣಖಚಿತವಾದ ಸದ್ಭಂಗಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅಂದಿನ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಜನ ಸಮುದಾಯವು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೂಡಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನು ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನಿಗೆ ಏನು ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೇಳುವನೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಜನರು ಉತ್ಕಂಠಿತರಾಗಿದ್ದರು.

ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು: “ನೈಕುಲ್ಪದ ಗಜಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಹಳ್ಳಿಯ ಚಾಣಾಕ್ಷನೂ ರಾಜಕಾರಣವಟುವೂ ಇದ್ದನು. ಇವನು ಅತ್ಯಂತ ವರ್ಚಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದು, ಪೊಳ್ಳು ಬೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಜನರನ್ನು ಅಂಜಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಣವು ಇವನಲ್ಲಿತ್ತು. ಇವನ ವಾಕ್ಪಾತುರ್ಯವು ಅಮೆಪವನಾಗಿತ್ತು. ಯಾವದೊಂದು ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಅಂಜಿಸಿ, ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ಇವನು ಧೈರ್ಯಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಇವನು ವಿಲಕ್ಷಣ ಬುದ್ಧಿಚಾತುರ್ಯದವನಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಶಿಷ್ಯಾಯಿಗಾಗಿ ಇವನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು.

ಕೆಲವು ನೇಲೆಯ ವರೆಗೆ ಓಲಗವು ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಯಾರ ಬಾಯಿಂದ ಏನು ಹೊಂಟುವದೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಭಿಕರು ಅತುರಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಗ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ಸಮ್ರಾಟೇ, ನಾನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನೆಂಬದು ಶ್ರೀ ಹರ್ಷವರ್ಧನ ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಪತ್ರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವದು. ನಾನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಂತೆ ಕೇವಲ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬಂದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಈವರು ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೂ ಹಿತಕರವಾಗುವಂಥ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವಿರುವದು. ನಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಕಾಂತಿಪ್ರಿಯರಿರುವರು. ಅದ್ದ

ರಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಲೆ ದಂಡೋಪಾಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳದೆ ನನ್ನನ್ನು ಶಿಷ್ಟಾ ಯಿಗಾಗಿ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಅವರು ಎಷ್ಟು ಶಾಂತಸ್ವಭಾವದ ವರೋ, ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಶೋಭಿಸುವ ವೀರಗಳೂ ಆಗಿರುವರು. ಉತ್ತರಾಸನವು ಕರ್ನಾಟಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ವಂಶವಾದದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ನೀವು ನನಗೆ ಹಿಮ್ಮೆಲಾಗರ ನೆಂದೆನ್ನಬಹುದು. ಶಕ್ತಿಸಂಪನ್ನರಿರುವೆವೆಂದು ಅನ್ಯಾಕ್ರಾಂತ ಮಾಡ ಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ನಮಗಿಲ್ಲ. ಅವರವರ ಅಧಿಕಾರಗಳೂ, ಅವರ ವರ ರಾಜ್ಯವೂ ಅವರಿಗೇ ಉಳಿದು, ಭಾರತವರ್ಷವು ಸುಖ-ಶಾಂತಿ ಗಳಿಂದ ಬಾಳಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಉದಾತ್ತವಾದ ಉದ್ದೇಶವಿರುವದು. ಅಂತೆಯೇ ಅವರು ಹಿಮ್ಮೆಲೆ ದಂಡತ್ತಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾರದೆ, ಸುಧಾಸಕ್ತಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವರು. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲಿಂದ ನಮ್ಮ ರಾಜರ ಗುಣದ ಮಹತಿಯು ಚನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾ ಗುವದಿಲ್ಲವೇ? ನೀವು ದಕ್ಷಿಣದ ಸಮ್ರಾಟರಿರುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮನ ಸ್ಸಾದರೂ ಘನತರವಾದದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳುವೆನು. ಸತ್ವಶಾಲಿ ಗಳಾದ ಜನರು ವಿಜಯೋತ್ಸಾಹದ ಭರದಲ್ಲಿ ಅನುಚಿತ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವದು ಮಾನವೀ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದ ಧರ್ಮ ವಿರುವದು. ಸರ್ವಜ್ಞವೇಕ ಮುದ್ದಿಯವರಾದ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ತಪ್ಪು ಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗುವದು.”

ಹೀಗೆ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ನಡೆದು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಏನು ಹೊರಡುವದೆಂಬದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದನು. ಇವನ ಮಾತು ಗಳು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸಂತಾಪವನ್ನು, ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿ ದ್ದವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಉಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರೋಧಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಶಾಂತ ಪಡಿಸಿ, ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತರೆ, ನೀವು ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರೂ, ವಯೋವೃದ್ಧರೂ ಇರುವಿರಿ. ಹರ್ಷವರ್ಧನರು ನಿಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾದ್ದರಿಂದ ಕೇವಲ ಅವರ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡುವಿರೋ, ನಿಮ್ಮ ಈ

ಮಾತುಗಳು ನಿಪ್ಪುಹಸ್ತಾತ್ತಿಯವೋ? ಅನ್ಯರ ಎಳ್ಳು ಮೊನೆಯಷ್ಟು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕೂಡ ಈ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ರಾಟನು ಬಯಸುವವನಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯಬಳ್ಳೆಡಿರಿ. ನನ್ನ ತಂದೆಯವರಾದ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮರು ತಮ್ಮ ನೆತ್ತರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಾಮದೇವತೆಗೆ ಬಲಿಯೊಪ್ಪಿಸುತ್ತ ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ವರ್ಚಸ್ಸವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದರೋ, ಅಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ನನ್ನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆಯು ನಮ್ಮದೆಯ ವರೆಗಿರುವದು. ಹರ್ಷವ್ಯಸನು ರಾಜ್ಯಲೋಭಕ್ಕಿಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಗೋದಾವರಿಯ ವರೆಗೆ ತಂದು ಮುಟ್ಟಿಸುವ ದೀರ್ಘಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವದು. ಅವರ ಈ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಯಶವು ದೊರೆಯಲಾರದೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೆ ಬಾಹುಬಲದ ಗರ್ವವಿಲ್ಲವು. ಅಂತೆಯೇ ಅವರು ಶಿಷ್ಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವರು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನಮ್ಮದೆಯ ವರೆಗಿರುವದೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದರೆ, ಅವರು ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಸಾಹಸ ಮಾಡುವರಲ್ಲವೇ? ಕನ್ನಡವೀರರು ಸಮರಕ್ಕೆ ಅಂಜುವವರಲ್ಲವೆಂದು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರವರು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬತಕ್ಕದ್ದು.

“ಮಹಾರಾಜರೇ, ಹೇಗೆಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಆರೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಡಿರಿ. ನಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ ವಿಚಾರ ಮಾಡದೆ ನಿಮ್ಮಂತೆ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಬುಮುಕತಕ್ಕವರಲ್ಲ. ಸಂಗ್ರಾಮದ ಬೇಗೆಯನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿ, ದೇಶದ ಹಾನಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಕೀರ್ತಿವರ್ಮರು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮದೆಯ ವರೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪಾದಾಕ್ರಾಂತ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರ ತರುವಾಯ ಗುರ್ಜರ, ಲಾಟ, ಮಾಳವ, ಕೋಸಲ ನೊಡಲಾದ ಅರಸರು ಕನ್ನಕುಬ್ಜ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಂಕಿತರಾದರು ನೀವು ಕನ್ನಕುಬ್ಜದ ಸಮ್ರಾಟನನ್ನು ಪರಾ

ಭವಗೊಳಿಸಿದ ಹೊಂಕು, ಆ ದೇಶಗಳು ನಿಮ್ಮ ಮಾಂಡಲಿಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸುವದು ದೂರತೋಪಾಸ್ತವಿರುವದು. ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಅವರನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ ಅವರು ನಮ್ಮ ಅಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರತಕ್ಕವರು. ನಮ್ಮ-ನಿಮ್ಮ ಕಾದಾಟದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಆ ಮಂತ್ರಲೇಖ್ಯರರು ಸಂಕಟಕ್ಕೊಳಗಾಗುವರು. ನೀವು ವಿಚಾರಶೀಲರಿದ್ದರೆ ಯುದ್ಧದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತರಲಾರಿರೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಹೊಸದನ್ನು ಗಳಿಸ ಹೋಗಿ, ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದು ದಡ್ಡತನವೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡಿರಿ ಗುಪ್ತಸಾರ್ವಭೌಮರು ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸತ್ಯಕಾಲಿಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವದು ಸಾಧಾರಣ ತರದ ಮಾತಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ನರ್ತಿಸಿರೆಂದರಾಯಿತು.”

ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾದ ಸಂತಾಪವಾಯಿತು. ರಾಜಪರಿವಾರವಂತೂ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಉರಿಯತೊಡಗಿತು. ತನ್ನ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಸುರಿಸಿ-ಅಂಜಿಸಿ, ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವದಕ್ಕೆ ಇವನು ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಮಂತ್ರಿಯಾದ ವೀರಸೇನನು ತಿಳಿದನು. ಆಗ ಅವನು ತಿರಸ್ಕಾರ-ಸಂತಾಪಗಳಿಂದ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನನ್ನು ಕುರಿತು:

“ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೇ, ನೀವು ಸಂಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರದೆ, ವ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವಿರೆಂದು ನಿಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀವು ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗಾಗಿಯೂ, ನ್ಯಾಯಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿಯೂ ಬಂದಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ಈ ಬಗೆಯ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಭಾಷಣವು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರಾಪಥದವರ ನಿರರ್ಥಕ ಭಾಷಣದಿಂದ ಅಳಿಕ್ಕಡೆಯುವ ಜನರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ದೊರೆಯಲಾರರು. ನಮ್ಮ-ನಿಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮದ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಾದ

ಮೇಲೆ ಸೀಮಾಂತರಗಳ ನಿರ್ಣಯವಾಪರೂ ತಾನಾಗಿ ಆಗುವದು ನೀವು ಉತ್ತರಾಪಥವನ್ನು ಗೋದಾವರಿಯ ವರೆಗೆ ತಂದು ಹಚ್ಚು ಹೋದರೆ, ದಕ್ಷಿಣಾಪಥವು ಭಾಗೀರಥಿಯ ವರೆಗೆ ಇರುವದೆಂಬದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದಕ್ಕೆ ಚಾಲುಕ್ಯಸಮ್ರಾಟರು ಹಿಂಜರಿಯುವಂತಿರುವದಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ನಿಜವಾದ ನ್ಯಾಯವು ದೊರೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ನಮದೆಯು ನಮ್ಮ-ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇರೆಯು ನೀವು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ಕರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರವು ಈ ಮಾತಿನ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಹರ್ಷವರ್ಧನ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಪರಮಾವಧಿ ರಾಜ್ಯಲೋಭಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಮನಬಂದಂತೆ ಸಂದೇಶ ಕಳುಹಿಸಿರುವರು ಪತ್ರದ ಮೇಲಿಂದ ನೋಡಲು, ಅವರು ಜಗಳಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಲು ಕೆದರುತ್ತಿರುವರೆಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ತಾವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ; ಸಿಡ್ಡು ಹೊಡೆದು ನಿಂತ ಎದುರಾಳಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಾದುವದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರಾಪಥದ ದ್ವಿಜಯ ಸುಯೋಗವು ನಿನಾಯಾಸವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂತಿದ್ದರೆ, ಅಂತಹ ಸಂಧಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಎಂದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಗೊಡಲಾರರು. ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೆ, ನಿಮ್ಮ ಒಡೆತನಿಗೆ ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಅನ್ಯಾಕ್ರಾಂತ ಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಾಹಸಮಾಡುವದು ಅನುಚಿತವಾಗಿರುವದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇರೆಯು ನಮದೆಯಾಗಿರುವದು ನಾವು ಈ ನದಿಯ ಉತ್ತರಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಹಾಕುವದಿಲ್ಲ; ನೀವು ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಕೂಡದು ನಿಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೆ ಇಷ್ಟೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ ಸುಜ್ಞರಾದರೆ ಇಷ್ಟರ ಮೇಲಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲಿ.”

ವೀರಸೇನನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ತುಂದಗುಪ್ತನು ದಂಗು ಬಡೆದು ಕುಳಿತನು! ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಖ್ಯಾತಿಯು ಅಖಿಲ ಭಾರತ

ವರ್ಷದ ತುಂಬ ಹಬ್ಬಿದ್ದರಿಂದ, ಅವನ ಸಂದೇಶದಿಂದ ಆನ್ನಡಿಗರು ಅಳ್ಳೊಡೆಗುಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು; ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಹಾಗೂ ವೀರಸೇನರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನ ಆ ಆಶವಳಿಕೆಯು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಲೆಯಾಯಿತು. ಕನಾಟದವೀರನು ಸಂಗ್ರಾಮೋತ್ಸುಕರೂ, ಅತ್ಯಂತ ಚತ್ವಕಾಲಿಗಳೂ ಇರುವರೆಂದು ಅವನು ದೃಢವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಅಂಜಿಸಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನೆಂದು ಆತ್ಮಶ್ರುದ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಪೌರುಷದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅಡಿ ಬಿಡು, ಈಗ ಮೋರೆಯೊಣಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದಿತೆಂದು ಅವನು ಅನುತಾಪಗೊಂಡನು. 'ಗೌಣ ನೂತ ಸಮುಕ್ತನೈ ಅಭವಂ ತ್ವಜಕ ಪಂಡಿತಃ' ಎಂಬಂತೆಯಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಹವಣಿಸಿದನು.

“ವೀರಸೇನರೆ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಾನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾರೆನು. ವೀರೋಚಿತವೃತ್ತಿಯವರಾದ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಿಂದ ಈ ಬಗೆಯ ಭಾಷಣವು ಹೊರಟದ್ದು ಅಯೋಗ್ಯವೆಂದು ನಾನು ಎಂದೂ ಗ್ರಹಿಸೆನು. ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಹಿಳ್ಳೆಯ ಧೋರಣದಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಸಮಾನ ವಿಕ್ರಮಕಾಲಿಗಳಿರುವರೆಂಬದರಲ್ಲಿ ಎನೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇವರೇ ವರ್ಷ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಸಂಗ್ರಾಮ ಪ್ರವೃತ್ತರಾದರೆ, ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಜಾಕ್ಷಯವಾಗುವದು. ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಓಲಗದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅಲ್ಪ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಘನಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು ಹೂಡುವದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಬೆಲೆಯೇ ಕಟ್ಟಿ ಹೋಗುವದು. ನಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಗೋದಾವರಿಯ ವರೆಗೆ ಉತ್ತರಾಪಥವನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವದೂ, ನಿಮ್ಮ ಹಿಡೆಯರು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಆಭಿಪತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿಸಲೆಳಿಸುವದೂ ತೀರ ಅಯೋಗ್ಯವು. ನಾವೂ ನೀವೂ ಕೂಡಿಯೇ ಈ ಜಗಳವನ್ನು ಶಾಂತ ಪಡಿಸೋಣ. ನಾನು ನಮ್ಮ

ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೆ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರುವೆನು. ನೀವು ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ ಹಿಂದಗೆಬಹುದಾದ ಗೊಂದಲವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿರಿ. ನೆರ್ಮದಾ-ಗೋದಾವರಿಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗವು ಉತ್ತರಾಪಥದವರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು; ಉಳಿದ ಅರ್ಧಭಾಗವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂದು ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ನುಡಿದು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಮಹಾರಾಜರೇ, ನೀವು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ ಉಭಯತರಗೂ ಸೌಖ್ಯವಾಗುವದು. ಕೇವಲ ಹರ್ಷವರ್ಧನ ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಬಂದಿರುವೆನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಲಾಗದು. ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾದ ನಿವ್ರೂರ್ವರಲ್ಲಿ ಚರಂತನನಾಗಿ ಸ್ನೇಹವು ಉಳಿಯಬೇಕೆಂಬದೇ ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿರುವದು. ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರೇ, ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯವನಾದ ನನ್ನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಮಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಸಾರಾಸಾರ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಆಚರಣೆಯನ್ನಿಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಆಗ್ರಹದ ವಿನಂತಿಯಿದೆ” ಎಂದು ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ತನ್ನ ಅಸ್ವಲಿತವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದನು.

ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯೂ, ಅವನ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ-ಜಯಸಿಂಹರೂ, ಅವನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಆದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯ-ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರೂ ಬಹಳವಾಗಿ ರೋಷಗೊಂಡರು. ಅವನನ್ನು ಅಪಮಾನಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾದ ಗುಣಸಾಗರ, ದುರ್ಗಶಕ್ತಿ, ರವಿಕೀರ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರು ಅವನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಿರುವದರಿಂದ, ಅವನ ಮಾನವಿರಿಸುವದನ್ನು ಮಾಡುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಅವನು ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ಸೃಂದಗುಪ್ತರೆ, ನೀವು ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದರೂ ನಿಮ್ಮ ಮನೋಗತವು ಈಡೇರಲಾರದು ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿಯ ಹಿಂದು ಪಾದದಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನಾದರೂ ನಾನು ಉತ್ತರಾಪಥದ ಅಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇರೆಯು ನರ್ಮದೆಯ ವರೆಗಿರುವದೆಂದೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ವೆ ಹಾಕ ಕೊಡದೆಂದೂ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಾಯಿಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಖೇದಗೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ. ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಕೀಯರಿಗೆ ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಎಂದೂ ಸಿದ್ಧರಿರುವದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಹಿಡಿಯರಿಗೆ ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹವಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿಲ್ಲ. ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗ ಮಾಡಿ ಪ್ರಜಾಕ್ಷಯವಾಗದಂತೆ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳಾದ ನೀವು ಯತ್ನಿಸುವಿರೆಂದು ನಂಬಿರುವೆನು. ನಾನು ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನೂ ಹೇಳಲಾರೆನು.”

ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಸೃಂದಗುಪ್ತನು ನಿರುತ್ತಾಹಿಯಾದನು. ‘ಬಂದ ದಾರಿಗೆ ಸುಂಕವಿಲ್ಲ’ ಎಂಬಂತೆ, ಅವನು ಮೋರೆಯೊಣಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕನ್ಯಕುಬ್ಜದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಯಿತು.

ರಾಕ್ಷಸೀ ರಾಜ್ಯತ್ಯಸ್ಥೆ!

೧೧೨೨ರ ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾಕರವರ್ಧನನೆಂಬ ಸಮ್ರಾಟನು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ರಾಜಧಾನಿಯು ಸ್ಥಾನೇಶ್ವರವು. ಈ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಹೂಣ, ಗುರ್ಜರ, ಸಿಂಧ, ಗಾಂಧಾರ, ಲಾಟ, ಮಾಳವ, ಗೌಡ, ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋತಿಷ (ಬ್ರಹ್ಮದೇಶ-ಆಸಾಮ) ಮೊದಲಾದ ಅರಸರನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜಿತ ಸತ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಈ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ಪ್ರತಾಪಶಿಲನೆಂಬ ಹೆಸರೂ ಇತ್ತು. ಇವನಿಗೆ ಯಶೋ

ಮತಿಯೆಂಬ ಮಹಾ ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ರಾಣಿಯಿದ್ದಳು. ಪ್ರಭಾಕರ ವರ್ಧನನು ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕನಿದ್ದನು. ಇವನಿಗೆ ಪುತ್ರಸಂತಾನ ವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದನು. ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಯಶೋಮತಿಯ ಉದರದಿಂದ ರಾಜ್ಯವರ್ಧನನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಐದು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ಇವನಿಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನೇ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಾದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಜನಿಸಿ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಯಶೋಮತಿಯ ಉದರದಿಂದ ಹಿಂದು ಕನ್ಯಾರತ್ನವು ಜನಿಸಿತು. ಆ ರಾಜಕನ್ಯೆಗೆ ರಾಜಶ್ರೀಯೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಯಶೋಮತಿಯ ಬಂಧುವು ತನ್ನ ಕುಮಾರನಾದ ಭಂಡಿಯನ್ನು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಕುಮಾರರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದನು. ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಯಸ್ಸು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಲೆ ರಾಜ್ಯವರ್ಧನ-ಹರ್ಷವರ್ಧನರೂ, ಭಂಡಿಯೂ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಾದರು. ರಾಜಶ್ರೀಯು ನೃತ್ಯ-ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣಳಾದಳು. ರಾಜಪುತ್ರರು ಪ್ರಬುದ್ಧರಾದೊಡನೆಯೇ ಪ್ರತಾಪವರ್ಧನನು ಮಾಳವ ರಾಜಪುತ್ರರಾದ ಕುಮಾರಗುಪ್ತ-ಮಾಧವಗುಪ್ತರನ್ನು ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಗುಪ್ತಬಂಧುಗಳು ವಿಶ್ವಾಸಿಗಳೂ ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರೂ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರೂ, ಶೂರರೂ, ಸಾಹಸಿಗಳೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಇವರ ಮೈತ್ರಿಯು ಲಾಭದಾಯಕವಾಗುವದೆಂದು ಪ್ರತಾಪವರ್ಧನನು ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಕುಮಾರರ ಸಂಗಡಿಗೆರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

ರಾಜಶ್ರೀಯು ತಾರುಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕುವದರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ತೊಡಗಿದ್ದನು. ರಾಜಶ್ರೀಯು ಅತ್ಯಂತ ಲಾವಣ್ಯವತಿಯಿದ್ದರಿಂದ, ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆಯಿಂದ ಬೇಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕೇವಲ ರಾಜ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗದೆ, ಕುಲ-ಶೀಲಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ,

ತರೀರಸಂಬಂಧ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಾಪವರ್ಧನನ ಮನೀಷೆಯಿತ್ತು. ಮೌಖಿರಿ ಮನೆತನದ ಅವಂತಿವರ್ಮನ ಮಗನಾದ ಗೃಹವರ್ಮನು ಗುಣ-ರೂಪ ಸಂಪನ್ನನೂ, ಸತ್ಕುಲಜಾತನೂ ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ್ದರಿಂದ, ತನ್ನ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಕುವರಿಯನ್ನು ಗೃಹವರ್ಮನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟನು.

ರಾಜಕುಮಾರರು ಪ್ರಬುದ್ಧರಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಪರಾಕ್ರಮದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ, ಪ್ರತಾಪವರ್ಧನನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆನೆಂದು ಅನಂದಬಡತೊಡಗಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಣುರು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಪುಂಡತನ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ, ಅವರನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ರಾಜ್ಯವರ್ಧನನನ್ನು ಸೈನ್ಯ ಸಹಿತವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ರಾಜ್ಯವರ್ಧನನ ಸಂಗಡ ವಿಜಯ ಯಾತ್ರಿಗಾಗಿ ಹರ್ಷವರ್ಧನನೂ ಹೋಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಹಿಳ್ಳೆಯ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದುದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಹೋಗದೆ, ಹಿಮಾಲಯದ ವನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೃಗಯಾವಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂತನು.

ಇತ್ತ ಪ್ರಭಾಕರವರ್ಧನನು ವಿಷಮಾಜ್ವರದಿಂದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ದೂತಮುಖದಿಂದ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಹಸಿವೆ-ನೀರಡಿಕೆಗಳ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಾನೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಲುಪಿದನು. ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಜೀವಂತನಾಗಿದ್ದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಪಿತೃಭಕ್ತನಾದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಅವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಂದೆಯ ಚರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಸ್ತಕವನ್ನಿರಿಸಿದನು. ಪ್ರಭಾಕರವರ್ಧನನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಮುಂಡಾಡಿ ಅಶೀರ್ವದಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಭೆಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಪುತ್ರನು ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ಬಹಳೇ ವಿಷಾದಗೊಂಡನು. ಆಗ ಅವನು ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶ ಮಾಡಿ:--“ಪ್ರಜಾರಂಜನೆ ಹೋಗದಿಂದಲೇ ರಾಜನು ಕೀರ್ತಿವಂತನೂ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಪ್ರೇಮ

ಪಾತ್ರನೂ ಆಗುವನು. ನೀನು ಅಜೀವವೂ ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನೊಡನೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಡೆದು, ಅವನ ರಾಜ್ಯಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಿರು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಪ್ರಭಾಕರವರ್ಧನನು ದಿವದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ಷೇಣವಾಗತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ಬದುಕುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪತಿಯು ಇಹಲೋಕ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವನೆಂಬದು ಅವನ ರಾಣಿಯಾದ ಯಶೋಮತಿಗೆ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಅವಳು ತನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪತಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣ ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. ಅವಳು ಅಗ್ನಿಕಾಷ್ಠಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಳಾದ ಕೂಡಲೆ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ:—

“ಮಾತೆ, ದೈವಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪಿತನು ಇಹಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಅತ್ಯತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವದೇಕೆ? ಈವರೂ ಹಿಮ್ಮೆಲೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋದರೆ ನಮಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾರು? ಮಾತಾ ಪಿತೃವಿಹೀನರಾಗಿ ನಾವು ನಿರಾಧಾರಿಗಳಂತೆ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವದು ನಿಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸುವದೆ? ಅತ್ಯಘಾತದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ಪಿತನು ಜೀವಿಸಬಹುದು. ನೀನು ಹೀಗೆ ನಿರಾಶೆಗೊಂಡು ಘೋರಕರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಡ.”

“ಹರ್ಷವರ್ಧನಾ, ಪತಿಯು ಜೀವಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರುವದು. ‘ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ’ಯೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಜನರಿಗೆ ಭೂಷಣಾವಹವಿರುವದು. ನಾನು ವೀರವುತ್ರಿಯೂ, ವೀರಪತ್ನಿಯೂ, ವೀರಮಾತೆಯೂ, ಅದರ್ಶವೀರಾಂಗನೆಯೂ ಆಗಿರುವೆನು. ಹೀಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಮರಣಕ್ಕೆ ಅಂಜಲೇಕೆ? ನೀನೂ ರಾಜ್ಯವರ್ಧನನೂ ಪ್ರಬುದ್ಧರಾಗಿರುವಿರಿ; ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಿರುವಿರಿ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವಿರೆಂಬುದರ ಸಂಬಿಗಿಯು ನನಗಾಗಿರುವದು. ರಾಜತ್ರಿಯು

ಪತಿಗೃಹದಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದಿರುವಳು. ಹೀಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ವೈಧವ್ಯ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುವದಕ್ಕೆ ನನಗೇಕೆ ಹೇಳುವೆ? ನಾನು ನನ್ನ ನಿತ್ಯವನ್ನು ಎಂದೂ ತಿರುಗಿಸಲಾರೆನು. ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ವರ್ಧನನೂ, ರಾಜಶ್ರಿಯೂ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಹೀತಾಗುತ್ತಿತ್ತು.”

ಯಶೋಮತಿಯು ಹೀಗೆ ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಎಷ್ಟು ವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಆ ಸಾಧ್ಯೋಮಣಿಯು ಸ್ವೀಕೃತಕಾರ್ಯದಿಂದ ಪರಾವೃತ್ತಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಅಗ್ನಿಕಾಷ್ಠಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಸುರಲೋಕ ವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು! ಪ್ರಭಾಕರವರ್ಧನನಾದರೂ ಮುಂದೆ ಬೇಗನೆ ಇಹಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು.

ಹೂಣ ರಾಜನಾದ ಪ್ರವರಸೇನನನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ರಾಜ್ಯವರ್ಧನನು ವಿಜಯಾನಂದದಿಂದ ಸ್ಥಾನೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆಗ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದತ್ತ ಚಿಂತಾಜನಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೇ ಕಾಣತೊಡಗಿತ್ತು. ಅವನು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಕೂಡಲೆ ಮಾತಾ-ಪಿತೃ ವಿಯೋಗವಾದದ್ದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಈ ಶೋಚನೀಯ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯವರ್ಧನನ ಸ್ಥಿತಿಯು ವಿಚಿತ್ರವಾಯಿತು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸೌಖ್ಯವಿಲ್ಲೆಂದು ಬಗೆದು, ಅವನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಆಗ ಅವನು ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಕರೆದು:—

“ತಮ್ಮಾ, ನನಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿರುವದಿಲ್ಲ. ಪುರವಾಸಕ್ಕಿಂತಲೂ ವನವಾಸವೇ ನನಗೆ ಸೌಖ್ಯಪ್ರದವಾಗಿ ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿರುವದು. ನೀನು ರಾಜ್ಯಭಾರ ವಹಿಸಿ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತ ನಮ್ಮ ರಾಜವಂಶದ ಕೀರ್ತಿಯು ಅಜರಾಮರವಾಗಿರುವಂತೆ ಯಿಡ್ಡಿಸು.”

ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಮಾತಾ-ಪಿತೃಗಳ ವಿಯೋಗವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಪ್ರೀತಿಯ ಬಂಧುವು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದದ್ದರಿಂದಲೂ ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ಪರಮಾವಧಿಯಾದ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು.

ಅವನಿಗೆ ಸಂಸಾರವು ಅಸಾರವಾಗಿ ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಜೀವಿತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಔದಾಸೀನ್ಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ಅಣ್ಣಾ, ಮಾತಾ-ಪಿತೃ ವಿಯೋಗದಿಂದ ದುಃಖವಾಗುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಈ ಬಗೆಯ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ವನವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳುವದು ಅನುಚಿತವು. ಈಗಿನ ದುಃಖವು ಕಡೆತನಕ ಉಳಿಯಲಾರದು. ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಾದ ನೀನು ಪ್ರಜಾರಕ್ಷಣೆಯ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ರಾಜ್ಯತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವದು ಅಧರ್ಮವು.”

“ಹರ್ಷವರ್ಧನಾ, ನನಗಿಗೇ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ಪರಿವೆಯಿರುವದಿಲ್ಲ. ಪುರವಾಸವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸದ್ದರಿಂದ, ವನಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ನೀನು ವನ್ನನ್ನು ತಡೆಯಲಿತ್ತಿರಬೇಡ.”

ರಾಜ್ಯವರ್ಧನನು ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರಲು, ಮಾಳವರಾಜನಾದ ದೇವಗುಪ್ತನು ಗೃಹವರ್ಮನನ್ನು ಕೊಂಡು, ರಾಜಶ್ರೀಯನ್ನು ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯು ದೂತಮುಖದಿಂದ ತಿಳಿಯಿತು. ಯಶಸ್ವಿತನಾದ ಮಾಳವರಾಜನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ್ರೋಹಿಯಾಗಿ ನಿಂತು, ಇಂತಹ ನೀಚಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ರಾಜ್ಯವರ್ಧನನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಉರಿಯತೊಡಗಿದನು. ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜ್ಯವರ್ಧನನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ವಿರಕ್ತಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಯಿತು, ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾವನೆಯು ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿತು.

ರಾಜ್ಯವರ್ಧನನು ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಅಶ್ವದಳದೊಂದಿಗೆ ಮಾಳವರಾಜನ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಹೋದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಅಳಿಯನಾದ ಭಂಡಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದನು. ರಾಜ್ಯವರ್ಧನ

ನನ ಮಹಾದಳಕ್ಕೆ ಮಾಳವರಾಜನು ಈಡಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯವರ್ಧನನಿಗೆ ಮಹಾವಿಜಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು! ಆದರೆ ಗೌಡ ರಾಜನಾದ ಶಕಾಂಕನು ಮೋಸದಿಂದ ರಾಜ್ಯವರ್ಧನನ ಕೊಲೆ ಮಾಡಿದನು! ಈ ಸಂಗತಿಯು ಸ್ಥಾನೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಬಹಳೇ ದುಃಖಿತನಾದನು. ಮಾತಾ-ಪಿತೃಗಳೂ, ಬಂಧುವೂ, ಬೀಗನಾದ ಗೃಹವರ್ಮನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಡಿದುದರಿಂದ ಅವನು ದಿಜ್ಞಾತನಾದನು! ಆಗ ಭಾನಿಯೆಂಬ ಮಂತ್ರಿಯೂ, ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನೆಂಬ ಹಸ್ತಿಸೇನಾಪತಿಯೂ, ಸಿಂಹನಾದ ಸೇನಾಪತಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಗಜಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ಅವನಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಬೋಧಿಸಿದನು. ಆಗ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಮನೆ ಶ್ಯಾಂತಿಗಾಗಿ ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರ ಬೋಧಿಸತ್ವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಪಿತನ ಹಾಗೂ ಬಂಧುವಿನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಮನಸ್ಸು ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾಗಿರುವದೆಂದು ಬೋಧಿಸತ್ವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ನೀನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಭಿಕ್ಷುವಾಗಿದ್ದು, ತಪೋಬಲದಿಂದ ಸಮ್ರಾಟನಾಗಿರುವೆ. ನೀನು ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾಗಿ ರಾಜನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಕುಮಾರರಾಜನೆಂಬ ಅಭಿಧಾನದಿಂದ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಯಂತೆ ರಾಜ್ಯಶಕಟವನ್ನು ಸಾಗಿಸು. ಗೌಡರಾಜನಾದ ಶಕಾಂಕನು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಉಚ್ಛೇದಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು. ನೀನು ಅವನ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಸನವನ್ನು ವಿಧಿಸು.”

ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರ ಬೋಧಿಸತ್ವನ ಮಾತಿನಿಂದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನಲ್ಲಿ ನೆವ್ಯಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ಉದಯಿಸಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸ್ಥಾನೇಶ್ವರದಿಂದ ಹಿಯ್ದು, ಕಸ್ಯೆಕುಬ್ಜದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನು ‘ಶಿಲಾದಿತ್ಯನ’ೆಂಬ ಬಿರುದು ಧರಿಸಿದನು. ಅವನು ತನ್ನ ನೂತನ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರನ್ನೂ, ಸರದಾರರನ್ನೂ

ಕರೆಯಿಸಿ, ಗೌಡರಾಜನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

‘यदि परिमितैरेव दिवसैर्निर्गोडां न करोमि मेदिनीं

ततस्तनूनपाति पीत सर्पिषि पतंगइवपातकी पातयाम्यात्मानम्’

ಎಂದು ಅವನು ಘೋರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ರಾಜನ ದಂಡ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಅವನಿಗೆ ಏಜಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿಕೊಡದಿದ್ದರೆ, ತನ್ನ ಸಮ್ರಾಟನು ಅಗ್ನಿಕಾಷ್ಠಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಎಲ್ಲ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ, ಸರದಾರ-ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಅವನಿಗೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಮಹಾಸೇನೆಯೊಡನೆ ಗೌಡಾವರಾಧ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು.

ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಐದುಸಾವಿರ ಆನೆಗಳೂ, ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಆಶ್ವದಳವೂ, ಐವತ್ತುಸಾವಿರ ಕಾಲಾಳುಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಈ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಶರಾಂಕನು ಈಡಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಅವನನ್ನು ರಣದಲ್ಲಿ ವಧಿಸಿ, ತನ್ನ ಭೀಷಣವಾದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಗೌಡದೇಶದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ತನ್ನ ಭಗಿನಿಯಾದ ರಾಜಪ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದನು. ಪತಿಮರಣದಿಂದ ಅವಳು ಆತ್ಮತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಆಗ ದಿವಾಕರಮಿತ್ರನೆಂಬ ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷುವು ಅವಳಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ, ಆ ಕಟುಕರ್ತವ್ಯದಿಂದ ಪರಾವರ್ತಗೊಳಿಸಿದನು.

ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ತನ್ನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಉತ್ತರಾಪಥವನ್ನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಭಕ್ತದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋತಿಷದ ಅರಸನಾದ ಕುಮಾರ ಭಾಸ್ಕರವರ್ಮನು ಸಹ ಅವನ ಮಾಂಡಲಿಕತ್ವಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ರತ್ನಖಚಿತ ಭಕ್ತ-ಚಾಮರ ವೊಡಲಾದವು

ಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು.

ಉತ್ತರಾಪಥವೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಹಸ್ತಗತವಾದೊಡನೆಯೇ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ರಾಜ್ಯಲೋಭವು ಅಪರಿಮಿತವಾಯಿತು. ಇಡೀ ಹಿಂದುಸ್ತಾನವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಂಡಲಿಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಇಡೀ ಭರತಭೂಮಿಯು ತನ್ನ ಅಧೀನತ್ವಕ್ಕೊಳಗಾದಂತಾಗುವದೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪರಾಕ್ರಮದ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಅವನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಹಿಮ್ಮೆಲೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಹೋಗಿ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದು ಅವನಿಗೆ ಕಠಿಣವಾಗಿ ತೋರಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಯುದ್ಧಯಾತ್ರಿ ಮಾಡುವದು ಅಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಅವನು ಕಾಲು ಕೆದರಿ ಜಗಳ ತೆಗೆಯಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದನು. ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಗೋದಾಸಂಯ ವರೆಗೆ ಇರುವದೆಂದೂ, ಆ ನದಿಯ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಬಾರದೆಂದೂ ಅವನು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿದನು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಹಸ್ತಿಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನೆಂಬ ರಾಜಕಾರಣಪಟುವನ್ನು ಶಿಷ್ಪಾಯಿಗೆಂದು ವಾತಾಪಿಪುರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ವಾತಾಪಿಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವನಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನೇನು ಕೊಟ್ಟನೆಂಬದೂ, ಅವನು 'ಬಂದ ದಾರಿಗೆ ಸುಂಕವಿಲ್ಲ' ಎಂಬಂತೆ ಹೇಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬೇಕಾಯಿತೆಂಬದೂ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ.

ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಶೂರನೂ, ಉದಾರನೂ, ಧರ್ಮವಂತನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಾಣ, ಮಯೂರ, ಮಾತಂಗ, ದಿವಾಕರ ಮೊದಲಾದ ನಾಮಾಂಕಿತ ಕವಿಗಳಿದ್ದರು. ಸ್ವತಃ ಈ

ಸಾರ್ವಭೌಮನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಯಶಕ್ಕೆ ಕಲಂಕಪ್ರಾಯವಾದ ಹಿಂದು ಅವಗುಣವು ಅವನಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದಾವದೆಂದರೆ, ಅವನು ರಾಕ್ಷಸೀರಾಜ್ಯತೃಷ್ಣೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಇಡೀ ಭಾರತವರ್ಷವನ್ನು ತನ್ನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ದೀರ್ಘಸಾಹಸಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದನು. ವಿಶ್ರಮಾರ್ಜಿತ ಸತ್ಯ ಕಾಲಿಗಳಾದ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಪರರಾಷ್ಟ್ರ ಪಾದಾಕ್ರಾಂತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಗುಣವು ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿರುವದೋ-ಎನೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಹಿಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಮತ್ತೊಂದು ಜನಾಂಗದ ವಶವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಈರಾಕ್ಷಸೀ ರಾಜ್ಯತೃಷ್ಣೆಯೇ ಕಾರಣವಲ್ಲವೇ?

—0—

ಕನ್ಯಕುಬ್ಜದ ಓಲಗದಲ್ಲಿ.

ಕನ್ಯಕುಬ್ಜವು+ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಈ ಪಟ್ಟಣವು ಸಾಧಾರಣ ತರಹದ್ದಾಗಿದ್ದು, ರಾಜಧಾನಿಯಾದಂದಿನಿಂದ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಡಲ್ಲಿ ಅಂತಸ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನೆಗಳೂ, ಗೋಪುರಗಳಿಂದೊಡಗೊಡಿದ ಸುಂದರವಾದ ದೇವಾಲಯಗಳೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು.

+ ಈಶನಾಥರಾಜನಿಗೆ ನೂರು ಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯಿದ್ದರು. ಅವರು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಜಲಕ್ರೀಡೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ವಾಯುವು ಆ ಕನ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ ಮೋಹವುಳ್ಳವನಾದನು. ತನ್ನನ್ನು ವರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ವಾಯುವು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಲು, ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾರೆವೆಂದು ಆ ಕನ್ಯೆಯರು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆಗ ವಾಯುವು ಆತ್ಮಂತ್ರ ಕ್ಷುಬ್ಧನಾಗಿ ಆ ಕನ್ಯೆಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ವಕ್ರಾಂಗಿಯರನ್ನಾಗ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ಈಶನಾಥನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು, ಆ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತ ಎಂಬ ಹುಸಿಗೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಕುಬ್ಜೆಯರಾದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಈ ಹುಸಿಯು ಸ್ವರ್ಗ ಮಾಡಲು, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸುರೂಪಿಗಳಾದರು. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಯರು ಕುಬ್ಜೆಯರಾದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಕನ್ಯಕುಬ್ಜವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

[ವಾ. ರಾ. ಬಾಲಕಾಂಡ ಸರ್ಗ ೩೨, ಮಹಾಭಾರತ ವನಪರ್ವ ಅ. ೮೦]

ಆಗ ಉತ್ತರಾಪಥದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ದೊಡ್ಡ ನಗರವು ಮತ್ತೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ನಗರವು ಗಂಗಾನದಿಯ ಪಶ್ಚಿಮತೀರದಲ್ಲಿರುವದು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನಾಳುವಾಗ ಈ ನಗರದ ಉದ್ದಳತೆಯು ಮೂರು ಮೈಲು; ಅಗಲವು ಒಂದು ಮೈಲು ಇತ್ತು. ನಗರದ ಸುತ್ತಲೂ ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯಿದ್ದು, ಆ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಮಗ್ಗಲು ಆಳವಾದ ಅಗಳತವಿದ್ದಿತು. ರಾಜಧಾನಿಯ ತುಂಬ ಸುಂದರವಾದ ಮಂದಿರಗಳಿದ್ದು, ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಉದ್ಯಾನೋಪವನಗಳೂ, ತಟಾಕ ಪುಷ್ಕರಣಿಗಳೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕನ್ಯಕುಬ್ಜರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಲ ಪುಷ್ಪಗಳು ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಆಗ ಪರದೇಶದವರೊಡನೆ ವ್ಯವಹಾರವಿದ್ದುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿಯ ಅನೇಕ ಜೀನಸುಗಳು ಅನ್ಯ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದವು; ಅನ್ಯದೇಶಗಳಿಂದಾದರೂ ಅನೇಕ ಜೀನಸುಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಜನರು ವಿದ್ಯಾವ್ಯಸನಿಗಳೂ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ದೇಶದೊಳಗಿನ ಜನರು ಬಹುತರವಾಗಿ ರೇಶಿಮೆಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಜನರು ಬೌದ್ಧರು. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಾನುಯಾಯಿಗಳು. ಕನ್ಯಕುಬ್ಜರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಬುದ್ಧಭಿಕ್ಷುಗಳಿದ್ದರು. ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಗಳ ಎರಡುನೂರು ದೇವಾಲಯಗಳಿದ್ದವು. ಈ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಕುಸುಮಪುರವೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ದಕ್ಷಿಣಾಪಥೇತ್ಸರನಾದ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗಜಸೇನಾನಾಯಕನಾದ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ಆಗಮಿಸಿದ್ದನು. ಅವನಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮ್ರಾಟನ ಕಡೆಯ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂದು ಸಭೆಯು ನೆರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ರಾಜಸಂಬಂಧಿ ಕನಾದ ಭಂಡಿಯು ಅಂದಿನ ಸಭೆಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದನು. ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಭಾನಿ-ಈಶ್ವರದಾಸರೂ, ಸೇನಾವತಿಯಾದ ಸಿಂಹನಾದನೂ ತಮ್ಮ

ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಬಂಧುವಾದ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಹಿಂದು ರತ್ನಖಚಿತ ಸುವರ್ಣಾಸನದ ಮೇಲೆ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದನು. ಆಗ ಹರ್ಷ ವರ್ಧನನು ಸ್ತಂಭಗುಪ್ತನನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ಸೇನಾಪತಿಗಳೆ, ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನು ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಕೊಟ್ಟನೇ? ಭೋರಣೆಗಳೂ, ಚತುರರೂ ಆದ ನೀವು ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ನನ್ನ ನಂಬಿಗೆಯಿರುವದು.”

“ಸಾರ್ವಭೌಮರೆ, ಪುಲಿಕೇಶಿ ರಾಜನೆದುರಿಗೆ ನನ್ನ ಚತುರ ತನವೂ, ಧೂರ್ತತನವೂ ತಿಲಾಂಶವಾದರೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕರ್ನಾಟಕಸಮ್ರಾಟನು ಅತ್ಯಂತ ವಿಕ್ರಮಶಾಲಿಯಿರುವನು. ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಅವನ ಬಾಹುಗಳು ಸ್ಫುರಣ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನರ್ಮದೆಯ ವರೆಗೆ ಇರುವದೊ, ರೇವಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಹಿಂದು ಪಾದದಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನಾದರೂ ಗುಪ್ತಸಾರ್ವಭೌಮರ ವಶದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ತಾನು ಸಿದ್ಧನಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಸಾಮ-ಭೇದಗಳಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಚಂಡಿತನವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ದಂಡೋಪಾಯವೇ ಕಡೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವು! ಅವನ ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾನಾಯಕರು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಿರುವರು. ಕನ್ನಡಿಗ ದಂಡಾಳುಗಳು ರಣೋತ್ಸಾಹಿಗಳಿರುವರು. ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಪಡೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬಹುತರವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ನಾತಾಪಿವುರ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಅವನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೈಭವವು ಎಷ್ಟಿರುವದೊಬದು ಗೊತ್ತಾಗುವದು. ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸತ್ಯವನ್ನು ತೃಣೀಕರಿಸುವ ಆ ಕ್ಷಾತ್ರ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ವೀರಕನ್ನಡಿಗರ ಸೈನ್ಯವು ಸ್ವರ್ಗದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಬಲಾಢ್ಯವಿರುವದು. ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಮ್ರಾಟರಾದ ನೀವು ಅವ

ನಿಗೆ ಕಃಪದಾರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಣತೊಡಗಿರುವಿರಿ. ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, ಅವನೊಡನೆ ಕಾದಿ ಜಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅವರಂತಹ ಅದೂರದರ್ಶಿಗಳು ಅವರೇ! ಮಹಾರಾಜರೆ, ಕಾಲು ಕೆದರಿ ನ್ಯಾಯ ತೆಗೆದು ಲಾಭ ಪಡೆಯುವಂತಹ ಸ್ಥಳವು ಅದಲ್ಲ ತಾವು ಎಷ್ಟೋ ಬಲಾಢ್ಯರಿದ್ದರೂ, ತಮ್ಮ ಸೈನಿಕರು ಎಷ್ಟೇ ಕಚ್ಚಿದೆಯವರಿದ್ದರೂ, ತಮ್ಮ ಗಜಸೈನ್ಯವೂ, ಆಶ್ವದಳವೂ, ಕಾಲಾಳುಗಳೂ ಎಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡದಿದ್ದರೂ ಅವನೊಡನೆ ಕಾದಿ ವಿಜಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು ಅತ್ಯಂತ ಮೂರ್ಖತನವಾಗಿರುವದು. ನಾವು ಕರ್ಣೋಪಕರ್ಣವಾಗಿ ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೇಳಿರುವೆವೋ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ನೂರಾರು ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವದು ಉತ್ತರಾಪಥದೊಡನೆ ಸಡ್ಡು ಹೊಡೆದು ನಿಲ್ಲುವದಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥೇಶ್ವರನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಹಿಂಜರಿಯುವದಿಲ್ಲ ನಮ್ಮಿಂದ ತಿಲಾಂಶವಾದರೂ ಅನ್ಯಾಯವು ಘಟಿಸಿದರೆ, ಅದನ್ನು ಸಹಿಸುವಂತಹ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯೂ ಅವನಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲ ವೀರಸೇನೆ, ಪ್ರತಾಪನರ್ಮ ವೊದಲಾದ ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾನಾಯಕರು ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಉಗ್ರರಿರುವರು. ಅವರಿಗಿಂತ ಪುಲಿಕೇಶಿರಾಜನು ಸಾವಿರ ಪಾಲು ಸಾತ್ವಿಕನೆನ್ನುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸಂಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ನನನ್ನು ಬಂಧನೆಯಲ್ಲಿ ರಿಸಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ಭಾಸವಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮಹಾನುಭಾವನಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಹೊರಟು ಬಂದು ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ದರ್ಶನ ಹೊಂದಿದೆನು "

ಸ್ಯಂದಗುಪ್ತನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದು, ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪತ್ರವನ್ನು ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿ:—'ಮಹಾರಾಜರೆ, ಈ ಪತ್ರವನ್ನೋದಿದರೆ ಆ ಕನ್ನಡ ರಾಜನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವದು' ಎಂದು ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ, ಹರ್ಷವರ್ಧನ

ನನು ಆ ಪತ್ರವನ್ನೋದುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನು ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಈಶ್ವರ ದಾಸನ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿ, ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನನ್ನು ಕುರಿತು ತಿರಸ್ಕಾರ ವ್ಯಂಜಕಧ್ವನಿಯಿಂದ:—

“ಸೇನಾಪತಿಗಳೆ, ನೀವು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಅಂಜಿದಂತೆ ತೋರುವದು. ಅವನು ಶೂರನಿರುವನೆಂಬದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ; ಅವನ ದಂಡಾಳುಗಳಾದರೂ ಸುರಿತವರಿರುವರೆಂಬದರಲ್ಲಿ ವಾದವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನೀವು ಪರ್ಣಿಸಿದಷ್ಟು ಘನತೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಪಾತ್ರನಲ್ಲ ವೆಂದು ನನ್ನ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ನೀವು ಸವಿಗಾರನಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜನ ರುಚಿಕರವಾದ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾದಂತೆ ತೋರುವದು. ಆ ಧೂರ್ತನು ಪೊಳ್ಳು ಬೆದರಿಕೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಅಂಜಿರುವದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಾಗಿರುವದು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವರಾಜನಾದ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಪ್ರಬಲ ರಾದ ಮಾಂಡಲಿಕರು ಯಾರಿರುವರು? ಹೇಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ವರ್ಚಸ್ಸು ವನ್ನು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿಸುವದು ದೊಡ್ಡ ಮಾತಲ್ಲ. ಏನಕೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಬಾಷ್ಪಳ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ನಿಮ್ಮಂತಹ ನಾಮಾಂಕಿತ ಯೋಧರು ಬೆದರಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಪರಮಾತ್ಮರ್ಯವಾಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣದ ಮಾಂಡಲಿಕರು ಅಳ್ಳಿದೆಯವರಿರುವದರಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾರ್ವಭೌಮನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿರುವನು. ನೀವು ಅವನ ಆಡಂಬರಕ್ಕೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಅಂಜಿರುವಿರಿ. ಅವನ ಆಟವು ವಿಕ್ರಮಕಾಲಿಯಾದ ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಮ್ರಾಟನೆದುರಿಗೆ ನಡೆಯುವದೇ? ಇಂದು ಅವನು ನರ್ಮದೆಯ ವರೆಗೆ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆ ಭಾಗೀರಥಿಯ ವರೆಗೆ ತನ್ನ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸತಕ್ಕವನೇ! ನಾವು ಅವನೊಡನೆ ಬಡೆದಾಡಿ ಗೋದಾವರಿಯ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದರೇನೇ ಗುಪ್ತಸಿಂಹಾಸನದ ಗೌರವವು ಉಳಿಯುವದು” ಎಂದು ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಅವೇಶದಿಂದ ನುಡಿದು:— ಈಶ್ವರ

ದಾಸರೆ, ಪತ್ರದೊಳಗಿನ ಸಂಗತಿಯೇನಿರುವದು?

ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಅವನ ಮಂತ್ರಿ ಯಾದ ಈಶ್ವರದಾಸನು ಸತ್ಯಾತ್ರಯಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿ ಲಾರಂಭಿಸಿದನು: “ಪರಾಕ್ರಮದ ಗರ್ವದಿಂದ ಅನ್ಯಾಕ್ರಾಂತಮಾಡುವನಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಒಳಿತಾಗಲಾರದೆಂದೂ, ರಾಕ್ಷಸೀ ರಾಜ್ಯತ್ಯಜ್ಞೆಯು ಎಂದೂ ತಾರಕವಾಗಲಾರದಾದ್ದರಿಂದ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಸ್ವತ್ತನ್ನಷ್ಟೇ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ” ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದನು. ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅಣೆಯಾದರೆ, ಕನ್ನಡ ಸಮ್ರಾಟನು ಕೈಗೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಿರುವನೆಂಬದನ್ನಾದರೂ ಅವನು ಬರೆದು ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. ಈಶ್ವರದಾಸನು ಪತ್ರವನ್ನೋದಿದ ಕೂಡಲೆ ಭಾನಿ-ಭಂಡಿ-ಸಿಂಹನಾದ ವೊದಲಾದ ಜನರು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕ್ರೋಧಗೊಂಡರು. ಅವನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಿರುವನೆಂದು ಆ ಜನರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಯಿತು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನಂತೂ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಉರಿಯತೊಡಗಿದನು. ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆಂಬ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಹಿಗರೆಷ್ಟಿರುವದೆಂಬದನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆ ನೋಡಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಬಿರುಸು ಬರಹದಿಂದ ಸಿಟ್ಟಿದ್ದು ಹುಚ್ಚಾದ ಸಿಂಹನಾದ ಸೇನಾವತಿಯು ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡುತ್ತ:—

“ಸಾರ್ವಭೌಮರೆ, ಉತ್ತರದವರ ಕೈಯನ್ನು ಆ ಉನ್ನತ ರಾಜನಿಗೆ ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕು. ಅವನಲ್ಲಿ ವಿನಯವು ತಿಲಾಂತವಾದರೂ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ನಾವೀಗ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತರೆ, ನಮ್ಮನ್ನು ಹೇಡಿಗಳೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಪರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮಾಂಡಲಿಕರಾಗಿದ್ದ ಅರಸರಿಂದ ಅವನು ಕಪ್ಪು-ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಗೊಡಗಿರುವನು. ಅವನು ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಗರ್ವವು ನಂತೆ ನಡೆಯತೊಡಗಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾವು ಸಹಿಸ

ಬೇಕೇನು? ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನಮ್ಮ ಆಪ್ತನಿರುವದೂ ಆಪ್ತರಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವದು. ಅವನ ಉದ್ವಾಮತನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೀಯದೆ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕ್ಷಮಿಸಿದರೆ, ಅಪಾತ್ರಕ್ಷಮಾದಾನದ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಿಡಬೇಕಾಗುವದೆಂದು ನಾನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು.”

ಸಿಂಹನಾದನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ನಸು ನಕ್ಕನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನೂ, ಅವನ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನೂ, ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಪೂರುವದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವನೆಂದು ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ತಿಳಿದನು. ತಗೆ ಅವನು ಹರ್ಷವರ್ಧವನನ್ನು ಕುರಿತು: —

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಸಿಂಹನಾದರ ಮಾತುಗಳು ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಬಹುದು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಅನುಭವವು ತಿಳಿಯುವದು. ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಅಂಜಿಯಾಗಲಿ, ಯುದ್ಧಯಾತ್ರೆಗೆ ಹಿಂಜರಿದಾಗಲಿ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುವೆನೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸಕೂಡದು. ಯುದ್ಧಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗುವ ವರೆಗೆ ನಾವು ತಟಸ್ಥರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಅವನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಪರಾಧವಿರುವದೆಂದು ನಾವು ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಹೊರಡಬೇಕು? ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಪ್ರತಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಯೊಡನೆ ಕಾದಿ ಜಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ, ಅಸಂಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯಾಗುವದು. ನಾವು ಅಂತಹ ಅನರ್ಥವನ್ನೊದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಸಾಬರಿಗೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಹೋಗುವದೇಕೆ? ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನಮಗೇಯ ವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವದೆಂಬದು ಸರ್ವಕ್ರತವಾದ ಮಾತಾಗಿರುವದು. ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅಧಿಷ್ಠಿತನಾಗಿರುವವರೆಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತಾರ ಮಾಡುವದು ಹಾನಿಕರವೆಂದು ನನ್ನ ಅಲ್ಪಮತಿಗೆ ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿದೆ ಇದರ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜರ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಂತಾಗಲಿ.”

ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಭಂಡಿಯು ನಗುತ್ತ: “ಹಸ್ತಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಅಂಜಿದಂತೆ ತೋರುವದು. ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳಾದ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತಾರ ಮಾಡದೆ ನೋಣ ಬಡಿಯುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದೆಂದರೆ, ತೀರ ಅಪ್ರಶಸ್ತಾದ ಮಾತಾಗಿರುವದು ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸೀಮಾಂತವು ನರ್ಮದೆಯ ವರೆಗೆ ಇದ್ದರೇನಾಯಿತು? ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಪರಿಮಿತ ಸೇನಾಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ್ದರ ಸಾರ್ಥಕವೇನಾಗುವದು?”

ಭಂಡಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರಲು, ಒಬ್ಬ ಗುಪ್ತಚರನು ಓಲಗೆ ವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ವಂದನೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ: “ಮಹಾರಾಜರೆ, ವಲ್ಲಭಿಯ ರಾಜನಾದ ಧ್ರುವಸೇನನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಲಿರುವನು. ಅವನು ಮುಂದೆ ತಮಗೆ ಕವೃ-ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವನು. ಈಗ ಅವನು ಸೈನ್ಯಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ್ದು, ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿದರೆ, ಭಡೋಚದ ಅಂಸನಾದ ದದ್ದರಾಜನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿರುವನು ದದ್ದರಾಜನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದ ಸಮ್ರಾಟನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸಹಾಯವಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವದು. ನೀವು ಭಡೋಚ ರಾಜನನ್ನಾಗಲಿ ಧ್ರುವಸೇನನನ್ನಾಗಲಿ ಕಾಣಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತೊಂದರೆ ಗೊಳಿಸಿದರೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಸಸೈನ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ತರಾಪಥದ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಬರುವನೆಂದು ವಿಶ್ವಸನೀಯವಾದ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದದ್ದರಿಂದ ಈ ವಾರ್ತೆಯನ್ನರುಹುವದಕ್ಕಾಗಿ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದೆನು. ಪ್ರಭುಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಅರಿಕೆಯಿರಬೇಕು”

ಗುಪ್ತಚರನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸಂತಾಪವು ಜಾಗ್ರತವಾಯಿತು. ಅವನು ಧ್ರುವಸೇನ-ದದ್ದರಾಜರ ಮೇಲೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಾರತೊಡಗಿದನು. ತನ್ನ ಮಾಂಡಲಿಕರಾದ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಹುಟ್ಟಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತ

ನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಗರ್ವಖಂಡನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಅವನು ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನನ್ನು ಕುರಿತು: “ಸೇನಾಪತಿಗಳೆ, ನೋಡಿದಿರಾ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಗೃಹಭೇದಿತನವನ್ನು? ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇನು? ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯೇನು? ಹುಲ್ಲೆಯು ಹುಲಿಯನ್ನು ಕಣಕಿದಂತಾಯಿತು. ನೀವು ಅವನನ್ನು ಬಹು ಪರಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಲ್ಲವೆ? ಈಗಾದರೂ ತಿಳಿಯಿತೇ, ಆ ಮದಾಂಧನ ದುರ್ವರ್ತನವು? ಈಗಲಾದರೂ ಯುದ್ಧಯಾತ್ರೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಬೇಕೆನ್ನುವಿರೋ-ಹೇಗೆ? ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಾದ ಅರಸನನ್ನು ತಲೆಯೆತ್ತಗೊಡಬಾರದು. ನೀವು ಶೂರರಿರುವಿರಿ. ಆ ಶೂರತನಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ರಾಜಕಾರಣಧುರೀಣರು ಮಾತ್ರ ನೀವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನೀವು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಸಂದೇಹಗೊಳ್ಳದೆ ಗಜಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರಿ ಸಿಂಹನಾದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಕಾಲಾಳುಗಳ ಹಾಗೂ ಅತ್ಯದಳದ ಸಿದ್ಧತೆಯು ಉತ್ತಮವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯಲಿ. ಇನ್ನು ಎಂಟು-ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು ದಿನಾವಧಿ ಮಾಡಿದರೆ, ನಾವೇ ನಮ್ಮ ಹಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತಾಗುವದು ”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನನ್ನನ್ನು ಅಂಜುಬುರುಕನೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಿರಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಬಾಹುಗಳು ಸದೈವ ಸ್ಪುರಣ ಹೊಂದುತಲಿರುವವು. ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯು ನನಗೆ ಶಿರಸಾಮಾನ್ಯವಿರುವದು ಇನ್ನು ನಾನು ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದೇನೆಂದರೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಬಲಾಢ್ಯನಿರುವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಸೇನಾ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಹೊರಡತಕ್ಕದ್ದು.”

ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ, ಹಿಂದು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಎಲ್ಲ ಸರದಾರ-ಸೇನಾಪತಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹೀಗೆ ಕನ್ಯಕುಬ್ಜದ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ವೀರ ಕ್ಷೇತ್ರಿಯರೂ ಅಲ್ಲ, ಶೂರ ಕನ್ನಡಿಗರೂ ಅಲ್ಲ.

“ಮಹಾರಾಣಿಯವರೇ, ಇಂದು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದತ್ತ ಬಹಳೇ ಗೊಂದಲವೆದ್ದಿರುವದು. ಜನರು ಯಾವದೋ ಹಿಂದು ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವಿಯವರೇ, ಪೌರವಾಸಿಗಳು ಯಾವ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಜರುಗಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವರು?”

“ರೇವತಿ, ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಗೊಂದಲದ ಗಂಧವಾತೆಯೂ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇನೆ?”

“ಇಲ್ಲ; ರಾಣಿಯವರೇ, ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಪುರವಾಸಿಗಳು ಯಾವ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವರು?”

ವಾತಾಪಿಪುರದ ಸೈನ್ಯವು ನಾಳೆ ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ವಿಜಯ ಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಹೊರಡುವದಿರುವದು. ಅವರಿಗೆ ಸಮಾರಂಭದೊಡನೆ ನಿರೋಪ ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬೀದಿಗಳು ತಳೆದೋರಣಗಳಿಂದ ಶಿಂಗ ರಿಸಲ್ಪಡತೊಡಗಿರುವವು. ಉತ್ತರಾವಧದ ಮೇಲೆ ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಮಹಾರಾಜರವರು ಹೊರಡುವರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿ ಗಾದರೂ ಗಳಿತಕ್ಕಾಗಿರುವದು. ಹೀಗಿರಲು, ನೀನು ಅರಿಯದವಳಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ!”

ನೊತನೆ ಸಂಸಾರದವಳಾದ ರೇವತಿಯು ಈಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿರುವದು. ಪ್ರಣಯಪಂಶವು ದುರ್ನಿವಾರವಾದ ದ್ದಿರುವದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ತುಂಬ ನಡೆದ ಕೋಲಾಹಲವು ಅವಳ ಕರ್ಣರಂಧ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಅವಳು ಹೊರಗಿನ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೂ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡದಿರುವದೇ ಕಾರಣವು. ರೇವತಿ, ಪ್ರಣಯದ ಮಹಿಮೆಯು ಅಗಾಧವಾದದ್ದಿರುವದು!

“ವಿಜಯಾದೇವಿಯವರೆ, ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಹರ್ಷ ವರ್ಧನನ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜರು ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗುವರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ನಾಳಿನ ದಿನವೇ ಹೊರಡುವರೆಂಬದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.”

“ರೇವತಿ, ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಡುವದಿಲ್ಲವೇನು?”

“ಮಹಾರಾಣಿಯವರೆ, ಇದೇನು ಕೇಳುವಿರಿ? ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಪತಿಗಳ ಪುತ್ರನೂ, ವೀರಾಗ್ರಣಿಗಳೂ ಆದ ನನ್ನ ನಾಥರು ಇಂಥ ಅಪೂರ್ವ ಸಮರಕ್ಕೆ ಹೊರಡದಿರುವರೆ?”

“ಶಾಂತಿವರ್ಮರು ಯುದ್ಧದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ನಿನಗೆ ಆ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೇನು? ಯುದ್ಧವಾರ್ತೆಯ ಗಂಧವೇ ನಿಮ್ಮೊರ್ವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ನಿನ್ನ ಪತಿಗಳಾದ ಶಾಂತಿವರ್ಮರು ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ.”

“ವಿಜಯಾದೇವಿಯವರೆ, ವೀರಾಗ್ರಣಿಗಳು ಇಂತಹ ಸುಸಂಧಿಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಗೊಡುವರೆ? ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯರಾದ ನಮ್ಮಂತಹ ಅಬಲೆಯರಿಗೆ ಸಹ ಈ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿರಲು, ನಾಮಾಂಕಿತ ಯೋಧರು ಈ ಅವ್ಯತಸಂಧಿಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಗೊಡುವರೆ?”

ಈ ಬಗೆಯ ಸಂಭಾಷಣವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿಜಯಾಂಬಿಕೆ ಹಾಗೂ ಅವಳ ಸೊಸೆಯಾದ ವಿಜಯಾದೇವಿ, ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ರೇವತಿದೇವಿ ಇವರಲ್ಲಿ ನಡೆದಿತ್ತು.

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ವಾತಾಪಿಪುರದ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನ ಮಗನು. ಇವನು ಈಗ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದವನಿದ್ದನು. ಇವನು ಶೂರನೂ ಸಾಹಸಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆ ಆತ್ಮಂತ ವಿಲಾಸಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ತಂದೆಯಂತೆ ಇವನು ಶ್ರಮಜೀವಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಖೋ

ಪರ್ಬೋಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಅನಂದದಿಂದ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂಬ ತತ್ವದವನು ಆಗಿದ್ದನು. ಇವನು ವೀರಸೇನನ ಪುತ್ರಿಯಾದರೇ ವತಿದೇವಿಯನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಕುನಾರಿಯು ರೇವತಿದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ * ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ವೀರಸೇನನು ಅವಳಿಗೆ ರೇವತಿದೇವಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಈಗ ಇವಳ ವಯಸ್ಸು ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ್ದಿರಬಹುದು. ಇವಳು ಅಲೌಕಿಕ ರೂಪವತಿಯೂ, ಸದ್ಗುಣಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಇವಳು ಅದ್ವಿತೀಯ ದೇಶಾಭಿಮಾನಿಯಿದ್ದು, ಅತ್ಯಂತ ಸಾಹಸಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಈ ವೀರಪುತ್ರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜ್ಞಿಯಾದ ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾದೇವಿಯು ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ವೀರನೂ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ರೇವತಿದೇವಿಯಂತಹ ಅದ್ವಿತೀಯ ಲಾವಣ್ಯವತಿಯು ಪತ್ತಿಯಾದಂ ದಿನಿಂದ ಅವನು ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮೋಚಿತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ತೀರದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಸತೊಡಗಿದ್ದನು. ನೂತನ ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವನು ಕರ್ತವ್ಯಹೀನನಾದದ್ದು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾದಿಗೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಕೇವಲ ವಿಷಯಲಾಲಸೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಯಾವ ವಿಧದ ಸಾಹಸದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದವನಾದದ್ದು ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾದೇವಿಗೂ ಅವಳ ಸೊಸೆಯಾದ—ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನ ಪತ್ತಿಯಾದ—ವಿಜಯಾದೇವಿಗೂ † ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಅವಳು ರೇವತಿದೇವಿಗೆ ತನ್ನ ಊಹೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು.

ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನೊಡನೆ ಸಮರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಡುವದೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮಾತಾ

* ಸಾವಂತವಾಡಿ.

† ಇವಳಿಗೆ ವಿಜಯಮಹಾದೇವಿಯೆಂತಲೂ ವಿಜಯಭಟ್ಟಾರಿಕಾದೇವಿಯೆಂತಲೂ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾಳಗದ ಸಲುವಾಗಿ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು ದಕ್ಷಿಣದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ, ಸರದಾರ-ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಶಕ್ತಿವಿೂರಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವೆವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯ ಸೈನ್ಯವು ಇಂತಹ ದಿವಸ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನಾದರೂ ಉತ್ತಮವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವನು ಹಿಂದು ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ವಾತಾಪಿಪುರದಿಂದ ಪ್ರಯಾಣ ಬಳೆಯಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದನು

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಹಿಂದು ಸಣ್ಣ ಪಥಕದ ಸೇನಾನಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೊರಡಬಾರದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ರಾಜಧಾನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅವನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು ಸಮರಕ್ಕೆ ಹೊರಟರೆ ತನ್ನ ನೂತನ ಪರಿಣಿತಳಾದ ರೇವತಿದೇವಿಯು ವಿಯೋಗವಾಗುವದೆಂದೇ ಅವನು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯಾದರೂ ಅವನ ಮನೋಗತ ಕಂಡು ಹಿಡಿದದ್ದರಿಂದ, ಸಮರಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಹಿತ್ತಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಸಮರಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬದು ವಿಜಯಾಂಬಿಕೆಗೂ, ವಿಜಯಾದೇವಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಡುವ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವನಾಗಿರುವನೆಂಬದನ್ನಾದರೂ ಅವರು ಅರಿದಿದ್ದರು ಅಂತೆಯೇ ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ತೆರಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ರೇವತಿದೇವಿಯು ಸಮ್ಪುಖದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಾದೇವಿಯು ಆಡಿ ತೋರಿಸಿದಳು. ನೆಭೂತಪೂರ್ವವಾದ ಭಾವೀಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ದಿಗ್ವರ್ಧನಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಡುವ ಸಂಧಿಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಗೊಡುವಂತಹ ಅದೂರದರ್ಶಿತನದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಪತಿಯು ಮಾಡ

ಖುದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನೆಂಬ ಮಾತು ರೇವತಿದೇವಿಗ ಬಹಳೇ ಖೇದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ತನ್ನ ಪತಿಯು ಈ ಬಗೆಯ ಹೇಡಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ, ವಿಜಯಾದೇವಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಥ್ಯಾಂಶವೇನೂ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವಳು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು:-

“ದೇವಿ, ನೀವು ನನ್ನೊಡನೆ ವಿನೋದ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಸಮರೋತ್ಸಾಹಿಗಳಾದ ಪತಿಗಳನ್ನು ಕರ್ತವ್ಯಪರಾವೃತ್ತರನ್ನಾಗ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ವೀರಪುತ್ರಿಯರೂ, ವೀರಪತ್ನಿಯರೂ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವರೆ? ನಾನು ಅವರ ಪಯಣಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಾಗಿರುವೆನೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವದು. ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆದ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ನಿಮಗಿನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲೆಂಬದನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಯವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ರೇವತಿದೇವಿಯು ವಿಜಯಾದೇವಿಗೆ ನುಡಿದು, ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:- “ಮಹಾರಾಣಿಯವರೆ, ನಾನು ಅನುಚಿತವಾದ ಅಚರಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವವಳಿ? ಪತಿಯು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವದರಿಂದ ವೀರಪತ್ನಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಗೀಯವಾದ ಅನಂದವಾಗುವದಲ್ಲವೆ?”

“ರೇವತಿ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವಿದೆಯೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳುವರು? ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಮಾರಿಯಿರುವೆ; ಅದರ್ಶ ಆರ್ಯಲಲನೆಯಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ವಿಲಾಸಿಯಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ಮೂಢನಾಗಿರುವನು; ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮಚ್ಯುತನಾಗಿರುವನು!”

ವಿಜಯಾಂಬಿಕೆಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯಲು, ರೇವತಿದೇವಿಯು ಮನಸ್ಸು ಹಿಂದು ತರಹವಾಯಿತು. ಪತಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳಾದ ಅವಳಿಗೆ ಈ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗಳು ತೀರ ಅಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿದವು. ತನ್ನ ಪತಿಯು ಸದ್ಗುಣ ಸಂಪನ್ನನೆಂದು ಅವಳ ಸರಳಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಿಳಿದಿತು ಅವಳು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಯಾವ ವಿಕಾರವನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ:-

“ಮಹಾರಾಣನುವರೆ, ವಿಜಯಾದೇವಿಯವರೆ, ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯು ತಪ್ಪಾಗಿರುವದು. ನನ್ನ ಪತಿಗಳು ಕರ್ತವ್ಯತತ್ಪರರಿರುವರು. ನನ್ನ ಮಾತನ ಸತ್ಯತೆಯು ನಾಳೆಗೆ ತಿಳಿಯುವದು” ಎಂದು ರೇವತಿ ದೇವಿಯು ಅಭಿಮಾನ ಪುರಸ್ಕೃತವಾಗಿ ನುಡಿದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ತನ್ನ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ತರಳಿದಳು.

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ತನ್ನ ಓಲಗದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಳಿಕ್ಕಿದ್ದನು. ಅಗಮನೇಗ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಸತಿಗೂ ಇನ್ನೂ ಬಾಹ್ಯರಾದ ಅವನು ಚಡಕಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಪ್ರಿಯಾರಾಧನೆಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡವನಾದ ಈ ಪತ್ನಿವ್ರತಸ್ಥನು ತನ್ನ ಹೃದಯದೇವತೆಯನ್ನು ಅರಕ್ಷಣವಾದರೂ ಅಗಲಿರಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದನು. ರೇವತಿಯು ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮಾಯೆಯ ತನ್ನ ಕತಿಯಾದ ವಿಜಯಾದೇವಿಯು ಭೆಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟು ವೇಳೆಯನ್ನು ಸಹ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಕಳೆಯುವದು ಶಾಂತಿವರ್ಮನಿಗೆ ದುಸ್ಸವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವನು ಪುಲಿಕೇಶಿರು ಸೈನ್ಯದೊಳಗಿನ ಹಿಂದು ರಥಕದ ಸೇನಾನಿಯಾಗಿದ್ದು, ತನ್ನ ಕತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸುಗೊಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವನು ತನ್ನ ಹೃದಯದೇವತೆಯ ಏಕನಿಷ್ಠ ಭಕ್ತನಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಿಯಾರಾಧನೆಯ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಇವನಿಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವು.

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಮಾರ್ಗಪ್ರತಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತ ಭಿತ್ತಿವಾತಾಯನದ ಒಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಅಗ ದೂರದಲ್ಲಿ ಅವಳ ರಥವು ಬರುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡನು. ಪತಿಯು ತನ್ನ ಮಾರ್ಗಪ್ರತಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂಬದನ್ನು ಅವಳು ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ, ರೇವತಿಯು ರಥದಿಂದಿಳಿದವಳೆ ಓಲಗದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಳು. ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಎದುರಗೊಂಡು ಕೈಹಿಡಿದು ಕರೆತಂದು ಮಂಚಕದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡನು.

“ಪ್ರಿಯೆ. ಇಂದು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಬರಲು ಇಷ್ಟೇಕೆ ತಡ

ನಾಯಿತು?”

“ಮಹಾರಾಣಿ-ವಿಜಯಾದೇವಿಯರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದೆನು. ಮಾತಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ವೇಳೆಯ ಪರಿವೆಯುಳಿಯಲಿಲ್ಲ”

“ಅಂತಹ ರಹಸ್ಯಮಯವಾದ ಮಾತಿನ ಪ್ರಸ್ತಾವವೇನು ನಡೆದಿತ್ತು?”

“ಉತ್ತರದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾಳಿನ ದಿವಸವೇ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರು ಪಯಣ ಮಾಡುವರಂತೆ ಅದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ರೇವತಿಯು ಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮಳದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ: —“ನಾಥ, ರಾಜ ಧಾನಿಯು ತುಂಬ ತರುಣವರ್ಗವು ದಂಡಯಾತ್ರಿಗಾಗಿ ಹೊರಡಲು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗತೊಡಗಿರುವದು. ನೀವು ಇದುವರೆಗೂ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸದ್ವಿಲ್ಲದೆ ತಟಸ್ಥವೃತ್ತಿ ತಾಳಿರುವ ಕಾರಣವೇನು?”

“ಪ್ರಿಯೆ, ರಾಜಧಾನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರು ನನ್ನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುವರು. ಎಲ್ಲರೂ ದಂಡಯಾತ್ರಿಗಾಗಿ ತೆರಳಿದರೆ ರಾಜಧಾನಿಯು ಗತಿಯೇನು?”

“ವಿಜಯಾದೇವಿಯವರ ಮಾತು ನಿಜವಾದಂತಾಯಿತು.”

“ಅವರು ಏನೆಂದು ಹೇಳಿದರು?”

“ನೀವು ದಂಡಯಾತ್ರಿಗಾಗಿ ತೆರಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು.”

“ಹೀಗೇನು?” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಕಾಂತಿವರ್ಮನು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ: —“ಹೌದು, ನಾನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವದಿಲ್ಲ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಕಾರ್ಯವೇನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದೆ?”

“ಉತ್ತರದಿಗ್ವಿಜಯದಂತಹ ಮಹಾಯಾತ್ರೆಯ ಸುವರ್ಣಸಂಧಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮಂತಹ ಲಬ್ಧಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಗೊಡುವರೆ? ಸಮರ ಸಾಹಸಗಳಿಂದ ವೀರ ಸಿರಿಯನ್ನು ಸೆಳೆದು, ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾಗುವದಕ್ಕೆ ನೀವು ಹಿಂಜರಿಯಬಹುದೆ?”

“ಪ್ರಿಯೆ, ಭೀಷಣವೂ, ಪ್ರಾಣಘಾತಕವೂ ಆದ ರಣಕಂದನ ದಲ್ಲಿ ಸೇರುವದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ವಿಧಿಯು ಕಾಡುತ್ತಿರುವದೇನು? ಕುಳಿತು ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಿದರೂ ಎಷ್ಟೊ ತಲೆಗಳವರೆಗೆ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಸಂಪತ್ತಿಯಿರುವದು ಹೀಗಿದ್ದು ಪೃಥ್ವಿ ಸಾಯುವದಕ್ಕೆ ರಣರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕೆನ್ನುವಿಯಾ?”

ಕಾಂತಿವರ್ಮನ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ರೇವತಿಗೆ ಸಖೇದಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು ತನ್ನ ಪತಿಯು ಆದರ್ಶಕ್ಷಾತ್ರವೀರನೆಂದು ಇದುವರೆಗೆ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಪೂರಾ ಸುಳ್ಳಾಯಿತು. ಅವನು ಹೇಡಿಯೂ ಕರ್ತವ್ಯಹೀನನೂ ಇರುವನೆಂದು ರೇವತಿಗೆ ಚಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದದ್ದರಿಂದ, ಅವಳು ಕ್ಲೇಶಗೊಂಡಳು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಳು.

“ಪ್ರಿಯಕರಾ, ಈ ಮಾತುಗಳು ನಿಮ್ಮವೆ? ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮರ ಪುತ್ರರವೆ? ವೀರವನಿತೆಯಾದ ರೇವತಿಯ ಹೃದಯನಾಥರವೆ? ಛೇ! ಅಲ್ಲಲ್ಲ. ಆವರ ಮುಖದಿಂದ ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳು ಎಂದೂ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಛೇ! ಅಹುದು. ನೀವಾಡಿದ ಮಾತುಗಳೇ ಇವು. ರೇವತೀರಮಣರ ವಾಣಿಯೇ ಇದು. ನೀವು ಹೀಗೆ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಆಡುತ್ತಿರುವಿರಲ್ಲವೆ? ಈ ನಿಮ್ಮ ಸಾಧು ಭಾವದ ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಕೆಡಹುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿಯಲಾರಂಭಿಸಿರುವಿರಲ್ಲವೆ?”

“ಪ್ರಿಯೆ, ನಿನಗೆ ಮತಿಭ್ರಮೆಯಾಗಿರುವದೇನು? ನನ್ನ ಪ್ರೇಮದ ಪುತ್ಥಳಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಅರಕ್ಷಣವಾದರೂ ಅಗೆಲಿರಲಾರದ ನಾನು ಬಹು ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಜರುಗುವ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಹೊರಡಲಿ? ರಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸೋಲು-ಗಲವುಗಳು ದೈವಾಧೀನವಾದವುಗಳಲ್ಲವೆ? ಹಿಂದುವೇಳೆ ನಾನು ರಣದಲ್ಲಿ ದೇಹವಿಟ್ಟರೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸೊಗಸಾ.....”

“ಪ್ರಿಯಕರಾ, ಇಂತಹ ಅಭದ್ರ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬೇಡಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಅಹಿತವಾಗುವಂತಹ ವಿಷಯವನ್ನು ನನ್ನ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುವದು ಸಹ ಪರಮಾಧಿ ಖೇದವಾಗುತ್ತದೆ. ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದ ನೀವು ರಣದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದೇ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.”

“ನಿನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಮನ್ನಿಸದಿದ್ದರೆ?”

“ಮನವೋಹನಾ, ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಸ್ವಜನರಿಗಾಗಿ, ಸ್ವಾಮಿಗಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅತ್ಯುಪಾತನಾದರೆ, ಅಸ್ವರಾಜ್ಯನಿಷ್ಠನಿಗೆ ವೀರಸ್ವರ್ಗವೊದಗುವದು. ನೀವು ವೀರಕನ್ಯೆಯಾಗಿರುವಿರಿ, ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯಾಗಿರುವಿರಿ. ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯಬೇಕೆ? ಸಾಧಾ, ಹೆಚ್ಚಿಗಿನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ? ಪತಿಯು ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಧಾರಾತ್ಮೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶಯನ ಮಾಡಿದರೆ, ಅವನ ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಪತಿಯು ಅವನ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅಗ್ನಿ ಸಾವೃಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಸಾಧಾಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಪತಿಯ ಪನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದು ಮುಂದೆ ನೋಡುವಳೆ?”

“ಅಂತೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆನ್ನುವೆಯಲ್ಲವೆ?”

“ರಣಕ್ಕೆ ಅಂಜುವವರೂ ಸಾವಿಗೆ ಅಂಜುವವರೂ ಆದ ನೀವು ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ ಅಲ್ಲ; ಶೂರ ಕನ್ಯೆಯಿಗೂ ಅಲ್ಲ!”

ಎಂದು ರೇವತಿಯು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ನುಡಿದು, ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಕುಳಿತಳು.

ರೈವತಸೇನ!

ಸ್ರತ್ಯಾಕ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ವಿಜಯಾಸ್ಪತ್ಯದೊಡನೆ ರೇವಾ ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣತಟಾಕದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನಂತಹ ಬಲಾಢ್ಯ ಶತ್ರುವಿನೊಡನೆ ಕೈಗೊಡಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು

ಸೇನಾಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಗಂಗರಾಜನಾದ ಶ್ರೀ
ವಲ್ಲಭನೂ, ಅಳೂಪ ರಾಜನಾದ ಗುಣಸಾಗರನೂ, ಸೇಂದ್ರಕ ರಾಜ
ನಾದ ದುರ್ಗಶಕ್ತಿಯೂ, ಚೋಳ-ಚೇರ-ಪಾಂಡ್ಯ-ಕಲಿಂಗ ಮೊದ
ಲಾದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕರ್ನಾಟಕ
ಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ಕೂಡಿದ್ದರು. ಪಲ್ಲವರಾಜನಾದ ಮಹೇಂದ್ರ
ವರ್ಮನೂ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸೇನಾಸಹಾಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿ
ದ್ದನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವೋಘವಾದ ಸೈನ್ಯವು ಶತ್ರುಗಳ ಎದೆ
ಯೊಡೆಸುವಂತಹದಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವರ್ಗದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ,
ಇಂದ್ರಪದವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಂತಹ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಆ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿರ
ಬಹುದೆಂದು ಜನರು ಅನ್ನತೊಡಗಿದ್ದರು. ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸತ್ಯವನ್ನು
ಹರಣ ಮಾಡುವ ಪುಲಿಕೇಶಿಸಮ್ರಾಟನ ವಿಕ್ರಮಕಾಲಿಗಳಾದ ದಂಡಾ
ಳುಗಳ ತುಳಿತದಿಂದ ಭೂಮಿಯು ನಡುಗತೊಡಗಿತ್ತು; ಪದವ್ಯೇಪ
ದಿಂದಿದ್ದ ಧುಳಿಯು ನಭಪ್ರಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾ
ಶಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಿತ್ತು!

ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ಸೈನ್ಯವು ನರ್ವಹಿದೆಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿ
ತಳವೂರಿತ್ತು. ಗಂಗನಾದ ಸೇನಾಪತಿಯು ಅಶ್ವದಳವೂ, ಸ್ಕಂದ
ಗುಪ್ತನ ಸಿಂಹಪೈನ್ಯವೂ ಭಂಡಿಯ ಪದಾತಿಯೂ ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂದ
ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿಬಿಡುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತು.
ನಾಲ್ವಾರು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರೂ, ಕರ್ನಾಟಕಿಯರೂ ಸ್ತಬ್ಧ
ರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರಂತೆ ಅವರು ಪುಸ್ಕರರ ಮಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳ
ಲಿಕ್ಕೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಹಂಚಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು. ರಾಯಭಾರಿ
ಗಳೂ, ಗುಪ್ತಚಾರರೂ ಆ ದಂಡೆಯಿಂದ ಈ ದಂಡೆಯ ವರೆಗೂ, ಈ
ದಂಡೆಯಿಂದ ಆ ದಂಡೆಯ ವರೆಗೂ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಎಡತಾಕಿದರು.
ಕನ್ನಡಿಗರ ಕಲಿತನವೂ, ಎದೆಗಾರಿಕೆಯೂ ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ಕಾಣ
ದಂತಾದವು. ತನಗೆ ಶರಣು ಬಂದು ರಾಜಮುಕುಟವನ್ನರ್ಪಿಸಿ,
ಮಾಂಡಲಿಕನೊಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಹೇಳಿ

ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಈ ಬಗೆಯ ನಿರ್ಲಜ್ಜೆಯ ನಿರೋಪವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕರ್ನಾಟಕಸಿಂಹನು ಕ್ರೋಧಸಂತಪ್ತನಾದನು! ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಅನರ್ಥಕಾರಕವಾದ ರಕ್ತಪಾತವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಉಕ್ಕಿ ಹೊರಸೂಸುವ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಶಮನ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಹಿಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಇನ್ನೂ ಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿದ್ದನು. ನರ್ಮದೆಯ ತೆಂಕಲಿಗಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲ ತನ್ನದೇ ಎಂದು ಹಿಪ್ಪಿದರೆ ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗವು ತಪ್ಪುವದೆಂದೂ, ಹಾಗೆ ಹಿಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ಉನ್ನತ್ತ ತನದ ಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವದೆಂದೂ ಅವನು ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದನು. ವಾತಾಪಿಪುರದಿಂದ ಅಪಾರ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಮುಕುಟವನ್ನು—ದಕ್ಷಿಣಾತ್ಮರ ಗೌರವವನ್ನು—ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು, ಗುಪ್ತಸಾರ್ವಭೌಮರ ಕಾಲಬುಡದಲ್ಲಿ ಹಾಕುವದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರದೆ, ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿದರೆ ಉತ್ತರಾಪಥದ ರಾಜಮುಕುಟವನ್ನು ಭಿನ್ನ-ವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ ಬಂದಿರುವನೆಂಬದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವರ್ತಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ಅವನು ಈವದಾರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಣತೊಡಗಿದ್ದನು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೈಯ ಸವಿಯು ಅವನಿಗೆ ಯತ್ಕುಂಚಿತಾದರೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಹಿಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗಲಿಯುವನೆ? ಬಿಸಿಯಾಗದೆ ಬೆಣ್ಣೆಯು ಹೇಗೆ ಕರಗೀತು?

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ನರ್ಮದೆಯನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಯಿತ್ತಿರುವನೆಂದು ಅವನ ಗುಪ್ತಚರನು ಸುದ್ದೀ ತಂದನು. ಕೂಡಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೈನ್ಯವು ದಾಟಿ ಬರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಲ್ಲ ತನ್ನ ನುರಿತ ದಂಡಾಳುಗಳನ್ನೂ ನಂಬಿಗಸ್ತರಾದ ದಳವಾಯಿಗಳನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯಾಗಿ ಕೆಲವು

ತೂರ ದಂಡಾಳುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅತ್ತಿಂದ ಇತ್ತು, ಇತ್ತಿಂದ ಅತ್ತು ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಕನ್ನಳುಬ್ಬದ ದಂಡು ಎಂಟು-ಹತ್ತು ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟಲಿಕ್ಕೆ ಹೆಣಗಿಸು; ಆಗ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕಸುವು ಹೆಚ್ಚಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ಹಿಂಜರಿಯಿತು ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತ, ಹೊಸ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತರಾಪಥದವರ ಕಸುವು ಹೆಚ್ಚಾದ್ದರಿಂದ, ಕನ್ನಡಿಗರು ಹಿಂಜರಿದರು. ಕೊಡಲಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯೂ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನೂ ಹೊಸ ಸೈನ್ಯವನ್ನೊಯ್ದು ಅವರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಟ್ಟದರು ಕನ್ನಡಕಲಿಗಳು ಬಾಣಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯಿಂದಲೂ, ತುಬಾಕಿಗಳ ಗುರಿ ಹೊಡತದಿಂದಲೂ, ಕತ್ತಿ-ಒರ್ಚಿಗಳ ಕಡುಕಡತದಿಂದಲೂ ಹಿಬ್ಬ ಹಗಯನ್ನಾದರೂ ಈಚೆಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಇರಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹರ್ಷವರ್ಧನನೂ ಅವನ ದಳವಾಯಿಗಳೂ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಕನೋಜೀಯರು ಕನ್ನಡಿಗರ ಕತ್ತಿಗೆ ತುತ್ತಾದರು. ನದಿಯ ನೀರಲ್ಲ ರಕ್ತಮಯವಾಯಿತು ಹೆಣಗಳ ರಾಶಿಗಳು ಪರ್ವತಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವು! ಕನ್ನಡಿಗರ ಗುರಿಹೊಡತದ ಕಲೆಯನ್ನೂ, ಅಪರ ಸೋಜಿಗವಾದ ಹುರುಪನ್ನೂ, ಅವರ ಅಚ್ಚರಿಗೊಳಿಸುವಂತಹ ವೀರಾವೇಶವನ್ನೂ ಕಂಡು ಕಂಗೆಟ್ಟು ಕನೋಜರು ಎದೆಯೊಡಕೊಂಡರು ಅಂದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಶ್ರೀಯು ಕನ್ನಡ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ಮಾಲೆ ಹಾಕಿದಳು! ದಕ್ಷಿಣಾತ್ಮ ದಂಡಾಳುಗಳೂ ದಳವಾಯಿಗಳೂ ಸಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ವಿಜಯಾನಂದದಿಂದ ತನ್ನ ಸೇನಾಪತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಮಾಂಡಲಿಕ ರಾಜರ ಸಂಗಡ ಅಂದಿನ ಯುದ್ಧದ ಸಂತೋಷ ಪ್ರದವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿಬ್ಬನು. ಅಂದು ಕನ್ನಡ ಸೈನಿಕರು ತೋರಿಸಿದ ಆವರ್ಣನೀಯ ಸಾಹಸವನ್ನೂ ಸೇನಾಪತಿ-ಸರದಾರರ ಹಾಗೂ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರ ಸಮರೋತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಅವನು ವರ್ಣಿಸತೊಡಗಿದ್ದನು. ಅಂದು

ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೈನಿಕರು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಾಭೂತರಾಗಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವರೆಂದು ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೈನ್ಯವು ಬಂದರೆ ಅದನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ವಿಚಾರಮಾಡ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:

“ಮಹಾರಾಜರಿ. ನನ್ನ ಸೈನ್ಯವು ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನುಗ್ಗಿ ಮಾಡುವದೊಂದು ಕುಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮಾವ ದೊಂದು ಕಾರಸ್ಥಾನದಿಂದ ನನ್ನ ಸೈನ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾರಸಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ನೌಕೆಗಳ ಹಾಲು ಡೋಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸಿನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಈ ಕೆಳ ಹಿಸವನು. ನೌಕೆಗಳೂ, ಡೋಣಿಗಳೂ ಬರುವ ಮಾತಿಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ನಾಮಾಂಕಿತ ಯೋಧರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅಲ್ಲಿ ತುಬಾಕಿಯಿರುವರೂ ಬಿಲ್ಲು ಗಾರರೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನರಿತಕ್ಕದ್ದು. ನೌಕೆಗಳು ಪ್ರವಾಹಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಗುಂಡಿನ ಮಳೆಯನೂ ಬಾಣವೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಸುರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಕಂಟಕದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದ ಕನೋಜೀಯರ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನನ್ನ ಈ ಹಂಚಿಕೆಯು ಮಹಾರಾಜರವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದರಂತೆ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡುವೆವು.”

ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನ ಈ ಹಂಚಿಕೆಯು ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಕಂಡಿತು. ಸೈನ್ಯದೊಳಗಿನ ಬಿಲ್ಲುಗಾರರನ್ನೂ, ಹೆಸರಾದ ತುಬಾಕಿಗಾರರನ್ನೂ ಆರಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವೀರಸೇನನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡನು. ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ಎಲ್ಲ ಪಥಕದೊಳಗಿನ ನಾಮಾಂಕಿತರಾದ ಖಡ್ಗಧಾರಿಣರನ್ನು ಆರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆರಳಿದನು. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಮುಖಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯಾದರೂ ಎಲ್ಲ ಪಥಕಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಸೈನಿಕರ ಹಾಗು ಸೇನಾನಾಯಕರ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು

ವಿಚಾರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಲನುವಾಗಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟುಗಿಲ್ಲ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಟ್ಟು ತರುಣ ಸೈನಿಕನೇ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ:—

“ಮಹಾರಾಜರೇ, ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.”

“ನೀನು ಎಲ್ಲಿರುವನು?”

“ನಾನು ಇಸರ್ನಾಟಕದವನು. ಕೃತವುರವು ಇನ್ನೆ ಜನ್ಮಗ್ರಾಮವು; ನನ್ನ ಗ್ರಾಮವು ವಾತಾಪಿವು”ದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇರುವದು. ತಮ್ಮ ಪಡೆಯ ಉತ್ತರದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಸೋರಟ ಸಂಗತಿಯು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಮಟ್ಟೆ, ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತೀರಿಸಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಕಾಲೀಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಾದರೂ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂದು ಧಾವಿಸಿ ಬಂದಿರುವೆನು.”

“ನೀನಿನ್ನೂ ಬಾಲಕನಿರುವೆ. ಸಂಗ್ರಾಮವುಂಟಾದ ಅತ್ಯುಪಾತಕಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಂದುವರಿಯುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ರಾಷ್ಟ್ರಾಭಿಮಾನದಿಂದ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಬಂದದ್ದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅನಂದವಾಗಿದೆ. ಸ್ವದೇಶನಿಷ್ಠನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವೆನು; ಆದರೆ ಯುದ್ಧಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನೀನು ತೊಡಗಿಕೂಡದು.”

“ಮಹಾರಾಜರೇ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜವಿಲಾಸವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ನನ್ನಿಂದ ಎಷ್ಟಾದರೂ ತಮ್ಮ ದಿಗ್ವಿಜಯಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಬೀಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಮರಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡಬಾರದೆಂದು ತಮ್ಮ ಅಜ್ಜಿಯಾದರೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಬಂದದ್ದರ ಸಾರ್ಥಕನೇನು?”

“ಬಾಲಕಾ, ನನ್ನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶೂರ ಸೈನಿಕರು ಅನೇಕ ಜನಿರುವರು. ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದೆಂಬಂತೆ ಏನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ ನೀನು ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿದ್ದು ಇತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರು”

“ನನ್ನಂತಹ ಶೂರರೂ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಹಸಿಗಳೂ ನಿಮ್ಮ ದಂಡಿ ನಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. ನನ್ನಿಂದಲೇ ನಿಮಗೆ ವಿಜಯ ವಾಗುವದೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ. ಸಮರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಸೈನಿಕರಿಗಿಂತಲೂ, ಸರದಾರ-ಸೇನಾಪತಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕರ್ತವ್ಯಚಮತ್ಕಾರವು ನನ್ನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗದಿರಲಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಅತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವಿರುವದು.”

ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಆ ನವತರುಣನ ಮಾತುಗಳು ಪರಮಾತ್ಮರ್ಥ ವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದವು. ಆ ಸೈನಿಕನು ಅವನಿಗೆ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹವನ್ನು ಭೇದಿಸಲು ಹೊರಟ ಅಭಿನುನ್ಯವಿನಂತೆ ಕಂಡನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಅನು ಪಮ ಸಮರೋತ್ಸಾಹವೂ ಅದ್ವಿತೀಯ ಸಾಹಸವೂ ಇರುವದೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಆ ಸೈನಿಕನನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನು?”

“ನನಗೆ ರೈವತಸೇನನೆನ್ನುವರು.”

“ರೈವತಸೇನಾ, ನೀನು ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನೆರವಾಗು.”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವದಕ್ಕೆ ಅನುವೆಲ್ಲಿ ರುವದು?”

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವೆ?”

“ನಾನು ಹಿಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿರುವೆನು.”

“ಅದೇನು?” ಎಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಉತ್ಕಂಠಿತನಾಗಿ ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ರೈವತಸೇನನು:— “ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ರಾಜಮುಕುಟ ವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಶರಣು ಬರಬೇಕೆಂದು ನಿಮಗೆ ಸಂದೇಶ ಕಳಿಸಿರುವ ನೆಲ್ಲವೆ? ಅವನ ಈ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಡತೆಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸನ ವನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿರುವೆನು.”

‘ರೈವತಸೇನಾ, ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ನೀನು ದಂಡಿಸತಕ್ಕವನೇ?’

“ಅವನ ಶಿರವನ್ನಾಗಲಿ, ರಾಜಮುಕುಟವನ್ನಾಗಲಿ ತಂದು ನಿಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿರುವದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಎಷ್ಟಿರುವದೆಂಬದನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ.”

ರೈವತಸೇನನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ದಂಗು ಬಡೆದು ಕುಳಿತನು! ಮೂರ್ತಿಯು ಸಣ್ಣದಾದರೂ ಕೀರ್ತಿಯು ದೊಡ್ಡದಿರುವದೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಅವನು ರೈವತಸೇನನನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ವಯದಿಂದ:—

“ಈ ಮಹತ್ವಾರ್ಯವು ನಿನ್ನಿಂದ ಹೇಗೆ? ಈಡೇರೀತು? ಹರ್ಷವರ್ಧನನೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯನಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸೇನೆಯು ದುರ್ಭೇದ್ಯವಿರುವದು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಮುಕುಟವನ್ನಾಗಲಿ ಅವನ ಶಿರವನ್ನಾಗಲಿ ಸಮವ ಕಾರ್ಯವು ಸಣ್ಣದೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಡ.”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಮಾತುಗಳು ಕೇವಲ ಅಡಂಬರದವಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ನಾಳೆಗೇ ತಮ್ಮ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಡುವೆನು!”

“ನೀನು ಭಯಂಕರವಾದ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಎರವಾಗಬಹುದೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆಯಾಗಿರುವದು.”

“ವೀರಕನ್ಯಾಡಿಗರು ಮರಣಕ್ಕೆ ಹಿಂಸರಿಸುವರೆ? ನಾನು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸದೆ ರಣದಲ್ಲಿ ಮೈಗೂಡಲಾರನೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು.”

“ನೀನು ಮೋಸದಿಂದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಘಾತಿಸಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲವೇ? ಈ ಕೃತಿಯು ಕನ್ಯಾಡಿಗರ ಶಿಲಕ್ಕೆ ಕುಂದು ತರುವಂತಹದಿರುವದು. ಅವನ ಮುಕುಟವನ್ನು ತಂದು ಹಿಮ್ಮೆ ಘನವಂತನಾದ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಮಾನಖಂಡನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅವನ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಹಿಡಿಕೆಯು ಖಡ್ಗವನ್ನು

ತಂದೆಯಾದರೆ ಅವನ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವದು”

“ಮಹಾರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯು ಶಿರಸಾಮಾನ್ಯವಿರುವದು” ಎಂದು ನುಡಿದು ದೈವತಸೇನನು:— “ಮಹಾರಾಜರೇ, ನೀವು ಹೀಗೆಯೇ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರೆ ಅಪಾಯವೇ ಇರುವದು. ನೀವು ಎಲ್ಲ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಇಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರೇವಾಸದಿಯನ್ನು ದಾಟಿಸಿರಿ. ಹರ್ಷ ವರ್ಧನನ ಶಿಬಿರದ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ನಮೂದಾನದಿಗೆ ಹೊಂದಿ ಡೊಡ್ಡ ವನಪ್ರದೇಶವಿರುವದು. ಅಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹಿಡ್ಡರೆ ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯೊಳಗಾಗಿ ನೀವು ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತಂದರೆ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕನೋಜೀಯರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಸಂಧಿಯು ದೊರೆಯುವದು.”

“ನೀನು ಹೇಳುವ ರಸಕ್ಕಿನ್ನಿ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಶಿಬಿರಕ್ಕೂ ಬಹಳವಾದ ಅಂತರವಿದೆಯೇನು?”

“ಹಿಂದೆಗಡು ಕೂಗಲತೆ ಮಾತ್ರ, ಅಂತರವಿದೆ. ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ನೀವು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ದಾಟಿಸಿದರೆ ವಿಜಯಶಾಲಿಗಳಾಗುವಿರಿ.”

“ಇಷ್ಟು ಸೈನ್ಯವು ದಾಟಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ನೌಕರಗಳು ಬಹಳೇ ಬೇಕಾಗುವವು. ಇಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ಸೌಕರ್ಣ್ಯವಾಗುವದು ಅಸಾಧ್ಯವಿರುವದು”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಾಗ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಪಟ್ಟು ಶಿಬಿರದ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಸಂಖ್ಯ ನೌಕರಗಳನ್ನೂ, ನಂವಾಡಿಗರನ್ನೂ ತಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ನೀವು ಈಗಲೇ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿರಿ. ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ವೇಳೆಯು ವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಒಗಟು ಸಂಶಯವನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳದೆ, ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿರಿ. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲಿನಿಮ್ಮ ಸೇವಕನೇ ಇರುವೆನೆಂದು ಜಗನ್ನಯಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು.”

ರೈವತಸೇನನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ: ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಚರಣಗಳಿಗೆ ನಮಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು:—

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನೌಕಗಳು ಸಿದ್ಧವಿರುವವು. ಬೇಗನೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯೊಳಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಪೈಲತೀರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಿಡೆಯರು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವರು.”

“ನಿನ್ನ ಹಿಡೆಯನಾರು?” ಎಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ ಕೇಳಲು, ಆ ನೌವಿಕನು:—“ರೈವತಸೇನನು!” ಎಂದಂದನು.

“ರೈವತಸೇನನು ನಿನ್ನ ಹಿಡೆಯನೆ?” ಎಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸೋಜಿಗಾಗೊಂಡು ಕೇಳಿದನು.

ಅಪೂರ್ವ ಮಹಾವಿಜಯ!

ರೈವತಸೇನನ ಕಾರ್ಯಾತ್ಮರತೆನ್ನೂ, ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಬೆರಗಾದನು. ಅವನು ಹೊಸಬನಿದ್ದು ಈ ಪರಿಯಾಗಿ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ನೋಡಿದಂತೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಧ್ವನಿಯ ಪರಿಚಯವಾದರೂ ಮನಮನಕಾಗಿ ತಿಳಿಯತೊಡಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅವನು ಯಾವನೆಂಬದರ ಗೊತ್ತುವಳಿಯಾಗಲಿಲ್ಲದು. ಹೆಸರಂತೂ ಅವನಿಗೆ ತೀರ ಅರಿಯದ್ದಾಗಿ ಕಾಣತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಅವನು ಶತ್ರುವಕ್ಷದವನಿರಬಹುದೇನೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸಂದೇಹಗೊಂಡನು. ಅವನು ಅಚ್ಚಕನ್ನಡಿಗನಿದ್ದರೊಂದಲೂ, ಹೋಗುವಾಗ ವಾತಾಪಿ ಪುರದ ರಾಜಪರಿವಾರದ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖಜನರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಕೃತಪುರದೊಳಗಿನ ಪ್ರಮುಖ ಜನರ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳವನಾದನು. ಅವನ ಧೂರ್ತತನದ ಸೂಚನೆಯಾದರೂ ಬಹು

ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ, ಬೆಳಗಾಗುವದೊಳಗೆ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ, ತನಗೆ ಅಪೂರ್ವವಾದ ವಿಜಯವು ದೊರೆಯುವದೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಸಾಹಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಅವನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದನು. ಡೋಣೆ-ನೌಕೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹೀಗಾಗಿ ತನ್ನ ಹಂಚಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಬೇಕಾಗುವದೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಮಾರನೆಯ ದಿನದಿಂದ ಅವನು ನೌಕೆಗಳ ಸಿದ್ಧತೆಗಾಗಿ ತೊಡಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿಯ ನಾವಿಕರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನೊಡನೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನಾಡರೂ ತೆಗೆದಿದ್ದನು. ರೈವತಸೇನನು ವಿಲಕ್ಷಣ ಸಾಹಸದಿಂದ ನೌಕೆಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿ ತನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಅವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸಂದೇಹಗಳಿಲ್ಲವೆದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿರಲಿಲ್ಲ. ನೌಕೆಗಳು ಸಿದ್ಧವಿರುವವೆಂದು ನಾವಿಕನು ಹೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅವನು ಸೇನಾಪತಿ-ಸರದಾರರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದನು. ಅವನು ಅವರಿಗೆ ರೈವತಸೇನನ ಆಗಮನದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನೂ, ಅವನ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಈ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗ ಯುಕ್ತಿಯು ಎಲ್ಲ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾದರು.

ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಭಗವಾನ್ ಭಾಸ್ಕರನು ಪಶ್ಚಿಮಾಂಬುಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿದ್ದನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸೈನ್ಯವು ನೌಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಮೂದಾ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಲಾರಂಭಿಸಿತ್ತು. ತನ್ನ ಪಡೆಯೊಳಗಿನ ಅರ್ಧಭಾಗವು ದಾಟಿದೊಡನೆಯೇ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಬೀಳಬೇಕೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದನು. ನೌಕೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಲೆ ಹಿಮ್ಮೆಲೆ ಬರುವಷ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲ ನೌಕೆಗಳು ನಾಲ್ಕಿಂಟು ಬಾರಿ ಹೊದಿ ಬಂದರೆ ಅರ್ಧಸೇನೆಯು ಮಾತ್ರ ದಾಟುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ

ಸೇನೆಯು ದಾಟುವ ವರೆಗೆ ತಿಟ್ಟಕ್ಕರಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ವರೆಗೆ ವೇಳೆಯು ಹಿಡಿಯುವದೆಂದೂ, ಹಾಗಾದರೆ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವು ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಈಡೇರಿಕೊಳ್ಳುವೆಂದೂ ತಿಳಿದು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಶೂರ ದಂಡಾಳುಗಳನ್ನೆಷ್ಟೇ ನೋಡಲು ದಾಟಿಸಿ, ಯುದ್ಧವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುವನು ಸಂಗ್ರಾಮವು ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಪ-ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಕಾಶದಿಂದ ಉಳಿದ ಸೈನ್ಯವು ಬಂದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು.

ಮಹಾಶಯ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸೈನ್ಯವು ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಲಿ. ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಪಾಳ್ಯದಲ್ಲಿ ಎನೇನು ನಡೆದಿರುವನೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತೆರಳೋಣ; ನಡೆಯಿರಿ.

ಸುಮಾರು ಎಂಟು-ಶತ ಗಳಿಗೆಯ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದುದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾದ ಕತ್ತಲೆಯು ಮುಸುಕಿತ್ತು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಪಾಳ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರು ಅದೇ ಊಟ-ಉಡಿಗೆಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಂದಿನ ರಣದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರು ಬಳಲವಾಗಿ ಬಿಡದಿದ್ದರಿಂದ, ಬೇಗನೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದುವದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ನಿಯಮಿತ ಕಾವಲುಗಾರರ ಹೊರತು, ಉಳಿದವರು ವಿಶ್ರಾಂತಿಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ರಣಕಂದನವು ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದಿದ್ದದರಿಂದ ದಂಡಾಳುಗಳು ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಎಲ್ಲ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ಗಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯಾದೊಡನೆಯೇ ನಿದ್ರೆಗಾಗಿ ಬಿಡುವು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು.

ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಪಾಳ್ಯದೊಳಗಿನ ಸೈನಿಕರು ನಿದ್ರಾಧೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆಯು ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಎಚ್ಚರಾಗಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅಂದಿನ ರಣದಲ್ಲಿ ಪರಾಭವಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಖಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಹೋಗ

ತಕ್ಕದ್ದು, ಅವನನ್ನು ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಗತಕ್ಕದ್ದು? ನೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಮುಳುಗಿದ್ದನು. ಸಹಸ್ರಾವಧಿ ಅನೆಗಳೂ ಎಷ್ಟೋ ಸಾವಿರ ಕುಮರಿಗಳೂ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟೆ ಕಾಲಾಳುಗಳೂ ತನ್ನ ಪಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಂದಿನ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಸಖೇದಾಶ್ಚರ್ಯನೊಂಡನು. ತನ್ನ ಪಾಳೆಯದ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗಿರುವ ಅರಣ್ಯದಿಂದ ಹಸ್ತಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಅಶ್ವದಳವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಡಹಿ ಹಣ್ಣು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾವಲುಗಾರನೊಬ್ಬನು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು:

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರು ಒಬ್ಬ ಬೈರಾಗಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದಿರುವರು. ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆಯ ಗುಪ್ತಚರನೆಂಬ ಸಂಶಯದಿಂದ ತಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಲಿರುವರು.”

ಕಾವಲುಗಾರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಆ ಬೈರಾಗಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು ಕೂಡಲೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಕನೋಜಿಯರು ಆ ಬೈರಾಗಿಯನ್ನು ತಂದು ಅವನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಈ ಬೈರಾಗಿಯು ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆಯ ಗುಪ್ತಚರನೆಂಬ ಸಂಶಯ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ತಂದೆವು.”

ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಆ ಬೈರಾಗಿಯನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ:—
“ಬೈರಾಗಿಯೇ, ನೀನು ಯಾರು? ನಮ್ಮ ಶಿಬಿರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕಾರಣವೇನು? ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನಿರುಹದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಲಾರೆ.”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನಾನು ಯಾರೆಂಬದನ್ನು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಕ್ಷೇತ್ರ-ಯಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವ ನನ್ನನ್ನು ಗುಪ್ತದೂತನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು ತೀರ

ಅನ್ಯಾಯವು. ನಾನು ಹರದ್ವಾರದವನು. ಕಾಶಿಯ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿ, ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವಾಗ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು. ಸರ್ವಸಂಗ ಸೌತ್ಯಾಗಿಗಳಾದ ನಮ್ಮಂತಹ ಸಂತರಿಗೆ ಹಗಲೂ ಅಷ್ಟೆ; ರಾತ್ರಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಹುಟಗಳೂ ಮನೆಗಳೂ ಇರುವಂತೆ ಭಾಸವಾದ್ದರಿಂದ ಇದೊಂದು ಗ್ರಾಮವಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು. ಇದೇ ನನ್ನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯು. ಇಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಸ್ಥಳವಿತ್ತರೆ ಬಹಳೇ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವದು "

ಆ ಬೈರಾಗಿಯು ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮುಖಮುದ್ರೆಯೂ ನಿರ್ಭಯ ವಾಣಿಯೂ ಸರಳವಾದ ಮಾತುಗಳೂ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಹಿಳ್ಳೆ ಸರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದವು ಆಗ ಅವನು ಭಕ್ತಿ-ವಿನಯಗಳಿಂದ: —

“ಸಾಧುಮಹಾರಾಜರೆ, ನನ್ನ ಸೇವಕರು ಅರಿಯದೆ ಉದ್ಧಾಮ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೀವು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ನೀವು ಇಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ನನ್ನ ರಾಹುಟಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದು, ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೆ ಇಚ್ಛಿತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊರಡಿರಿ.”

“ಮಹಾತ್ಮರ ಮನಸ್ಸು ಮಹತ್ತರವಾದದ್ದಿರುತ್ತದೆಂಬದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರೆ, ಸೇವಕರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಸಂತ ವಿಟಂಬನೆಯ ಕೃತಿಯು ಘಟಿಸುವದೆಂದು ಬೆದರಿದ್ದೆನು. ನಿಮ್ಮಂತಹರ ಕೈಯಿಂದ ಅನುಚಿತ ಕೃತಿಯು ಹೇಗೆ ಘಟಿಸಿತು?”

ಬೈರಾಗಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತ, ತನ್ನ ಕಂಕುಳದೊಳಗಿನ ವ್ಯಾಘ್ರಾಜಿನವನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡನು. ಆಗ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಆ ಬೈರಾಗಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ಪಥಶ್ರಮದಿಂದ ಬಹಳೇ ಉಣಿದಂತೆ ಕಾಣುವದು ಇನ್ನು ನೀವು ವಿಶ್ರಮಿಸಿರಿ ”

ಬೈರಾಗಿಯು ವ್ಯಾಘ್ರಾಜಿನದ ಮೇಲೆ ಹಿರಿದನು. ಹರ್ಷ

ವರ್ಧನನಾದರೂ ತನ್ನ ಪುನರ್ಜನ್ಮಚಿತ ಮಂಚಕದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ನಿದ್ರಾರ್ಥಿನನಾದನು. ಬೈರಾಗಿಯು ಮಾತ್ರ ಎಚ್ಚರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಅವನು ರಾಹುಟೆಯೊಳಗಿನ ದೀವಿಗೆಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡತೊಡಗಿದ್ದನು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಚನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರಾರ್ಥಿನನಾಗಿರುವನೆಂಬದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ವ್ಯಾಘ್ರಾಸನದಿಂದೆದ್ದು ಅವನು ಮಂಚಕದ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಂಚಕದ ಮೇಲಿದ್ದ ಅವನ ರತ್ನ ಖಚಿತವಾದ ಹಿಡಿಯ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕವನಿಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದ ಪತ್ರವನ್ನು ಅವನ ಮುಕುಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದನು.

ಬೈರಾಗಿಯು ರಾಹುಟೆಯಿಂದ ಹೊರಟಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾವಲುಗಾರರು ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ:—“ಯಾಕೆ ಬೈರಾಗಿಗಳೇ, ಹೊರಟಿರಿ? ಇನ್ನೂ ರಾತ್ರಿಯು ಬಹಳಿರುವದು.”

“ಇಲ್ಲ, ಬೆಳಗು ಬಂದಂತೆ ತೋರುವದು. ತಂವಾದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಣದಿಂದ ದಣೆನಾಗುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹ ವೇಳೆಯಲ್ಲೇ ದಾರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವೆನು. ನಾನೀಗ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಯೇ ಹೊರಟಿರುವೆನು.”

ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಆ ಬೈರಾಗಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸನ್ಮಾನವಿತ್ತದ್ದರಿಂದ ಕಾವಲುಗಾರರು ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ತೊಂದರೆಯನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಹೋಗಿಗೊಟ್ಟರು. ಅವನು ಶಿಬಿರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಹಿಂದು ಗಳಿಗೆಯೊಳಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೋಲಾಹಲವೇ ಎದ್ದಿತು ಈ ಕೋಲಾಹಲವು ರಾಹುಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮಂಚಕದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿದನು; ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ಖಡ್ಗವೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಮುಕುಟವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ತಲೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದು ಪತ್ರ

ವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಅವನು ಆ ಮುಕುಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಓದಲಾರಂಭಿಸಿದನು:—

“ಹರ್ಷವರ್ಧನರೆ,

ನೀವು ಹಿಳ್ಳೆಯ ವಿಕ್ರಮಕಾಲಿಗಳಲ್ಲವೆ? ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಕಕ್ರಿಯ ಉನ್ನತತನದಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೆ ಮುಕುಟವನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂದೇಶ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಿರಲ್ಲವೆ? ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳು ತೀರ ಅನೀತಿಯವಿರುವವೆಂದು ಬೇರೆ ಜೇಷ್ಠಲಾರೆನು ನಿಮ್ಮಂತೆ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರೂ ಒಬ್ಬ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾಗಿರಲು, ಅವರಿಗೆ ಮುಕುಟವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪಮಾನಕಾರಕ ನಿರೋಪವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಸೇವಾನೃತ್ಯಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಾನು ಈ ಅಲ್ಪವಾದ ಸಂಹಸ ಮಾಡಿರುವನು ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮುಕುಟವನ್ನಾಗಲಿ, ಮುಕುಟಸಹಿತವಾದ ಶಿರವನ್ನಾಗಲಿ ಹಿಡಿಯು, ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಾತಾಗಿರಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದು ವೋದವೋ ಅನ್ಯಾಯವೂ ಎಂದು ನನ್ನ ಮಹಾರಾಜರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ತೋರಿದ್ದರಿಂದ, ನಿಮ್ಮ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಿಡಿದು ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡಿತಿರು-ಅಬಲೆಯು-ಇಂತಹ ಸಂಹಸವನ್ನೂ ಶೂರತನವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆ ಮಹಾರಾಜರ ಸೇನಾಪತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಸೇನೆಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯೆಷ್ಟಿರುವದೆಂಬದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿ.

ಹಿಬ್ಬ ಕನ್ನಡಿತಿ.”

ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಈ ಪತ್ರವನ್ನೋದಿ ದುಂಗು ಬಡೆದನು. ಬೈರಾಗಿಯೇ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೆಂದು ಅವನ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಸೇವಕರಿಗೆ ಹಿತಾಗಿ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿದನು. ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಸೇವಕರಿಗೆ ದಂಡನೆ ವಿಧಿಸಲು ಸಮಯವೆಲ್ಲಿ?

“ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವು ಬಂದಿತು! ಆಯೋ! ಸತ್ತಿವು!” ಎಂಬ ಅರ್ಹ ಧ್ವನಿಯು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಕೂಡಲೆ ಹರ್ಷ ವರ್ಧನನು ಅಶ್ವವನ್ನೇರಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು ನಿದ್ರಾಧೀನರಾಗಿ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವನು ಕಾವಲುಗಾರರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾ ಪಿಸಿದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸೈನ್ಯವು ಸಾಗಿ ಬಂದಿರುವದೆಂದು ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ದಂಡಿನವರಿಗೂ, ಸೇನಾಪತಿಗಳಿಗೂ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಸ್ಕಂದಗುಪ್ತನು ತನ್ನ ಹಸ್ತಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸತೊಡಗಿದನು; ಸಿಂಹನಾದನು ಅಶ್ವದಳವನ್ನು ಸಜ್ಜು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು; ಕಾಲಾಳುಗಳನ್ನು ಭಂಡಿಯು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅಣಿಮಾಡಹತ್ತಿದನು.

ಅರುಣೋದಯ ಸಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾಚ್ಯದಿಸೆಯು ಅರುಣೋದಯವಾಗುವ ಪೂರ್ವಚಿಹ್ನವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲದ ತಂಗಾಳಿಯು ‘ಸುಳ್ಳನೆ’ ಸುಳಿಯತೊಡಗಿತ್ತು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸೈನ್ಯವು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಕೋಲಾಹಲವನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿತ್ತು. ಆ ಕನ್ನಡ ಕಲಿಯು ಆಸರಿಕೆ-ಬೇಸರಿಕೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಕಾದತೊಡಗಿದ್ದನು. ಎರಡೂ ಸೈನ್ಯಗಳು ಕೈಗೊಟ್ಟು ಕಾದಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದವು. ಸೂರ್ಯೋದಯ ವಾಯಿತು. ಉಭಯ ಸೈನಿಕರು ಅತ್ಯಂತ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಕಾದ ತೊಡಗಿದ್ದರು ಹೆಣಗಳು ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಬೀಳತೊಡಗಿದ್ದವು ನೆತ್ತರವು ಸರುವುಗೆಟ್ಟು ಹರಿದು ನರ್ನದಾ ನದಿಯನ್ನು ಕೂಡತೊಡಗಿತ್ತು. ವ ಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸಮಯವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಇಂತಹರಿಗೆ ಜಯವು ದೊರೆಯುವದೆಂಬದು ಇನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ಆರ್ಧ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ರೈವತಸೇನನ ಕಡೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಳಿಯ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದನು. ಯುದ್ಧದ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತಿಳಿದು ಶತ್ರುಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ದಾಳಿಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ರೈವತ ಸೇನನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೂ

ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೈನ್ಯವು ಹಿಂಜರಿಯದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸಾಗಿ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ನುಗ್ಗು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ತನ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹರ್ಷವರ್ಧನನೊಡನೆ ತುಮಲವಾದ ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದ್ದನು. ರೈವತ ಸೇನನು ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಸಾಗಿ ಹೋಗಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಅವನ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ನವ್ಯಸ್ಥೂತಿಯ ರೈವತಸೇನನ ಹೊಡತಕ್ಕೆ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೈನ್ಯವು ಬಹಳೇ ಹಣ್ಣಾಯಿತು. ಸಹಾಯಕ ಸೇನೆಯು ಬಂದಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸೈನ್ಯವು ದ್ವಿಗುಣಿತ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಕಾದತೊಡಗಿತು. ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಹೊಡತದಿಂದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೈನ್ಯವು ಜರ್ಜರಿತವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾ-ಹಾಕಾರ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವನ ಸೈನಿಕರು ಎದೆಯೊಡಕೊಂಡು ಪಲಾಯನ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಪರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನೂ ಅವನ ದಳವಾಯಿಗಳೂ ಎಷ್ಟು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರೂ ಅವರು ಕಾದಲಿಕ್ಕೆ ಎದೆಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಹರ್ಷವರ್ಧನನೂ ಅವನ ದಳವಾಯಿಗಳೂ ಸೈನಿಕರೂ ಜೀವವುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಪಾರಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸಾಕು ಸಾಕಾಯಿತು! ವಿಜಯಾನಂದದಿಂದ ಪ್ರಮತ್ತರಾದ ವೀರಶನ್ನಡಿಗರು ತಮಗೆ ದೊರೆತ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಅಪಾರ ಸುಲಿಗೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಪಾಳಯಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದರು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೈನಿಕರು ನರ್ಮದೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ; 'ಸತ್ತಿ-ಕೆಟ್ಟಿವೆ'ನ್ನುತ್ತ ಕನ್ಯಕುಬ್ಜದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದವರು ತಿರುಗಿ ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೆ ಹೊಗಳಿ ಸಹ ನೋಡದೆ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು!

ಈ ನರ್ಮದಾ ಹೊಳೆಯ ಕಾಳಗವು ನಮ್ಮ ತಾಯ್ನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮಹತ್ವದ ಕಾಳಗವೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಎನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ 'ದಕ್ಷಿಣಾತ್ಮರು ಹೇಡಿಗಳು; ಕಾಡು ಜನರು' ಎಂದು ಉತ್ತರಾಪಥದವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಕಾಡು ಜನರ ಕಾಡುಕಲಿತನಿಂದ ಅವರ ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ದೂರಾದದ್ದು

ಲ್ಲದೆ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೌಯರ್ಪದಾರ್ಯಗಳ ಕೀರ್ತಿಯು ಉತ್ತರಾಪಥ ದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತು. ಈ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಮಹಾವಿಜಯದಿಂದ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ಮೇರೆಯಾಯಿತು!

ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೇನೆಯು ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅದನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೋಗುವದು ಕ್ಷೇಮಕರವಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದನು. ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಎಂದೂ ಕಣಕಬಾರದೆಂದು ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಬುದ್ಧಿಗಲಿತಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ಅವನಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹರ್ಷವರ್ಧನನಿಗೆ ತಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ತೆಂಕಲಿನ ಎಲ್ಲ ಸೀಮೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದುಳಿಯದಂತೆ ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ವರ್ಧಮಾನಜಯತ್ಯಷ್ಟೇ ಯವನಾದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು.

ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಅಪೂರ್ವ ಮಹಾವಿಜಯದಿಂದ ಅನಂದಗಿರಿಯ ಉಚ್ಚ ಶಿಖರದ ಮೇಲೇರಿದ ಕನ್ನಡಿಗರು ವಿಜಯಭೇರಿಯನ್ನು ಕೊಡೆಯಿಸುತ್ತ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು!

ವಿಜಯ ಯಾತ್ರೆ.

“ರೈವತಸೇನಾ, ನರ್ಮದಾನದಿಯು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ವಿಜಯದ ಶ್ರೇಯದ ಬಹುಂಶವು ನಿನ್ನದಿರುವದು ನೀನು ನನಗೆ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಯುದ್ಧದ ನಿರ್ಣಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ತಾವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಈ ಚರಣ ಸೇವಕನ ಮೇಲಿನ ಅನುರಾಗವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುವದು. ಮಹಾರ್-ಮಹಾರ್ ಅತಿರಥಿಮಹಾರಥಿಗಳು ತನ್ಮಲ್ಲಿರಲು, ಯುಕ್ತಶ್ಚಿತ ಸೇವಕನಾದ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೇನು? ಹೊಸಬನಾದ ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು, ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮೇರೆಗೆ ನಡೆದದ್ದರಿಂದ ಪರಮಾ ನಂದವಾಗಿದೆ.”

“ನಿಜವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬುವಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಆಗ ಇದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಆಗಂತುಕನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಂಬಿ, ಇಂತಹ ದೀರ್ಘಸಂಹರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೈಕೊಂಡೆನೋ? ಎಂದು ಈಗ ನನಗೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸತೊಡಗಿರುವದು.”

“ತಮಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಮಹಾವಿಜಯದ ಯೋಗವಿದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ತಾವು ಹಿಮ್ಮೆಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟಿರಿ.”

“ರೈವತಸೇನಾ, ನಾನು ಮೊದಲೇ ನೌಕೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ದೈಯೆಂಬಂತೆ ತೋರುವದು.”

‘ನಾನು ನರ್ಮದಾತೀರವನ್ನು ತಲುಪಿದೊಡನೆಯೇ ಮೊದಲು ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಸೇನೆಯ ಆಳುವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕೆನು. ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದು ದಿನವಿದ್ದು, ಸೇನೆಯ ಚಲನ ವಲನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ಆ ಸೇನೆಯು ಬಿಡು ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳದ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ದಿಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯವಿದ್ದು, ಆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ದಂಡನ್ನು ತಂದರೆ, ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಹಣೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗುವದೆಂದು ನನ್ನ ವನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರೋದಯವಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ನಾನು ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ನೌಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆನು. ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳು ತಮಗೆ ವಿಧಿತವಿರುವವೆ’ ಎಂದು ರೈವತಸೇನನು ನುಡಿದು, ಹಿಂದು ಖಡ್ಗವನ್ನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟು:— “ಮಹಾರಾಜರೆ, ಇದೇ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಖಡ್ಗವು! ಬರೇ ಖಡ್ಗವನ್ನೇ ಎಕೆ, ಅವನ ಶಿರವನ್ನೂ ಮುಕುಟವನ್ನೂ ತರುವದು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು. ಕನ್ನಡಿಗರು ಕವಟಾಚುಣೆ ಮಾಡಲಾರರೆಂಬದನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಂದಿರುವೆನು”

ರೈವತಸೇನನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಪರಮು ವಿಸ್ಮಿತನಾದನು. ಅವನು ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು:— “ಶಾಬಾಸ್! ಕನ್ನಡವೀರಾ, ಶಾಬಾಸ್!” ಎಂದು

ಧನ್ಯೋದ್ಗಾರ ತೆಗೆದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ವೀರಸೇನನನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿ, ರೈವತಸೇನನ ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಸಾಹಸವನ್ನು ಬಹು ಪರಿಯಾಗಿ ಒಣ್ಣಿಸಿದನು. ವೀರಸೇನನು ರೈವತಸೇನನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅವನಿಗಾದರೂ ಆ ವೀರ ಕನ್ನಡಿಗನ ಮುಖವು ಪರಿಚಯದ್ದಾಗಿ ಕಾಣತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಅವನು: — “ಕುಮಾರಾ, ನೀನು ಯಾರು?”

ರೈವತಸೇನನು ಮುಖವನ್ನು ಬಾಗಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವನ ವದನವು ಘರ್ಮಬಿಂದುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಯಾವದೋ ಹಿಂದು ಬಗೆಯ ಭಯದಿಂದ ಮುಖವು ಆರಕ್ತವಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಧಾನಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕಾದರೆ ಅವನ ಧ್ವನಿಯು ನಡುಗಲಾರಂಭಿಸಿತು.

‘ಅಮಾತ್ಯರೆ, ನಾನು ಕೃತಪುರದವನು.’

“ಅಮಾತ್ಯಪುತ್ರ! ನೀನು ಕೃತಪುರದವಳೋ? ಕೃತಪುರದವಳೋ?” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಹರ್ಷೋನ್ಮದದಿಂದ ಎಚ್ಚರದಪ್ಪಿದ ವೀರಸೇನನು ತಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು, ರೈವತಸೇನನನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿ: — “ರೇವತೀ, ನನ್ನ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಕುಮಾರಿಯಾದ ರೇವತೀ! ವೀರಪುತ್ರಿಯಾದ ರೇವತಿ! ಆದರ್ಶ ಆರ್ಯಾಂಗನೆಯಾದ ರೇವತಿ! ವೀರ ಕನ್ನಡಿತಿಯಾದ ರೇವತಿ!” ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

ಎಲ್ಲರೂ ದಂಗು ಬಡೆದರು; ಬೆರಳು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡರು; ಭ್ರಮಿಷ್ಠರಂತೆ ಕುಳಿತರು; ಶಿಲೆಯಂತೆ ಸ್ತಂಭಿತರಾದರು; =ನಂದೋನ್ಮದದಿಂದ ಮೈಮರೆತರು! “ಹಾ! ಇದೇನು?” ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದರು.

“ಇವಳು ನನ್ನ ಸೊಸೆಯೆ? ಕಾಂತಿವರ್ಮನ ಹೆಂಡತಿಯೆ? ನನ್ನ ಮನೆತನದ ನಿರ್ವಲಕೀರ್ತಿಯ ಮೂರ್ತಿಮಂತ ದೇವತೆಯೆ? ಧೀರೋದಾತ್ತ ರೇವತಿಯೆ!”

ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ಹೀಗೆ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದ ಕೂಡಲೆ ರೇವತಿ
ಯು ತಲೆ ಬಾಗಿರಳು; ನುಂದಕ್ಕೆ ಬಿಡುಬಿಡು; ಬಿಜ್ಜೆಗೊಂಡಳು;
ಕಾತರಿಸಿದಳು. ಆಗ ಅವಳು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಸ್ವಾದಿಂದ ಪ್ರತಾಪ
ವರ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ಮಾತನವಳಿ, ಪತಿಯವಳಿ, ಕೇಳಿದೆ, ತನ್ನ ಬಿಜ್ಜೆಯನ್ನು
ಹೊಂದದೆ, ಈ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದವಳು ನಾನಲ್ಲ. ನನ್ನ
ನನ್ನ ಈ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ನಿನಗೊಡ್ಡಿ ಬಿಡಿ
ಕೊಳ್ಳುವೆನು.”

“ರೇವತಿದೇವಿ, ನೀನು ಅಪರಾಧಿಯಲ್ಲ; ಅಪರಾಧಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು
ಯಾವ ನೀನು ಜಗತ್ತಿನ ಮಾರ್ಗವರ್ತಕಳಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಾಪ
ವರ್ಮನು ನುಡಿಯಿತು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನಿನಗಯ್ಯಾ ಸ್ವನಿಯಿಂದ:

“ರೇವತಿದೇವಿ, ನೀನು ವಿಷಯವಿವೇಚನೆಯಿಲ್ಲ! ಉತ್ತರಾ
ಪಥದ ಮಹಾವಿಜಯದ ಮೂರ್ತಿಯಂತೆ ದೇವತೆಯ! ಆದ್ದರಿಂದ,
ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣಗಳು ಅವರ್ಣನೀಯವಿರುವವು. ನೀನು
ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಬಂಗು ಬಡಿಸಿದೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿರ್ಭಯ
ಳಾಗು. ನೀನು ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ಯಾರೂ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಲ
ಕ್ಷಣ ಸಾಹಸವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿ, ನೀನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ
ವನ್ನು ಬಿಡುಬಿಡು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು. ನಿನ್ನ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಈ
ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತ್ಯವಾಗುವವು.” ಎಂದು
ನುಡಿದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನುಡಿತು:—“ದೇವಿ, ನೀನು ಹರ್ಷವರ್ಧನನ
ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಂಡೆ?”

“ಮಹಾರಾಜನೇ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ತನ್ನ ಬಿಜ್ಜೆಯನ್ನು
ಪಡೆದು, ಬೈರಾಗಿಯ ವೇಷದಿಂದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಪಾಳೆಯವನ್ನು
ಸೇರಿದೆನು. ಆಗ ಕಾವಲುಗಾರರು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹರ್ಷವರ್ಧನ
ನನ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿದರು ನಾನು ಹಬ್ಬ ನಿರಾಧಾರಿಯಾದ ಬೈರಾಗಿ
ಯೆಂದೂ, ರಾಮೇಶ್ವರದ ಯಾತ್ರಿಗಾಗಿ ಹೊರಟೆರಲು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿ

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನೆಂದೂ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಅವನ ರಾಹುಟಯ
ಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದೆನು. ನಾನು ಬೈರಾಗಿಯೆಂದ ಅವನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾ
ಸವು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯವೂ ಹೀತಾಯಿತು ಹರ್ಷ
ವರ್ಧನನು, ನಿದ್ರೆಹೋದನೆಂದು ನನ್ನ ಮನವರಿಕೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ,
ಅವನ ಬುಗ್ಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವನ ಮುಕುಟಕ್ಕೆ ಹಿಂದು
ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆನು. ನೀವು ನನ್ನನ್ನು
ಸಹಾಯಕ ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ನಿಯಮಿಸಿದಿರಿ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಗುತ್ತ
ಬಂದಿದ್ದರೂ ನಿಜವಾದ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನು
ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೈಲಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಗ್ರಾಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಜರು
ಗಿಸಿದೆನು.”

“ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಾಗ ನೀನು ನಿನ್ನ ಪತಿಯ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪಡೆ
ದಿದ್ದಿಲ್ಲವೇನು?”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣ
ತಪ್ಪುಗಾರಳಿರುವೆನು. ಕುಬ್ಜ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ರಾಜಧಾನಿಯ ರಕ್ಷಣೆ
ಗಾಗಿ ಇರುವದರಿಂದ, ನೀವು ಸಮರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಸ್ವರಾಜ್ಯಕಾರ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ಯಶವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದ. ನಾನು ಪತಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ
ವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆನು ಕೇವಲ ವಿಲಾಸಶೋಲವರಾದ ಅವರಿಗೆ ಯುದ್ಧ
ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ಮೈಗೆ ಮುಳ್ಳು ಹಚ್ಚಿದಂತಾಗುತ್ತಿರುವದು. ಅವರು
ಸಮರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಮ್ಮತಿಸದ್ದರಿಂದ, ನಾನಾದರೂ ಕೈಲಾದ
ಮಟ್ಟಿಗೆ ದೇಶಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು, ಅವರಿಗೆ ಹೇಳದೆ
ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದೆನು. ಬರುವಾಗ ಹಿಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು
ಅವರಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಇಟ್ಟು ಬಂದಿರುವೆನು.”

“ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಗತಿಯನ್ನೇನು ಬರೆದಿದ್ದೆ?”

“ಉತ್ತರಾಪಥದ ವಿಜಯಯಾತ್ರಿಗಾಗಿ ತೆರಳಿದ ಪುಲಿಕೇಶಿ
ಮಹಾರಾಜರ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕೂಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿರುವೆನೆಂದೂ
ನನ್ನ ಶೋಧದಲ್ಲಿ ತೊಡಗದೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದಿರಬೇಕೆಂದೂ ಬರೆದಿ

ದೈನು; ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೆ ನೀವಾದರೂ ಹೊರಟು ಬರಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದೆನು.”

“ಅವನು ಹೇಡಿಯು, ಅಧೀರನು, ಅಳ್ಳಿದೆಯವನು; ಇಂತಹನು ಸಮರಕ್ಕೆ ಬರುವನೆ!” ಎಂದು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು:—

“ರೇವತಿದೇವಿ, ನೀನು ಅದರ್ಶ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಧನ್ಯವಾದವನ್ನು ಎಷ್ಟು ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದರೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ.”

“ನರ್ಮದಾತೀರದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ರಾಜಧಾನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನನ್ನೂ, ಶಾಂತಿವರ್ಮನನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅತ್ತಕಡೆಯ ಚಿಂತೆಯು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿತ್ತು. ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಮಾಂಡಲಿಕರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ, ನರ್ಮದೆಯೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉತ್ತರ ಮೇರೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಬೇಗನೆ ಜಗತ್ತಿನ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹಂದು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನು ರೇವತಿದೇವಿಯ ಸಾಹಸದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ, ಉತ್ತರಾಪಥದ ಮಹಾ ವಿಜಯದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನೂ ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದನು. ರೇವತಿದೇವಿಯು ವಿಷಯವಾಗಿ ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಸ್ವತಃಪಗೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಅವನು ಶಾಂತಿವರ್ಮನಿಗೆ ಬರೆದು ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. ವಿಜಯಯಾತ್ರಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ, ಅವನು ರೇವತಿದೇವಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಕಸೇನೆಯೊಡನೆ ವಾತಾಪಿಪುರಕ್ಕೆ ಅವಳ ಇಚ್ಛೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅಗ್ರಹದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನಾಲಕ್ಕಾರು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಪಡೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿಜಯಯಾತ್ರಿಗಾಗಿ ಪಯಣ ಬಳೆಯಿಸಿದನು.

ಅವನು ನರ್ಮದಾ ನದಿಗು ದಂಡೆಗುಂಟಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟು, ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದ ಆಗ್ನೇಯಕ್ಕಿದ್ದ ಕೋಶಲರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಿಳನೆಗೈದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಅರಸನು ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಮಾಂಡಲಿಕ ನಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಮತ್ತು ಗಜದಂತಿದ್ದ ಕನ್ಯಕುಬ್ಜದ ಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ಪರಾಜಯಗೊಳಿಸಿದ ಪ್ರೌಢಪ್ರತಾಪಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವಷ್ಟು ಎದೆಯು ಆ ಸಣ್ಣ ಅರಸನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಅವನು ಪುಲಿಕೇಶಿ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಪ್ಪಿ ಕೊಂಡನು. ವಿಲಶಿಖಾಮುನಿಯಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಕೋಶಲ ರಾಜನ ಆಡರಾತಿಭ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಆಗ್ನೇಯಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕಲಿಂಗರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದನು.

ಕಲಿಂಗವು ಬಹು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಹಸರುವಾಸಿಯಾದ ರಾಜ್ಯವು. ಮೈತರಣಿ ನದಿಯು ಅದರ ಬಡಗಣ ಮೇರೆಯಾಗಿಯೂ, ಅಸುರಕಂಟಕ ಪರ್ವತಾನಳಿಯು ಪಡುವಣ ಮೇರೆಯಾಗಿಯೂ, ಮುಹೇಂದ್ರಗಿರಿಯು ತೆಂಕಣ ಮೇರೆಯಾಗಿಯೂ, ಮೂಡಗಡಲು ಪೂರ್ವಮೇರೆಯಾಗಿರಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಕಲಿಂಗರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬರುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯು ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಸತ್ಯಕ್ರಿಯ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ಎದುರಿಸುವದು ಪೂರ್ವಕವೆಂದು ಮನಗಂಡ ಕಲಿಂಗೇಶ್ವರನು ಅವನಿಗೆ ಶರಣು ಬಂದು. ಪು-ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ಅವನ ಸಾವಂತನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಡಂಬಟ್ಟನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅತ್ಯಂತ ದೃಢನಿಶ್ಚಯವನಾಗಿದ್ದನು. ವಿಷಯೋಪಭೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅಟಿ-ನೋಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ಆಸಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಹೋರಾಡಿ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಏಜಂದ್ರಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಹೆಬ್ಬಯಕೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ನಿಶ್ಚಯದಂತೆ ಬಹು ತರವಾಗಿ ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲ ಕೈವಶವಾದೊಡನೆಯು

ಅವನು ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಡು ವೈಭವದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊರಟನು.

ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಪೌರವಾಸಿಗಳು ಬಹು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಎದುರಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕರೆತಂದರು. ಆಗ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸಡಗರದ ಸಮಾರಂಭಗಳು ನಡೆದವು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷಾರೂಪಿತಿಗಳು ಇರುವಷ್ಟ ರಲ್ಲಿ ಕಲಿಂಗದೇಶದ ತೆಂಕಣ ನಾಡನ್ನು ಎಶವಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆ ಪ್ರದೇಶವು ಕಂಚಿಯ ಪಲ್ಲವರ ಮಾಂಡಲಿಕತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ನಾಡಿನೊಳಗೆ ಪಿಷ್ಟಪುರವೆಂಬ ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯಿತ್ತು. ಆ ಕೋಟೆಯು ಕೈವಶವಾದರೆ ಆ ನಾಡೇ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಂದಂತಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಈ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಹೇರಳವಾದ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಪಿಷ್ಟಪುರವನ್ನು ಮುತ್ತುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಈ ಕೋಟೆಯು ಬಹಳವಾಗಿ ಭದ್ರವಾದದ್ದಿತ್ತು. ಆ ಕೋಟೆಯ ಒಡೆಯನು ಹಾಗೂ ದಂಡಾಳುಗಳು, ಶೂರರೂ ಸ್ವಾಮಿ ನಿಷ್ಠರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಆಗ ತೋಪು-ಸಿಡಿಮದ್ದುಗಳ ಸಾಧಕವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ಆ ಕೋಟೆಯು ಪುಲಿಕೇಶಿ ಎಶವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕಠಿಣತೆಗಳಿಗೊಳಗಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಅದು ಕೈವಶವಾದ ಬಳಿಕ ಪಿಂಡಿವರಿಯಿಂದ ಪೆನ್ನಾರ ನದಿಯ ವರೆಗೆ ಸಮುದ್ರದ ಬಂಡೆಗುಂಟ ಹಬ್ಬಿದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ಈ ಸತ್ವಶಾಲಿಯು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡನು. ತಾನು ಹೊಸದಾಗಿ ಗೆದ್ದ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮರಳಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ತಾನು ಗೆಲಿದ ಸೀಮೆಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಇವನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ-ಜಯಸಿಂಹರೆಂಬ ಸಹೋದರರೂ, ಅದಿತ್ಯವರ್ಮ,

ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ, ಜಯಸಿಂಹವರ್ಮ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳೂ ಇದ್ದರಷ್ಟೇ; ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಹಿಂದೊಂದು ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅದರಂತೆ ಅವನು ತನ್ನ ಬಂಧುವಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನನ್ನು ವೆಂಗಿಯ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬಂಧುವನ್ನು ಲಾಟ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆಯೂ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ಆದಿತ್ಯವರ್ಮನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಕರ್ನೂಲು ನಾಡುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ನೊಳಂಬವಾಡಿ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಹಿಡೆಯನಾದನು. ಎರಡನೆಯವನಾದ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನು ರೇವತಿದ್ವೀಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಉತ್ತರ ಕೊಂಕಣವನ್ನು ಆಳತೊಡಗಿದನು. ನಾಲ್ಕನೆಯವನಾದ ಜಯಸಿಂಹವರ್ಮನು ಗುಜರಾಥ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಹಿಡೆಯನಾದನು. ಮೂರನೆಯವನಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಅತ್ಯಂತ ವಿಕ್ರಮಶಾಲಿಯೂ ದೀರ್ಘಸಾಹಸಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಅವನೇ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಹೊರಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವನನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆನು. ಅವನು ರಾಜ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದೆಗೆ ನೆರವಾಗತೊಡಗಿದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅಖಂಡವಾದ ವಿಜಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾ ಪಥವೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಸ್ವಾಧೀನವಾಯಿತು. ಈ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮ್ರಾಟನು ದಕ್ಷಿಣಾಪಥೇಶ್ವರನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ, ಶ್ರೀ ವಲ್ಲಭ, ಪರಮಭಟ್ಟಾರಕ, ಪರಮಪ್ರೇಶ್ವರ, ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ಎಂಬ ಗೌರವದ ಬಿರುದುಗಳು ಇದ್ದವು.

ಕನ್ಯಕುಬ್ಜದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕತಿಯಿಲ್ಲದೆ ವಿಜಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಈ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ವಿಜಯದುಂದುಭಿಯು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೇಳತೊಡಗಿತು!

ಕನ್ನಡಿಗರ ಯಶೋದುಂದುಭಿ!

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಕೇವಲ ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಲಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಾಡಿದ್ದನು. ಅವನ ಈ ವರ್ತನವು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾಂವಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಉಪೇಶ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆದ್ದೂ ಅವನ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಯಶವು ಉಭಯರಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಿವರ್ಮನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದನು.

ದಕ್ಷಿಣಾಪಥವು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯು ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅವನು ನಾಲಕ್ಕಾರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೊರಡದೆ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾಂಡುಗಳ ಮಂಡಲೆ(ಶೃಂಗರ)ನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರಾದ, ಅವನಿಗೆ ಆ ಪಾಂಡುಗಳ ಆಧೀನದ ಚಿಂತೆಯು ತಪ್ಪಿತು. ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಮಕ್ಕಳೂ ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಹೊಣೆವಿವ್ರಂಶಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡುವರೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾದ್ದನು. ತನ್ನ ಅಳಿಕೆಯ ಇಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಕೇವಲ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ, ರಾಜ್ಯದ ಹಾಗೂ ರಾಜಧಾನಿಯ ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕೆಲಸಗಳು ನಿಂತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕೃಗಾಯಕೆಯವರಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡುವದು, ವ್ಯಾಪಾರಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿ ಕೊಡುವದು, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮ ತೋರಿಸಿದವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸಂಭಾವನೆ ಮಾಡುವದು, ಕಲಾ-ಕೌಶಲ್ಯಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮಾಡುವದು ವೊದಲಾದ ರಾಜ್ಯದ ಅಂತರ್ಗತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಕೊಂಡು ಅವನು ನಾಲಕ್ಕಾರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು.

ವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅಲಸಿಯಾದ ಶಾಂತಿವರ್ಮನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವನನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆಸಿದನು. ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾದೇವಿಯೂ ರೇವತಿಯೂ ಆಗ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು. 'ಋಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಘೃತಂ ಪಿಬೇತ್' ಎಂಬ ತತ್ವದ ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ವೋಗಿಯ ಮೇಲಿನ ನೀರಿಳಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು. ಆಗ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಶಾಂತಿವರ್ಮನನ್ನು ಕೂರಿತು ಸೌವ್ಯವಾಚನೆಯಿಂದ:- "ಶಾಂತಿವರ್ಮರೆ, ಸ್ವದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿ ಮುಪ್ಪು ಕೊಂಡಿದ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮರನ್ನು ಸೇನಾ ನಿವೃತ್ತರನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುವೆನು. ನೀವು ಅವರ ಸ್ಥಳವನ್ನೆಲ್ಲಂಕರಿಸಿ, ಕಂದೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎತ್ತರವಾಳಿಗಳೆಂದು ಜನರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ತರಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ನಿಮಗೆ ಬೇಗನೆ ಮುಖ್ಯಸೇನಾಪತಿಯ ವಸ್ತ್ರದಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವೆನು. ಈ ಮಾತಿಗೆ ನೀವು ಹಿಳ್ಳೆಯ ಅನಂದದಿಂದ ಹಿಪ್ಪುವಿರೆಂದು ಆಶಿಸುವೆನು."

ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಏನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬದು ತೋಚದ್ದರಿಂದ, ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ತಟಸ್ಥನಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಹಿಲವು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿಲ್ಲ.

"ಶಾಂತಿವರ್ಮರೆ, ಸೇನಾಪತಿಯಾದವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದ ನಿಮ್ಮ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ನಾನು ಈ ಅಧಿಕಾರವು ಉಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆನು ನಿಮ್ಮ ಹಿಪ್ಪಿಗೆಯಿರದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅನಿವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡನೆಯವರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು."

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ, ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಮಾತನಾಡುವದಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯಹೊಂದಿದನು.

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ತಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾದ ಸಂಪತ್ತಿರುವದು. ಕೇವಲ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಉಪಜೀವನ ಸಾಗಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಸ್ಥಿತಿಯು ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ಇಲ್ಲದ ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಕಾರಣವೇನು?”

“ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳು ಉದಾತ್ತವಿರುವವು! ಶಾಂತಿವರ್ಮರೆ, ಕೇವಲ ಉದರಪೋಷಣೆಗಾಗಿಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ನಡೆದಿರುವವೇನು? ನನಗಲ್ಲದರೂ ಹೇರಳವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವಿರುವದೆಂದು ರಾಜ್ಯದಾಳಿಕೆತಪನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನೀವು ಅನ್ನುವಿರೇನು?”

‘ಮಹಾರಾಜರೆ, ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಂತೂ ಹೀಗೇಯೇ ಇದೆ.’

“ಶಾಂತಿವರ್ಮರೆ, ನೀವು ಪ್ರಣಯಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಕರ್ತವ್ಯ ಮೂಢರಾಗಿರುವಿರಿ. ಅತ್ಯಂತ ವಿಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮರ ಉದರದಲ್ಲಿ ನೀವು ಜನಿಸಿದ್ದೆಂದರೆ, ಸಿಂಹದ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಜಂಬೂ ಕವು ಜನಿಸಿದಂತಾಗಿರುವದು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಹ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಅಜರಾಮರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಪುರುಷರೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನೀವು ಈ ಬಗೆಯ ಅಪೌರುಷೇಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಕಡು ಖೇದವೆನಿಸತೊಡಗಿದೆ. ನರ್ಮದೆಯ ತುಮುಲ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ರೇವತಿದೇವಿಯು ತೋರಿಸಿದ ಸರಾಕ್ರಮವು ಜಗಸ್ರಸಿದ್ಧವಿರುವದು. ನೀವು ಅವಳ ಅನುಕರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.”

“ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗಂಡರಾಮೆಯರಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತ, ಪುರುಷರ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಕಲಂಕ ಹಚ್ಚತೊಡಗಿರುವರು ಕಲಿಕಾಲ ಮಹಿಮೆಯೇ ಹಾಗಿರುವದು ಕಾಲಾಯ ತಸ್ಮೈ ನಮಃ!”

“ಪುರುಷರಾದವರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಳೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿತ ಮೇಲೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮುಂದೆ ಬಂದು, ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯತತ್ಪರರಾಗು

ವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು. ಕೇವಲ ಸುಖೋಪಭೋಗವೇ ಮುಖ್ಯ ಧ್ಯೇಯವೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಪುರುಷರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವರು. ಕಲಿ ಕಾಲಪ್ರಭಾವವೇ ಹಾಗಿರುವದು. ಕಾಲಾಯ ತಸ್ಮೈ ನಮಃ!”

ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ಮಾತಿಗೆ ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾ ಮಹಾರಾಜ್ಞಯು ನಗುತ್ತ-ನಗುತ್ತ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ, ರೇವತಿದೇವಿಯು ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ:— “ಪುರುಷರು ತಾವು ಕರ್ತವ್ಯಭ್ರಷ್ಟರಾದದ್ದೆಲ್ಲದೆ, ಕೈಲಾದಷ್ಟು ದೇಶಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಪ್ರೀತಿಯರಿಗೆ ಸಹ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡತೊಡಗಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಕಲಿ ಮಹಿಮೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವದು. ಕಾಲಾಯ ತಸ್ಮೈ ನಮಃ!”

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಈ ಮರ್ಮಭೇದಕ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೀರ ಹೆಣ್ಣಾದನು. ಎಲ್ಲ ಜನರು ತನ್ನ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದನ್ನು ಕೇಳಿ, ತಾನು ತಪ್ಪು ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರಬಹುದೇನೆಂದು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಪುಲಿಕೇಶಿ-ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾದೇವಿ-ರೇವತಿಯರ ಮಾತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಉತ್ತರವನ್ನೇನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬದು ಅವನಿಗೆ ಹೊಳೆಯದಾಯಿತು. ಆಗ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು: —“ಶಾಂತಿವರ್ಮರೆ, ರಾತ್ರಿದ್ರವ್ಯವೇಚಿತವಾದ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ದೇಶಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ದೇಹವನ್ನು ಸವಿಸಿದರೆ ಸದ್ಗತಿಯು ಲಭಿಸುವದು. ನಾಯಿ-ನರಿಗಳಂತೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆದು ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಇಹ-ಪರಗಳಲ್ಲಿಂದೂ ಸೌಖ್ಯವು ಲಭಿಸಲಾರದು.”

“ನೀವು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಸೌಖ್ಯವೆನ್ನುವಿರೋ, ಅವರ ಸೌಖ್ಯವು ಯಾವ ಬಗೆಯದಿರುವದೋ?” ಎಂದು ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾ ಮಹಾರಾಣಿಯು ನಗುತ್ತ ನುಡಿದು:— “ರೇವತಿಯೇ ಶಾಂತಿವರ್ಮರ ಸುಖಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿರುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಅನ್ಯಸುಖಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆ, ರೇವತಿ, ನನ್ನ ಮಾತು ನಿಜವಿರುವದಲ್ಲವೇ?”

“ನನಗೆ ಈ ವಿಷಯವು ತಿಳಿಯದು.” ಎಂದು ರೇವತಿಯು ಮಂದಹಾಸ ಮುಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ನುಡಿದು, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿ

ಸಿದಳು. ಆಗ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಶಾಂತಿವರ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು:—
 “ಶಾಂತಿವರ್ಮರೆ, ಇಂದು ಓಲಗದ ವೇಳೆಯಾಯಿತು ಈ ವಿಷಯ
 ವಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಾತಾಡೋಣವಂತೆ ನಿಮಗೆ ನಾನು ಬೀಜ
 ಮಾತು ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಯಶೋದಂಬುಭಿಯು
 ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ನೋಳಗಬೇಕಾದರೆ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಕ್ಷಾತ್ರತೀಜದ ಜನರು
 ಕೇವಲ ವಿಷಯ ವ್ಯಾವೇಹದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಷ್ಠರಾಗದೆ, ಕರ್ತವ್ಯ
 ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕಾಗುವದೆಂಬದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳದಿರ
 ಲಾರೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಓಲಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.
 ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ರಾಜಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ
 ತನ್ನ ನಿವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

ವಾತಾಪಿಸ್ತುರದ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾಪತಿಗಳು
 ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜನು ಇನ್ನೂ
 ಬಾರದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನ ಮಾರ್ಗಪ್ರತೀಕ್ಷೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದರು.
 ಓಲಗವು ಬಹಳೇ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಂದಿಗಳು: “ಶ್ರೀ
 ಪೃಥ್ವಿವಲ್ಲಭ, ಪಗಮಭಟ್ಟಾರಕ, ರಾಜಪರಮೇಶ್ವರ, ಮಹಾರಾಜಾ
 ಧಿರಾಜ, ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ!”
 ಎಂದು ವಿಜಯಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಸಮ್ರಾಟನ ಆಗ
 ಮನವಾಯಿತೆಂದು ಓಲಗದವರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಿಂದೆದ್ದು ಕೈ ಕಟ್ಟಿ
 ಕೊಂಡು ನಿಂತರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಓಲಗವನ್ನು ಪ್ರವೇ
 ಶಿಸಿ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಭಿಕರು
 ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ದೇಶದೊಳಗಿನ ಕಲಾ
 ಕೌತಲ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ, ಕಲಾಕೋವಿದರಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ
 ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು, ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾಪಾರಾಭಿವೃ
 ದ್ಧಿಗಾಗಿ ವಣಿಗನಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಅನುಕೂಲತೆ ಮಾಡಿಕೊಡ
 ತಕ್ಕದ್ದು ನೋಡಲಾದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಂದಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೆ
 ಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಿತ್ತು. ಇನ್ನು ವಿಷಯವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದಿತ್ತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಹಾರಿಯು ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗೆ ಮೂರು ಮೂರು ಸಾರೆ ನಮಿಸಿ:—

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಇರಾಣದೇಶದಿಂದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಬಂದಿರುವರು. ಅವರು ಹಿಡೆಯರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಅತುರಗೊಂಡಿರುವರು.”

ಈಡಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಹಳಗೆ ಬಿಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ದ್ವಾರರಕ್ಷಕನಿಗೆ ತನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ಪ್ರತಿಹಾರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಇರಾಣಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ಓಲಗೆವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ನೆಲಮುಟ್ಟಿ ಮೂರು ಸಾರೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ದೇಶದಿಂದ ತಂದ ಅವಮೌಲ್ಯವಾದ ಹಾಗೂ ಅಪರೂಪವಾದ ಹಿಡವೆಗಳನ್ನು ಪಿಳಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಹಿಡೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ರಾಜಮುಢ್ರೆಯ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು:—

“ಕನ್ನಡಸಾರ್ವಭೌಮರೆ, ನಮ್ಮ ಸಮ್ರಾಟರಾದ ಋತುಬಾದತಹರ ಅಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಅವರ ವಿಜ್ಞಾಪನಾ ಪತ್ರವನ್ನು ತಂದಿರುವೆನು. ಅವಲೋಕಿಸುವದಾಗಬೇಕು.” *

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ಕರಣಿಕನಿಗೆ ಪತ್ರವನ್ನೊದ್ದ ಹೇಳಿದನು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರೆ, ಮದಾಂಧರಾದ ರೋಮಾಯರ ಉಪಟಳವು ಬಹಳವಾಗಿರುವದು ಅವರ ಪೀಡೆಯು ಪರಿಹಾರವಾಗಬೇಕಾದರೆ, ತಮ್ಮಂತಹರ ಸಹಾಯವು ದೊರೆತ ಹೊರತು ಗರ್ಹಂತರವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ನನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಇಸ್ರಹಾನದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿ

* ಇರಾಣದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಚರಸ್ಮರಣೀಯವಾದ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ದೊಡ್ಡ ಒಡ್ಡೋಲಗದ ಅಪರೂಪವಾದ ನೋಟವನ್ನು ಅಜಂತೆಯ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಕೊರೆದ ಒಂದು ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆರೆದ ಭವ್ಯವಾದ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ನೋಡಬಹುದು. ಈ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಮುಖವನ್ನು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ದುಷ್ಟನು ಕೆಡಿಸಿ ವಿಧೂಷವಾಗಿ ಮೂಡಿರುತ್ತಾನೆ. (ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ಸಂಪುಟ ೧)

ರುವೆನು. ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿದರೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವೆವೆಂದು ಅಶ್ವಾಸನವಿತ್ತರೆ, ಉನ್ನತರಾದ ರೋಮಾಯರೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವಾಗುವದು. ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜಿತ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮ ಹೊರತು ತಾರಕರಿಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ಮನಗಂಡಿರುವೆನು. ಇರಾಣದ ಮಳಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಹಿಮಾಲಯದ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ತೊಳಲಿ-ಬಳಲಿ ನನ, ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ತಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದಿರುವನು. ಅವನೊಡನೆ ಅಭಯ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ತಮ್ಮ ಸಹಾಯಾರ್ಪಣೆ,

ಖುಶ್ರು ಬಾದಶಹ, ಇಸ್ಪಹಾನ (ಇರಾಣ)

ಕರಣಿಕನು ಪತ್ರವನ್ನೊದ್ದಿದ ಕೂಡಲೆ ಓಲಗದ ಜನರು ಪರಮು ವಿಸ್ಮಿತರಾದರು. ತಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹಾಗೂ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯು ದ್ವೀಪಾಂತರದಲ್ಲಾದರೂ ಪಸರಿಸಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ಕಡು ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡರು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಯಶೋದುಂದುಭಿಯು ಇಡಿ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಗಡಚಿಕ್ಕಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಆದ್ವಿತೀಯ ಪರಾಕ್ರಮವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದರು.

ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನು ಅಂದಿನ ಓಲಗದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು. ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾಪತಿಗಳೊಡನೆ ಅಪ್ರಾತೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಯಭಾರಿಗೆ ಉತ್ತರವೀಯಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಮನೀಷೆಯಿದ್ದ ಡರಿಂದ, ಅಂದು ಆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧದ ಅಶ್ವಾಸನೆಯನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ಯಥೋಚಿತವಾದ ಆದರಾಧಿತ್ಯ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮಂತ್ರಿಯಾದ ವೀರ ಸೇನನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾನಾಯಕರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧದ ಉತ್ತರವನ್ನೀಯಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಊಹಾಪೋಹ

ನೆಡೆಯಿಸಿದನು. ನಾಮಾಂಕಿತ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾದವರ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುವದೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ಇರಾಣದ ಬಾದಶಹನು ವಿಜ್ಞಾನಪನಾಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ, ಆ ಶರಣಾಗತನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಕನ್ನಡಿಗರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವದೆಂದು ವೀರಸೇನ-ಪ್ರತಾಪವರ್ಮರು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತರು. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅನಂದಬಟ್ಟನು ಯುರೋಪೀಯರೊಡನೆ ಕಾದಿ ಅವರನ್ನು ಮುರಿಬಡಿದು ಜಯಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಿಸುತ್ತ ಬರುವ ಸುಯೋಗವನ್ನು ಎಂದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಗೊಡಬಾರದೆಂದು ಅವನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ರೋಮಾಯರೊಡನೆ ಕಾದಿ ಜಯಶಾಲಿಯಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡಿಗರ ಯಶೋದುಂದುಭಿಯು* ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ಗಡಚಿಕ್ಕಿಸುವದೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು.

ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಓಲಗವು ಕೂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನು ಇರಾಣದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ ಏನು ಉತ್ತರ ಕಳುಹಿಸುವನು? ಎಂಬದನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂದಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜನರು ಕೂಡಿದ್ದರು. ಆಗ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೆ, ನೀವು ಯಾವ ವೇಳೆಗೆ ಬೇಡುವಿರೋ, ಆ ವೇಳೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಹಾಯವನ್ನು ಹಿಡಗಿಸುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ಧನಿಯರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿರಿ. ಬರೇ ರೋಮಾಯರನ್ನಷ್ಟೇ ಏಕೆ? ಇಡೀ ಯುರೋಪೀಯರ ಖಂಡವನ್ನು ಸಹ ಜಯಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವದು. ನೀವು ಕರೆಯುವದಷ್ಟೇ ತಡವು; ಆ ಕ್ಷಣವೇ ನಾವು ಬಂದು ಬಿಡುವೆವು” ಎಂದು ಮುಡಿದು, ಅವನು ಕರಣಿಕನನ್ನು ಕುರಿತು: “ಖುಶ್ರು

* ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಯುರೋಪಖಂಡದ ರೋಮಾಯರೊಡನೆ ಕಾದುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ತಪ್ಪಿತು.

ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಇದೇ ಆಶಯದ ಪತ್ರ ಬರೆಯಿರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಕರಣಿಕನು ಪತ್ರ ಬರೆದು ರಾಜಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದನು. ಅದನ್ನು ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನು ತಾನೇ ಆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಕನ್ನಡ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಈ ಔದಾರ್ಯವನ್ನೂ, ದೀನ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನೂ, ಪರೋಪಕಾರ ಪರಾಯಣತೆಯನ್ನೂ, ವೀರೋಚಿತ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಅವನು ದಂಗು ಬಡೆದನು. “ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ದೊಡ್ಡದಿರುವದು. ಅಂತೆಯೇ ಕನ್ನಡಿಗರ ಯಶೋದುಂದುಭಿಯು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೇಳತೊಡಗಿರುವದು!” ಎಂದು ಅವನು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದನು!

ಗೃಹಕಲಹದ ವಿಷಬೀಜಾರೋಪಣ.

“ಪ್ರಿಯೆ, ನಿನ್ನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯು ರೇವತಿ ದ್ವೀಪವು. ವಿಜಯ ಮಹಾದೇವಿ ರಾಣಿಯವರು ನಿನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಗೆಳತಿಯರು. ಹೀಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಸೌಖ್ಯದಿಂದ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ನೀನು ಅನುಮಾನಿಸುವೆಯೇ?”

“ಪ್ರಿಯಕರಾ, ರೇವತಿದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ವಿಜಯ ಮಹಾದೇವಿ ರಾಣಿಯವರು ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಖಿಯರಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ವಾತಾಪಿವುರವನ್ನು ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನವಾದ ಈ ರಾಜಧಾನಿಯು ನನಗೆ ಅಮರಾವತಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವದು. ನೀವು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳುವದರಿಂದ ವಂಶಪರಂಪರವಾಗಿ ಬಂದ ಸೇನಾಪತಿಯ ಪದಕ್ಕೆ ಎರವಾಗಬಹುದಲ್ಲವೆ? ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದ ಸಮ್ರಾಟನ ದಂಡನಾಯಕತ್ವವು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ಜನರು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಲಿರುವರು ಮಾನವನವರು ಈಗ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯಸ್ಥಿತಿಗೊಳಗಾಗಿರುವರು. ನೀವು ಅವರ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಕೌರ್ಯ-ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಘನತೆ ಹೊಂದುವಿರೆಂದು ನಾನು ಅತಿ

ಗೊಂಡಿರುವೆನು. ನಾನು ವೀರಪುತ್ರಿಯಿರುವೆನು; ವೀರಸ್ತುಷೆಯಾಗಿರುವೆನು; ವೀರಲಲನೆಯಿರುವೆನು; ಆದರೆ ವೀರಪತ್ನಿಯೆಂಬ ಅಭಿಧಾನವು ದೊರೆತ ಹೊರತು ನಾನು ಕೃತಕೃತ್ಯಳಾಗಲಾರೆನು. ನಾಥ, ನಾನು ಅಂತಹ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವದು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಪ್ರಭಾವದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವದು. ಬೇಡ; ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಆಲೋಚನೆಯೇ ಬೇಡ”

“ಪ್ರಿಯೆ, ಸಂಗ್ರಾಮದ ವಾರ್ತೆಯೆಂದರೆ ನನ್ನ ಮೈಗೆ ಮುಳ್ಳೇ ಹಚ್ಚುತ್ತದೆ. ನಾನು ಶೌರ್ಯ-ಧೈರ್ಯ-ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಲಿ, ಮರಣಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಂಜಿ ಹೀಗೆ ಕ್ಲಿಬ್ಬನಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಡ. ನನ್ನ ತತ್ವವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿರುವದು. ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಎಂತಹರು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದರೆ, ಕೇವಲ ಉದರಪೋಷಣೆಗೆ ಅಭಾವವಿದ್ದವರು. ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರಿರುವ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆತನದವರು ಯುದ್ಧಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದು ಎಲ್ಲಿಯ ನ್ಯಾಯವು? ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಲ್ಲದೆ, ನಮಗೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಮರಣವು ಬರಬಾರದೆಂದು ಈತ ಸಂಕಲ್ಪವಿರುವದೇನು? ಅನೇಕ ತಲೆಗಳ ವರೆಗೆ ಕುಳಿತು ತಿಂದರೂ ಸವೆಯದಷ್ಟು ಐಶ್ವರ್ಯವಿರುವದು. ಹೀಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ದುಃಖಪಡುವ ಕಾರಣವೇನು?”

“ಆ ಐಶ್ವರ್ಯವು ನಿಮ್ಮದಲ್ಲ; ಅದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದು ಕವಡೆಯನ್ನಾದರೂ ಗಳಿಸಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ವ್ರಥಾ ಅವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವೀಯಬೇಡಿರಿ.”

“ಆ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ; ನಾತಾಪಿಪುರದಲ್ಲಿ ಸೇನಾನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸುವದೆಂದರೆ, ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯ ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದಂತೆಯೇ ಸರಿ. ಯಾವಾಗಲೂ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಅರಸನ ದಳವಾಯಿಯು ಆಗುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಾಳುಬಾವಿಯನ್ನು ಬೀಳುವದೇ ಮೇಲು!”

“ನಿಮ್ಮ ಹುಚ್ಚು ಹಾಳಾಗಲಿ. ಎಲ್ಲಿಯ ವಿಚಾರಗಳಿವು? ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಸರಿಸಿದ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರಲ್ಲಿ ಸೇನಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಅನುಮಾನ ಪಟ್ಟ ಬಳಿಕ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪೌರುಷವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನಬೇಕಾಗುವದು. ನೀವು ಕೇವಲ ಉತ್ತರ ಪೌರುಷಿಗಳು. ನಿಜವಾದ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ವಿಲಾಸೋಪಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಕಾಲ ಹರಣ ಮಾಡುವದೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ವೀರಪತ್ನಿಯೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾಗ್ಯವು ನನಗೆ ಲಭಿಸಬಾರದೆಂದು ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪವಿದ್ದರೆ ಯಾರು ಮಾಡುವದೇನು?”

ಶಾಂತವರ್ಣ-ರೇವತಿದೇವಿಯರಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಸಂಭಾಷಣವು ನಡೆದಿತ್ತು. ಪತಿಯನ್ನು ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕೆಂದು ರೇವತಿದೇವಿಯು ಸತತವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದಳು. ಅವನು ಸಂಗರದಲ್ಲಿ ಕಾದಿ ವೀರಶ್ರೀಯನ್ನು ಸೆಳೆದರೆ, ತಾನು ನಿಜವಾದ ಭಾಗ್ಯವತಿಯಾಗುವೆನೆಂದು ಆ ವೀರವನಿತೆಯು ತಿಳಿದಿದ್ದಳು. ಕೇವಲ ವಿಲಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲ ಕಳೆಯತೊಡಗಿ, ನಿಜವಾದ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವ ಪತಿಯನ್ನು ಅವಳು ಈಗ ತಿರಸ್ಕಾರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವಳು ತನ್ನ ಹೃದಯದೇವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಳು. ದಕ್ಷಿಣಾ ಪಥವನ್ನೆಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿದ ವೀರಸಮ್ರಾಟ, ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿ, ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಕೌರ್ಯ-ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ಪತಿಗೆ ಬೋಧಿಸತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಆ ಪ್ರಯತ್ನವು ಬೋರ್ಗಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಮಳೆಗೆರೆದಂತೆ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು.

ಕಂಚಿಯ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಬೇಕೆಂದು ಸಾಹಸ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಲಿಗೆ ಗಾರಂಭಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ

ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಈ ದಂಡಯಾತ್ರಿ
ಗಾಗಿ ಪತಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದು ರೇವತಿಯು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು,
ತನ್ನ ಮಂದಿರದ ಉಪವನದಲ್ಲಿ ಜಾತಮಂಟಪದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು
ಪತಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಶಾಂತವರ್ಮನು ಅವಳ
ಮಾತಿಗೊಪ್ಪದೆ, ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಗ ಭಂಗ ಬರುವ ಮಾತನಾಡಿದ್ದರಿಂದ,
ಅವಳಿಗೆ ಸರಮಾವಧಿ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ
ಹೆಣಗಾಡುವದಕ್ಕೆ ಅಬಲೆಯಾದ ನನ್ನ ಬಾಹುಗಳು ಸಹ ಸ್ಫುರಣ
ಹೊಂದುತ್ತಿರಲು, ಪುರುಷರಾದ ಇವರ ಮನಸ್ಸು ಇಷ್ಟೇಕೆ ಭೀರು
ವಾಗಿರುವದೆಂದು ಅವಳು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಪತಿಯ ಸ್ಪಷ್ಟೋಕ್ತಿ
ಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಬರೆ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಆಗ
ಅವಳು ನಿರುತ್ಸಾಹದಿಂದಲೂ ಖೇದದಿಂದಲೂ ಬಾಷ್ಪಪೂರಿತನಯನೆ
ಯಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಳು. ಶಾಂತವರ್ಮನು ಅವಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು
ನೋಡಿ ಮನಕರಗಿದವನಾಗಿ, ಅವಳನ್ನು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು
ಸುಕೋಮಲವಾದ ಗಲ್ಲಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು:—

“ಪ್ರಿಯೆ, ನೀನು ಹೀಗೆ ಶೋಕಿಸುವದೇಕೆ? ನನ್ನಿಂದ ಯಾವ
ಬಗೆಯ ಪರಾಕ್ರಮವು ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬದೇ ನಿನ್ನ ಚಿಂತೆಯ
ಕಾರಣವಲ್ಲವೇ? ಅದರ್ಥ ಕ್ಷಾತ್ರಲಲನೆಯಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವೃತ್ತಿ
ಯಿದ್ದದ್ದು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಆನಂದವೆನಿಸಿದೆ. ರೇವತಿದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ
ಕುಮಾರ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರು ನನಗೆ ಸೇನಾಪತಿ ಪದವನ್ನೇ ಕೊಡಬೇ
ಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿರುವರು ನನಗೆ ನಾತಾಪಿಪುರವು ಯಾವದೋ
ಹಿಂದು ಅಜ್ಞಾತ ಕಾರಣದಿಂದ ಬೇಸರಾಗಿರುವದು. ಇಲ್ಲಿ ನಾನು
ಯಾವ ಬಗೆಯ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವನಾಗಿರು
ವೆನು. ಅಂತೆಯೇ ರೇವತಿ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ
ರುವೆನು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ದಂಡನಾಯಕನಾದ ಬಳಿಕ, ನನ್ನ ಕೌರ್ಯ-
ಸಾಹಸಗಳು ತಾನಾಗಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವವಲ್ಲವೇ?”

“ಸಮ್ರಾಟನಲ್ಲಿದ್ದು ಕೌರ್ಯ-ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದ

ನೀವು ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾದ ಆ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರಿರೆಂಬದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಾವೀರ್ವರೂ ದುರ್ದೈವಿಗಳಿರುವೆವು. ಅಂತೆಯೇ ಈ ಬಗೆಯ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವದು.”

“ನಾಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿ ಬಿಡುವೆನು; ನಾನಿನ್ನು ವಾತಾಪಿಪುರದಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲ.”

“ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಈ ಬಗೆಯ ವಿಪರ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು!”

“ಕಾರಣವನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಬೇಡ; ನಾನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ.”

“ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳದಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ ಕಾರಣವೇನಿರುವದೆ”ಂದು ರೇವತಿಯು ಪ್ರೇಮಾಭಿನಯ ಮಾಡುತ್ತ: “ಸಹಧರ್ಮಚಾರಿಣಿಯ ಮುಂದೆ ಹೃದ್ಗತವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುವದು ಧರ್ಮವೆ?”

“ಅಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಕಾರಣವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರು ನನ್ನ ಪರಮಸ್ನೇಹಿತರಿರುವದರಿಂದ, ಅವರ ಕಡೆಗೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಜಗ್ಗುತ್ತಿರುವದು. ಮನಸ್ಸಿನ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಯಾರೇನೂ ಮಾಡುವದು?”

“ಅಲ್ಲಲ್ಲ; ನೀವು ಮನೋಗತವನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿರಿ. ವಾತಾಪಿಪುರದಲ್ಲಿ ಕಾಲೂರಿ ನಿಲ್ಲುವದು ನಿಮಗೆ ತಿರಸ್ಕರಣೀಯವಾದ ಮೇಲೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರಣವೇನಾದರೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ನನ್ನ ತರ್ಕವಿರುವದು. ನಾಥರೆ, ನನ್ನೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವೋಸಗಾರಿಕೆ ತೋರಿಸುವದು ಯೋಗ್ಯವೆ?”

“ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಪತ್ತಿಯ ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ತನ್ನ ಮನೋಗತವನ್ನು ಪತ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಹೇಳಬಾರದೆಂದು ಅವನು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಹೇಳಿದ ಹೊರತು ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿ, ‘ಹೇಳಲೋ-ಬೇಡವೋ’ ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅವನು ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿ

ತಯ ಅನುರಾಗವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಸ್ವಭಾವ ಭಿನ್ನತೆಯಿಂದ ಆ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯತಮೆಯೊಂದಿಗೆ ಗುಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

“ಪ್ರಿಯೆ, ಆ ಮಾತು ಏನೇ ಇರಲಿ, ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ರೇವತಿ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗುವಿಯೋ-ಇಲ್ಲವೋ?”

“ಇದೇನು ಮಾತನಾಡುವಿರಿ? ನೀತಿಗೆ ಬಾಧೆ ಬಾರದಂತಹ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಸಿದ್ಧಳಿರುವೆನು. ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯಾದರೆ ಪ್ರಜ್ಞುಲಿತ ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕುವದಕ್ಕಾದರೂ ನಾನು ಅಂಜುವದಿಲ್ಲ.”

“ಇದು ಮೇಲಣ ಮಾತು.”

“ನಾಥರೆ ಅದೇಕೆ? ನಾನು ಎಂದಾದರೂ ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞಾ ಬಾಹಿರಳಾದದ್ದು ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿರುವದೆ?”

“ಹಾಗಾದರೆ ನಾಳೆಗೇ ರೇವತೀದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ನನ್ನೊಡನೆ ತೆರಳು.”

“ರೇವತಿ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಕಾರಣವೇನೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ. ಯಾವದೊಂದು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಪತಿಯ ಹಿತಾಹಿತಗಳೇನಿರುವವೆಂಬದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವದು ಪತ್ನಿಯರ ಧರ್ಮವಾಗಿರುವದು.”

“ಅದಕ್ಕೇ ನಾನು ಮೇಲಣ ಮಾತನಾಡುವವಳೆಂದೆನು.”

“ಪ್ರಿಯನಾಥ, ಹೀಗೆ ಮರ್ಮಭೇದಕವಾದ ಮಾತನಾಡಬೇಡಿರಿ. ನೀವು ರೇವತಿ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಸ್ವೈರಸಂಚಾರಿಗಳಾಗಿದುಮಾರ್ಗಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಬಾರದೆಂದೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಚಿತ ರಾಷ್ಟ್ರಧರ್ಮನಿರತರಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ನಾನು ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿರುವದರಿಂದಲೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ವಾತಾಪಿಪುರವನ್ನು ಬಿಡಲಾರದವಳಾಗಿರುವೆನು. ನಿಮ್ಮಿಂದ ರೇವತೀದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯವು ಜರಗುವಂತಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಹಿಂದೇ ಕಾಲಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಳಿರುವೆನು.”

“ಪ್ರಿಯೆ, ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಬರುವದಕ್ಕೆ ಆಶ್ವಾಸನೆಯಿತ್ತರೆ, ನಾನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವ ಕಾಂಕ್ಷವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.”

“ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕಾದ ವಿಚಾರವು ಉದಾತ್ತವಿದ್ದರೆ, ನಾನು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಬರುವದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಿರುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ರೇವತಿಯು ಮಂದಹಾಸದಿಂದ: “ಪ್ರಿಯಕರಾ, ಹಿಂದು ವೇಳೆ ಹಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಹೋಗಲಿಡಲಾರೆನು.”

“ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕುವೆಯೇನು?”

“ಓಹೋ! ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಬಂಧಿಸುವೆನು.”

“ಆ ಬಂಧನೆಯನ್ನು ಹರಿದೋಗಿಯಲು ನಾನು ಸಮರ್ಥನೇ ಇರುವೆನು.”

“ಪ್ರಮದೆಯರ ಪ್ರೇಮಪಾಶವು ದುರ್ನಿವಾರವಾದದ್ದಾಗಿರುವದು” ಎಂದು ರೇವತಿಯು ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ನುಡಿದು, ಪತಿಯ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಾಹುಪಾಶಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ:—“ಹೇಳಿರಿ, ನಿಮ್ಮ ಮನೋಗತವನ್ನು ಹೇಳಿರಿ.”

“ಹೇಳಲಾ?”

“ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ.”

“ವುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರ ಬಗ್ಗೆ ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನಿದೆ?”

“ಅವರ ಗುಣಗೌರವವು ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತವಿರುವದು. ಅವರು ನಿಮಗೆ ಅರಿಯದವರಿರುವರೇನು?”

“ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಹೇಳು.”

“ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿರಿ. ವುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರೆಂದರೆ, ಭೂಲೋಕದ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸರಿಯಾದವರೆಂದು ಹೇಳಲು ಬಾಧಕವಿಲ್ಲ.”

“ದೇವೇಂದ್ರನಿರಲಿ, ಕುಬೇರನಿರಲಿ; ಯಾವನೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ನೇಕೆ? ಅವನ ಸ್ವಭಾವವು ಹೇಗಿರುವದು?”

“ನಾಥರೆ, ಅನ್ನದಾತರೂ, ಗೌರಮಮಂಡಿತರಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಮ್ರಾಟರೂ ಆದ ಮಹಾವಿಭೂತಿಗಳಿಗೆ ಏಕವಚನವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ.”

“ಇರಲಿ ಬಿಡು; ಅವರ ಸ್ವಭಾವವು ಹೇಗಿರುವದು?”

“ಅವರ ಸದ್ಗುಣಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಪಾಮರಳಾದ ನಾನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಮಾಡಲಿ? ಕರ್ನಾಟಕದ ಯಶೋದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮೊಳಗಿಸಿದ ಅಪ್ರತಿಮ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಹಾನುಭಾವರ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯನ್ನು ಹಿಂದು ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವದೇ”

“ನೀನು ಹುಚ್ಚಳಿರುವೆ!”

“ಅದೇಕೆ? ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಕಲುಷಿತಮನಸ್ಕರಾಗಿರುವಿರೇನು?”

“ಅವರು ಭೇದಭಾವಯುತರಿರುವರು.”

“ಇದೇನು ಮಾತನಾಡುವಿರಿ?” ಎಂದು ರೇವತಿಬೇವಿಯು ವಿಸ್ಮಯಚಕಿತಳಾಗಿ ನುಡಿಯಲು, ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಸಿಟ್ಟಿನ ಅವಿಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ:—“ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನನ್ನು ಮಂಡಲೇಶ್ವರನನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮೂರನೆಯ ಮಗನಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಮಹಾನುಭಾವರೆಂದು ನಿಷ್ಕಂತಹ ಹುಚ್ಚರ ಹೊರತು ಮತ್ತಾರು ಹೇಳುವರು?”

“ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರು ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯರಿರದಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸರಿಯಾದದ್ದಾಗಿರುವದು. ಅವರು ಮಿಕ್ಕವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕರ್ತವ್ಯಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳವರಿದ್ದುದರಿಂದ, ತಮ್ಮ ತರುವಾಯ ಅವರೇ ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯರಾಗಬೇಕೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರು ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ ನೋ ಅನ್ಯಾಯವಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟಾರ್ಜಿತನಾದ ಸ್ವತ್ತು ಚಿರಕಾಲ ಉಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ

ದಿಂದಲೇ ಅವರು ಈ ಬಗೆಯ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಿರುವರು ಇದರಲ್ಲಿ ಭೇದಭಾವವೇತರದು? ಆದಿತ್ಯವರ್ಮರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಇಡಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ನಂಬಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ಮಹಾರಾಜರು ಅವರನ್ನೇ ಯುವರಾಜರೆಂದು ಅಳಿಯುವರು. ಮಹಾರಾಜರ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳಿರುವರೆಂಬ ಮಾತು ಎಲ್ಲರ ನಿರ್ದೋಷಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವದು. ವ್ರಥಾ ದುರಭಿಮಾನಕ್ಕೊಳಗಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಲಾಭವೇನಿರುವದು? ನಾಥರೆ, ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಗೊಡವೆಯು ನಮ್ಮಂತಹರಿಗೇಕೆ ಬೇಕು?"

“ಪ್ರಿಯೆ, ಹೀಗೆಂದರೇನು? ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರೇನು ಭೀಮಸರಾಕ್ರಮಿಗಳಿರುವದೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವದು. ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯರಾದ ಆದಿತ್ಯವರ್ಮರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯದ ದೊಡ್ಡಿಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಕಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಯಾರು ಬೇಡವೆನ್ನುವರು? ಆದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯಗಂತೂ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸಾಹಸ ನಡೆಯಿಸಿರುವರು. ಅವರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾದರೆ, ಒಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆವೆಂದು ಅವರು ನನಗೆ ಅಭಿವಚನವನ್ನಿತ್ತಿರುವರು. ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಿ, ಈ ಕಾರಸ್ಥಾನಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ರೇವತಿ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿರುವದು ಸರದಾರ-ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿ ದುಃಖಪಡುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ರಾಜನಾಗುವದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಲ್ಲವೇ? ರೇವತಿ, ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ರಾಣೀಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಿರಾಜಿಸುವೆ? ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಹದ್ವಾಙ್ಮವು ಮತ್ತಾವದಿರುವದು? ನನ್ನ ಪೂರ್ವಜರು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅವರಿಂದ ಯಾವ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವಾಗಿರುವದು? ಅವರಿಂದ ಆಗದಂತಹ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನಾನು ರಾಜಪದವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವೆನು. ರೇವತಿರಾಣಿಯೆಂಬ ಗೌರವದ ಅಭಿ

ಧಾನದಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ಸುವರ್ಣಸಂಧಿಯು ನಿನಗೆ ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಲಭಿಸುವದು.”

“ಬೇಡ! ನನಗೆ ಆ ರಾಜ್ಞೀಪದವು ಬೇಡ. ಗೃಹಕಲಹದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯತಕ್ಕಂತಹ ಅಧೋಗತಿ ಸಾಧಕವಾದ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯ ಅರಸಿಯಾಗುವದು ನನಗೆ ಬೇಡ” ಎಂದು ರೇವತಿಯು ನುಡಿದು, ಕ್ಲೇಶದಿಂದ:— “ನಾಥರೆ, ಹೊತ್ತುತೊಡಗಿರುವ ಗೃಹಕಲಹದ ಬೇಗೆಯಿಂದಲೇ ನೀವು ಶೈಶ್ಯನಿವಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ದೀರ್ಘಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿಸಿರುವಿರೆಂದಂತಾಯಿತು!”

ಮನಸ್ಸಿನ ನಿರ್ಧಾರ.

ಸೃತ್ಯಾತ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅಜಂತೆಯ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನ ತಮ್ಮನೊ ವೆಂಗಿಯ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನೊ ಆದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸತೊಡಗಿರುವನೆಂದೂ, ಕಂಚಿಯ ಪಲ್ಲವರು ಕೊಬ್ಬೇರಿದವರಾಗಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಳನುಗ್ಗಲಿಕ್ಕೆ ಜೋಡಣೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿರುವರೆಂದೂ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ದಂಡಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದನು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತಂದ ಬಳಿಕ ಪಲ್ಲವರ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊಗೆಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಾದಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದನು ಬಂಧುವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಸೌಹಾರ್ದ್ಯದಿಂದಲೂ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಅವನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದರೂ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳಲೆತ್ತಿಸಿದ್ದು ಮುಖ್ಯ ಅಮಾತ್ಯನಾದ ವೀರಸೇನನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ‘ತಥಂ ಪ್ರತಿ ಕಾರ್ಯಂ’ ಎಂಬಂತೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಶಾಸನವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ ಹೊರತು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪಾಡು ಒಳಿತಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಪಟ್ಟನು. ಅವನ ಈ ಮತವು ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ದಂಡೋಪಾಯದಿಂದ ಜನಕ್ಷೋಭೆಗೊಳಗಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಸಾವೋಪಾಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವದೇ ಮೇಲೆಂಬ ತತ್ವದವನು ಅವನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಿಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನನ್ನು ಹಾದಿಗ ತರಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸತೊಡಗಿದನು. “ದಕ್ಷಿಣಾ ಪಥವೆಲ್ಲ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಳಗಾಗಿರುವದು. ಅದರೊಳಗಿನ ಹಿಂದು ನಾಡಾದರೂ ಹಿಡೆದು ಹೋದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರುವದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಸಂಘಟಿತ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಲಗೊಂದಿದ ನಾಡು ಮೇಲೆ ಉತ್ತರಾಪಥದವರ ದಾಳಿಯಾಗದಿರಲಾರದು ‘ಸಂಘೇಶಕ್ತಿಃ ಕಲಾಯುಗೇ’ ಎಂಬಂತೆ ನೀವೆಲ್ಲ ಬಂಧುಬಾಂಧವರೂ, ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ ಐಕ್ಯದಿಂದ ನಡೆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಚಿರಂತನವಾಗಿ ಅಜಿಂಕ್ಯವಾಗುವದೆಂಬದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಪ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಾನಿಮಾಡಲುದ್ಯುಕ್ತರಾಗಬಾರದು.” ಎಂಬ ಆಶಯದ ಪತ್ರವನ್ನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ದೀರ್ಘಸಾಹಸ ನೆಡೆಯಿಸಿದ್ದನು. ಪೂರ್ವಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜ್ಯವೆಂದು ತನ್ನ ವೆಂಗಿಯ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ವಾತಾಪಿಪುರದ ಸಮ್ರಾಟನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯ ಹಣವನ್ನು ತಲುಪಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲಾದರೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಅವನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಬೂತನು ಬಂದು ಅವನಿಗೆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯ ಪತ್ರವನ್ನಿತ್ತನು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಆ ಪತ್ರವನ್ನೋದಿ ಸಂತಪ್ತನಾದನು. ತನ್ನನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಮಾಡ

ಲಿಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಅಗ್ರಜನು ದುರಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಳೆದು, ಹೀಗೆ ಸವಿನಯದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿರುವನೆಂದೂ, ಅವನ ಹೃದಯವು ಸ್ವಾರ್ಥವಿಷಪೂರಿತವಿರುವದೆಂದೂ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಅವನು ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಚ್ಯುತನಾಗಬಾಂದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಅದೇ ಆಶಯದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಕಳುಹಿದನು.

ತನ್ನ ಬಂಧುವಿನ ಈ ಅದೂರ ದೃಷ್ಟಿಯ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಬಹಳವಾಗಿ ನೊಂದುಕೊಂಡನು. ಅವನು ಶತ್ರುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಠೋರಕರ್ಮಿಯಾಗಿದ್ದನೋ, ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಮೃದುವಾಗಿದ್ದನು. ಶತ್ರುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏಜ್ರಾದಪಿ ಕಠೋರಾಣಿ' ಮತ್ತು ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 'ಮೃದೂನಿ ಕುಸುಮಾದಪಿ' ಎಂಬಂತೆ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಿತ್ತು. ನಿಜವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪಾಸಂಗೆಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವಂತಹನಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಸಹೋದರನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊರಡುವದಕ್ಕೆ ಸದಸದ್ವಿನೇಕವಾದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹಿಂಜರಿಯತೊಡಗಿತ್ತು. ಅವನ ಉದ್ವಾಹವು ತನ್ನಕ್ಕೆ ಉದಾಸೀನತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಂಗಡಗಳಾಗುವವೆಂಬದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ತಟಸ್ಥವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಧರಿಸುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ದಂಡೋಪಾಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಭ್ರಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯವು ಅಡ್ಡ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಕಿಂಕರ್ತವ್ಯಮೂಢನಾದನು.

ಸಾವೋಪಾಯದಿಂದಲೇ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ವಿನಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯತೊಡಗಿದನು. ದೂತರು ವಾತಾಪಿಪುರದಿಂದ ವೆಂಗಿಯ ವರೆಗೂ, ವೆಂಗಿಯಿಂದ ವಾತಾಪಿಪುರದ ವರೆಗೂ ಅನೇಕ

ಬಾರಿ ಎಡತಾಕಿದರು ಕಡೆಗೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ಸಹೋದರನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡನು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಚಾಲುಕ್ಯಸಮ್ಮಾಟನೆ ಮಾಡಲಿಕನಾಗಿರುವದಕ್ಕೆ ಸ್ವಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಿಪ್ಪಿಕೊಂಡನು.

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಪಲ್ಲವರ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊರಡುವ ಸೌರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ವಯಾತೀತನಾದದ್ದರಿಂದ, ಈ ಬಾರಿಯು ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಶಾಂತಿವರ್ಮನನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅವನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಶಾಂತಿವರ್ಮನನ್ನು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಉದ್ದೇಶವಿತ್ತು. ಅವನು ಕರ್ತವ್ಯಹೀನನಾದುದರಿಂದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಕಾರ್ಯಮಹತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮನೀಷೆಯಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿ, ಸಮರಾಂಗಣಕ್ಕೆ ಹೊರಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವನನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆಯಿಸಿದನು.

“ಶಾಂತಿವರ್ಮರೆ, ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರಾದ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮರು ಉತ್ತರವಯಸ್ಕರಾಗಿರುವರು. ಹಿಂದಿನಂತೆ ಅವರಿಂದ ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇವರನ್ನು ಸೇವಾನಿವೃತ್ತರನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಪತಿಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹಿಮ್ಮೆ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದೆ ನಷ್ಟೇ; ಈಗ ಕಂಚಿಯ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿರುವದು ಅಲ್ಲಿಯ ನಿಜಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೊಡನೆಯೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೇನಾಪತಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸುವೆನು. ಮೊದಲಿನ ಸ್ವೇಚ್ಛಾವೃತ್ತಿಯೂ ಅಲಸ್ಯಭಾವವೂ ಈಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತೊಲಗಿರುವವೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ ”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನಿಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯು ಶಿರಸಾಮಾನ್ಯವಿರುವದು; ಆದರೆ ನಾನು ನಾಳಿನ ದಿನವೇ ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿರುವದು. ಕುಮಾರ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರವರು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ನಿರೋಪ ಕಳುಹಿಸಿರುವರು. ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ

ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಯ ಬರುವಂತಿರುವದರಿಂದ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿರುತ್ತಾಹ ಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿರುವದು.”

“ರೇವತಿದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಅಂಕಹ ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸವೇನಿರುವದು?”

“ಅವನು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿಯನ್ನೇನೂ ಬರೆದಿರುವ ದಿಲ್ಲ. ಪತ್ರದರ್ಶನವಾದ ಕೂಡಲೆ ಹೊರಟು ಬರಬೇಕೆಂದು ಬರೆ ದಿರುವರು.”

“ಕಂಚಿಯಿಂದ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರಿ. ನಾನು ಚಂದ್ರಾದ್ರಿತ್ಯನಿಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ತಿಳಿಸುವೆನು.”

“ಮಹಾಸರಾಜರಿ, ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ಈ ದಂಡಯಾತ್ರಿಗೆ ಮತ್ತಾರ ನ್ನಾದರೂ ಕರೆದೊಯ್ಯಿರಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ಆಗ್ರಹವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.”

“ನೀವು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬೇಗನೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೂಡಿರಿ.”

“ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಇರಬೇಕಾಗುವದೆಂ ಬಂತೆ ತೋರುವದು.”

“ಏದೆ?”

“ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವರು. ಹೀಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿರುವೆನೆಂಬದರ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ.”

“ರೇವತಿದೇವಿಯನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ಹೋಗುವಿ ರೇನು?”

“ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವದೇ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುವದು ಯಾಕಂದರೆ, ನಾನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಹಳ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಪ್ರಸಂಗವಾದರೂ ಬರಬಹುದು.”

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಕಾರಣವೇನಿರ ಬಹುದು? ಚಂದ್ರಾದ್ರಿತ್ಯನು ಇಷ್ಟು ಅವಸರದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕರೆ

ಯಿಸಿಕೊಂಡ ಉದ್ದೇಶವೇನಿರಬಹುದು? ಎಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲಾರದೆ ಇಲ್ಲದ ನಿಮಿತ್ತವನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿರಬಹುದೆಂದು ಅವನ ಭಾವನೆಯಾಯಿತು.

“ನೀವು ಹಿರಿಯರ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕಲಂಕವನ್ನು ತಂದಿರಿ. ಶಾಂತಿವರ್ಮರೆ, ನೀವು ತಾಯಿಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ದಣಿಸಿದಿರಿ. ಶೂರಕ್ಷತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಹೇಡಿತನವು ನೆಲೆಗೊಂಡದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಖ್ಯೆದಾಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ವಂಶಪರಂಪರವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದ ಸೇನಾಪತಿಸುವವು ನಿಮ್ಮ ಕಲೆಗೆ ಎರಡನೆಯವರ ವಶವಾಗುವ ಸಮಯವೊದಗಿತು”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಹೇಡಿಯೆಂದೂ ಕರ್ತವ್ಯ ಹೀನನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿರುವಿರಿ. ನೀವು ಹಾಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಬಲವಾದ ಕಾರಣಗಳಿರುವವೆಂಬದೇನೋ ನಿಜವು. ನಾನು ಇಷ್ಟು ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ತಲೆ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ, ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಾಗಿರುವದು. ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೇನಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸುವೆನು.”

ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ಮಾತಿನಿಂದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಆನಂದಬಟ್ಟನು. ರಾಜನಿಷ್ಠ ದಂಡನಾಯಕನ ಪುತ್ರನ ಹೃದಯವಾದರೂ ನಿರ್ಮಲವಾದದ್ದಿರುವದೆಂದು ಅವನ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಶರ್ಕರಾಲೇಪಿತವಾದ ವಿಷದ ಗುಟಕಿಯಂತೆ ಅವನ ಹೃದಯದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಇರುವದೆಂಬದನ್ನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುವನು? ಕಂಚಿಯ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಸೇನಾಪತಿಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಶಾಂತಿವರ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿ ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರೋಪ ಕೊಟ್ಟನು.

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದ ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆಯ ಮೇಲೆ ರೇವತಿದೇವಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ವಿಜಯ

ಮಹಾದೇವಿಯು—ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನ ಪತ್ನಿಯು— ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗಿನಿಂದ ಅವಳು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗುವದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು ವಿಜಯಾಂಬಿಕೆಯು ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಗಳಂತೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವಳ ಈ ವರ್ತನವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಬರಬೇಕೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ವಿಜಯಾಂಬಿಕೆಯು ಅಗ್ರಹದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ಓಲಗದ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು, ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ರೇವತಿದೇವಿಯು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಅವನು:—

‘ರೈವತಸೇನರೆ, ಇದೇನು ಅಕಲ್ಪಿತವಾದ ಆಗಮನವಾಗಿದೆ?’

ನಸುನಗುತ್ತ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ ರೇವತಿದೇವಿಯು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆ ಬಾಗಿಸಿದಳು. ಆಗ ಅವಳು ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ:—“ಮಹಾರಾಜರೆ, ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಸಾಧನವೇ ದೊರೆತಂತಾಯಿತಲ್ಲವೇ?”

“ರೇವತಿಯು ಈಗ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಂಡಿರುವಳು. ಇವಳು ಬಾರದಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹಿಂದು ಬಗೆಯಾಗುವದು. ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಬರುವದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯವು ತಿಳಿಸಿರುವಳು” ಎಂದು ವಿಜಯಾಂಬಿಕೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದು:—“ರೇವತಿ, ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಹಿಂದು ಗಳಿಗೆ ಸಹ ಅಗೆಲಿ ಇರಲಾರರೇನು?”

“ರೇವತಿಯೇ ಪತಿಯನ್ನೆಗಲಿ ಇರುವದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವಳಾಗಿರುವಳೆಂದು ಏಕೆ ಅನ್ನಲಾಗದು?” ಎಂದು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನುಡಿಯಲು, ರೇವತಿಯು ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾದೇವಿಯ ವರನ್ನು ಕುರಿತು: “ಮಹಾರಾಣಿಯವರೆ, ನೀವು ನನ್ನೊಡನೆ ವಿನೋದವಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ.”

“ಶಾಂತಿವರ್ಮರು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವವರಿರುವರಂತೆ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಅವರು ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದರೂ ನೀನು ಅವರೊಡನೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಟೆ ಹಿಡಿದಿರುವಿಯಂತೆ.”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನಿಮಗೆ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನಾರು ಹೇಳಿದರು?”

“ಪಥಿಕರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು” ಎಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ರೇವತಿಗೆ ಹೇಳಿ ನಗತೊಡಗಿದನು.

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಮಾತಾಪಿಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳುವದೆಂದರೆ ನನಗೆ ಮರಣಪ್ರಾಯವಾದ ವ್ಯಥೆಯಾಗತೊಡಗಿದೆ. ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನಾನು ನಿಮಗೆ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು.”

“ರೇವತಿ, ಶಾಂತಿವರ್ಮರು ಇದೀಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರು ಚಂದ್ರಾದ್ರಿತ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ತುಸ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ತಿರುಗಿ ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಸನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿಯೇನೆಂದರೆ: “ರೇವತಿದ್ವೀಪದಿಂದ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಸೇನಾಪತಿಯು ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು.”

“ಅವರು ರೇವತಿದ್ವೀಪದಿಂದ ಬಂದರಷ್ಟೆ ಸೇನಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವದು?”

“ಅದೇಕೆ?”

“ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವರು ಇಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಸ್ಥಾನ ಕಟ್ಟುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿರುವರು. ರೇವತಿದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಕಾಲಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವದು. ಇದರ ಹೊರತು ಮತ್ತಾವ ಉದ್ದೇಶವಿರುವದೆಂಬದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರೆ, ನೀವು ಅವರಿಗೆ ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ

ಹೊರಡಲು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಡಿರಿ.”

“ಶಾಂತಿವರ್ತಮರು ಈಗಾಗಲೇ ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹೋಗಿರುವರು. ಅವರು ಹೋಗುವದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವದೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವದು ನಿನ್ನನ್ನಾದರೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನೆಂಬಂತೆ ತೋರುವದು.”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನಾನು ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಡುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವದರ ಉದ್ದೇಶವು ನೀಚ ತರಹದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ನನ್ನ ಮನೋದೇವತೆಯು ಹೇಳುತ್ತಿರುವದು. ಹೀಗಿರಲು, ನಾನು ಅವರೊಡನೆ ಹೋಗುವದು ಹೇಗೆ? ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ದ್ವರೇನೇ ಅವರು ಬೇಗನೆ ತಿರುಗಿ ಬರುವುದಾಗಿದೆ.”

“ಹಿಳ್ಳೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎಚ್ಚರಗಳಿವು!” ಎಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನುಡಿದು ರೇವತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು: “ಅವರು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ವಯಣ ಬಳಿಯಿರುವದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಒಗಯ ದುರುದ್ದೇಶವಿರಬಹುದು?”

“ಕಾರಣವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಚ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಅವರ ಉದ್ದೇಶವು ಕ್ರಮೇಣ ತಿಳಿಯಬಹುದು”

ತನ್ನ ಪತಿಯ ಕ್ಷುದ್ರ ವಿಚಾರಗಳು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲಾಂದವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಹೇಗಾದರೂ ಯತ್ನಿಸಿ ಅವನನ್ನು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡದಂತೆ ಮಾಡುವದೇ ಅವಳ ಮಾನಸವಿದ್ದಿತು. ಅವನು ಈಗಾಗಲೇ ಅರಸನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹೋದನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಕ್ಲೇಶಗೊಂಡಿತು. ಆಗ ಅವಳು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನಾನೆಂತೂ ಮಾನ್ಯಭೂಮಿಯಾದ ವಾತಾಪಿ ಪುರವನ್ನು ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ ನೀವು ಅವರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರಿ”

“ರೇವತಿ, ನೀನು ಪತಿಯೊಡನೆ ಹೊರಡುವದಿಲ್ಲವೇ?”

“ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನ ನಿರ್ಧಾರವಿರುವದು.”

ಕಂಚಿಯ ಕದನ.

ಕಂಚಿಯ ಪಲ್ಲವರ ಅರಸನಾದ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಸ್ವತಂತ್ರ ನಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದ್ದನಷ್ಟೆ; ಈ ಬಗೆಯ ಉದ್ಧಾಮವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಹಿಪ್ಪಂದವಾದ ಮೇರೆಗೆ ಎಂದಿ ನಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನಾಗಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ ದನು. ಈ ಸಾವೋಪಾಯದಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಹಾದಿಗೆ ಬಾರದ್ದರಿಂದ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊರಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧತೆ ಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಯುದ್ಧದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ನುರಿತ ದಂಡಾಳುಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಲ್ಲವರ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊರಟನು. ಅವನೊಡನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿ ಯಾದ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನೂ, ನಾಮಾಂಕಿತ ವಿಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೂ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ಈಗ ಉತ್ತರ ವಯಸ್ಕನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಭೀಷ್ಮ-ದ್ರೋಣಾದಿಗಳನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಕನ್ನಡಕಲಿಯ ಅಪ್ರತಿಮ ರಣೋತ್ಸಾಹ, ಅನುಪಮಧೈರ್ಯ, ವಿಲಕ್ಷಣಸಾಹಸ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ದರೆ, ಆಗಿನ ಕಾಲದ ತರುಣವರ್ಗವು ಸಹ ಬೆರಳು ಕಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು!

ನಾಮಾಂಕಿತ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನೊಡನೆ ಹೇರಳವಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊರಟಿರುವನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಕಂಚಿಯ ಪಲ್ಲವ ಅರಸನಾದ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಯುವರಾಜನಾದ ನರ ಸಿಂಹವರ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಎದುರಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೇರಳ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಹೊರಟನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸೈನ್ಯವು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯ ವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹಾಳುಮಾಡಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಅವನು ಆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂಗಿಂದ ಹೊರಗೇ ಓಡಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ

ಕೊಂಡಿದ್ದನು ಚಾಲುಕ್ಯ-ಪಲ್ಲವ ನಾಡುಗಳ ಮೇರೆಯ ಮೇಲೆ ಎರಡೂ ದಂಡುಗಳು ಕೂಡಿವವು ಆಗ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವಾದದ್ದರಿಂದ ಮಾರನೆಯ ದಿನಸು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ಎರಡೂ ನಿಟ್ಟಿನವರು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಭಗವಾನ್ ದಿನಾಕರನು ಪೂರ್ವಾಚಲವನ್ನೇರಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅನಂತ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಕೆಡಹಿದ್ದನು ಸಾಕಾರ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಸುಪ್ರಸ್ಮರಶ್ಚಿಯ ಉದಯದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ, ವನಸ್ಪತಿಗಳೂ, ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಯೂ ನೂತನ ತೇಜವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು ಪುಷ್ಪ-ಲತೆಗಳು ಸುಹಾಸ್ಯವದನದಿಂದಲೂ, ಫಲ-ವ್ಯಕ್ತಗಳು ನಮ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಯು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಇತರ ವಸ್ತುಗಳು ಪ್ರೇಮದಿಂದಲೂ ಪ್ರಭಾಕರನ ಸ್ವಾಗತ ಮಾಡುವಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದ್ದವು. ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ರಾಕುಟಿಯು ಆಕಾಶರೂಪಿಯಾದ ಆಚ್ಛಾದನವನ್ನು ಓರೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬರಲಾರಂಭಿಸಿದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ, ಅನಂದಯುತವಾದ ಸೃಷ್ಟಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಜೀವರಾಶಿಗಳೂ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸೈನ್ಯವೂ, ಪಲ್ಲವರ ಸೈನ್ಯವೂ ಉದಯೋನ್ಮುಖ ಮಾರ್ತಂಡನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದವು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ ಪಲ್ಲವರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಎರಡೂ ಸೈನ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ತುಮುಲವಾದ ಸಂಗ್ರಾಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ದಿನಾಕರನು ಮಧ್ಯಾಕಾಶವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಎರಡೂ ಬಣಗಳ ರಣೋತ್ಸಾಹವು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟರಲಿಲ್ಲ ಒಂದೇ ಹೊಡತಕ್ಕೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಹಣ್ಣು ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಗೊಂಡ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನ ಉದ್ಧಾಮವೃತ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ನಾಶವಾಗಿತ್ತು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಹಾಗೂ ಅವನ ದಂಡಾಳುಗಳ ಯುದ್ಧಚಾಪಲ್ಯವು ಅವರ್ಣನೀಯವಿರುವದೆಂಬದು

ಅವನಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಪಕ್ಷವೇ ಜಯ ಕಾಲಿಯಾಗುವದೆಂದು ಅವನ ಭ್ರಮೆಯಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಭ್ರಾಮಕ ಕಲ್ಪನೆಯು ದೂರಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿತು. ಸೂರ್ಯನು ಪಶ್ಚಿಮದಿಶೆಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನದಂಡಾಳುಗಳ ಕೊಬ್ಬು ಇಳಿಯುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಪಲ್ಲವ ಸೇನೆಯು ಹಿಂಜರಿಯ ತೊಡಗಿದಂತೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ದ್ವಿಗುಣಿತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕಾದತೊಡಗಿದರು. ಅವರ ಗುರಿ ಹೊಡತವನ್ನೂ, ಕಡು ಕಡತವನ್ನೂ ತಾಳಲಾರದೆ, ತಮಿಳು ಸೈನಿಕರು ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದರು. ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನೂ, ಯುವರಾಜನಾದ ನರಸಿಂಹ ವರ್ಮನೂ ಪಲಾಯನ ಮಾಡತೊಡಗಿದ ತಮ್ಮ ಸೇನೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊಡಲಿ ಅವರಿವರೂ ಗಲಿತ ಧೈರ್ಯರಾಗಿ ಕಂಚಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಓಡಿ ಹೋದರು. ವೀರಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಓಡತೊಡಗಿದ ಪಲ್ಲವಸೇನೆಯನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ, ಸಂಧಿ ಸಿಕ್ಕಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಮುರಿಬಿಡಲುತ್ತ, ಕಂಚಿ ರಾಜಧಾನಿಯ ನೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪುಳಲೂರಂಬ ಹಳ್ಳಿಯ ವರೆಗೆ ಹೋದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸೈನ್ಯವು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸವಿಸಿರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಎದೆಗುಂದಿದನು. ಕನ್ನಡಿಗರು ಕಂಚಿಯನ್ನು ವಿಧ್ವಂಸ ಮಾಡದಿರಲಾಗದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಕಾಯುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಪಲ್ಲವರ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಶಕ್ತಿವೀರಿ ಕಾದಬೇಕೆಂದು ಅವನು ತನ್ನ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಿರುವ ವರೆಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಬರಗೊಡಬಾರದೆಂದು ಅವನು ಎಲ್ಲ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೂ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಬೇಗನೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಹೊಸ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಯುವರಾಜ ನರಸಿಂಹವರ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಕನ್ನಡ ಸೈನಿಕರು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪುಳಲೂರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು, ಬೇಗನೆ ಕಂಚಿಯ

ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಬರುವರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ಅವನಿಗೆ ಗುಪ್ತಚಾರರು ಮುಖಾಂತರ ತಿಳಿಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು ತಕ್ಕಷ್ಟು ಹೊಸ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಂಚಿಗೆ ಬಂದನು. ಕೂಡಲೆ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ನವ್ಯಸೌಧಿಯಿಂದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯೊಡನೆ ಕಾದು ವದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದನು.

ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ದಂಡಿನ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಕಂಚಿ-ಪುಳ್ಳಲೂರಿನ ನಡುವೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು. ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನ ಚಲನವಲನವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೂಡಲೆ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಹೀಗೆ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅವನ ಈ ಯೋಜನೆಯು ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಕಂಚಿಯಿಂದ ಹೊರಟ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಈ ಸಣ್ಣ ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದದರಿಂದ, ಪಲ್ಲವರ ಹೇರಳವಾದ ಸೇನೆಗೆ ಅದು ಈಡಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪಥಕದ ನಾಯಕನಾದ ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ಅಲ್ಪ ದಳದೊಂದಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದರೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಹತಾಶರಾಗಿ ಪುಳ್ಳಲೂರಲ್ಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸೇರಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಅಪಜಯದ ಭೀಷಣ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತಲೆಯೇ ತಿರುಗಿತು. ಅವನು ಪಲ್ಲವರ ಇತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಕಂಡೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ದೃಢ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ದೊರೆತಷ್ಟು ವಿಜಯದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗದೆ, ಪುಳ್ಳಲೂರಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಶಿಬಿರದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಅದರ ಪಾರಿಸತ್ಯ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದನು. ಈಗ ಅವನೂ ಯುವರಾಜನಾದ ನರಸಿಂಹವರ್ಮನೂ ವಿಜಯೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮೈ ಮೆರೆತ್ತಿದ್ದರು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ವಾತಾಪಿಪುರದ ವರೆಗೆ ಓಡಿಸಿ, ಅಪೂರ್ವವಿಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಮಹತ್ಕಾ

ಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಈಗ ಅವರು ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೊಡತವನ್ನೂ, ಹಿಂದಿನ ಪರಾಭವವನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆತಿದ್ದರು. ತಂದೆ-ಮಕ್ಕಳಿವರೂ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಸಾಗಿ ಹೋಗಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಅಪಜಯವೆಂದರೇನೆಂಬದು ಗೊತ್ತೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ದಂಡಿನ ಹಿಂದು ಭಾಗವಾದರೂ ಪಲ್ಲವರಿಗೆ ಸೋತು ಬಂದದ್ದರಿಂದ, ಅವನು ಬಹಳೇ ಕ್ರೋಧೋನ್ಮತ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂ ಸೋತು ಓಡಿ ಹೋದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ಧೈರ್ಯಗುಂದಿ ಹಿಂಜರಿದರೆ, ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅವನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀ ವೇಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಊರಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯಿಸುವ ಪರಿಪಾಠವು ಚಾಲುಕ್ಯಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ರೂಢವಾಗಿತ್ತು. ಇಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೇ ಅಪಜಯ ಹೊಂದಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ, ಅವನಿಗೂ ಅವನ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೂ ಇದೇ ವಿಧದ ಶಾಸನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅವಕಾಶವು ದೊರೆಯದ್ದರಿಂದ ನಿರುಪಾಯನಾದನು. ಯಾಕಂದರೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಪಲ್ಲವರು ಸಾಗಿ ಬರುವರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೂ, ಅವನ ಪರಾಭೂತ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೂ ಮನಮುಟ್ಟಿ, ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಡೆಗಿದ್ದ ದಂಡಾಳುಗಳು ಸ್ವಲ್ಪವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಶಾಸನವನ್ನು ವಿಧಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಎಲ್ಲರೂ ಭಾವೀಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಹಸವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ಓಡಿ ಬಂದ ಜನರ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕ್ಷಮಿಸುವೆನೆಂದೂ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಪುಳ್ಳಲೂರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಪುಲಿಕೇಶಿ-ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮರ ನಡುವೆ ಘನಘೋರವಾದ ಸಂಗ್ರಾಮವೆಸಗಿತು. ಎರಡೂ ಕಡೆಯವರು ಹಿಳ್ಳೆಯ ಆವೇಶದಿಂದ ಕಾದತೊಡಗಿದ್ದರು. ಕಡೆಗೆ ಈ ನಿಕರದ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಮಾಲೆ ಹಾಕಿದಳು.

ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮ-ನರಸಿಂಹವರ್ಮರೂ, ಅವರ ಸೈನಿಕರೂ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಕಂಚಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಕೂಡಲೆ ವೀರಕನ್ನಡಿಗರು ರಭಸದಿಂದ ಸಾಗಿ ಹೋಗಿ ಕಂಚಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು.

ಚಾಲುಕ್ಯರ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನರ್ಮದೆಯ ಕಾಳಗದ ತರುವಾಯ ಕಂಚಿಯ ಕದನವೇ ಹೆಚ್ಚು ವಿಖ್ಯಾತವಾದದ್ದೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಕಂಚಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ದೀರ್ಘಸಾಹಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ತಮಿಳರು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಹೋರಾಡಿದರೂ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ವೀರಾವೇಶಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿಗರು ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುರಿದು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹಿಳಹೊಕ್ಕರು. ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನ ಉಪಟಳದಿಂದ ರೇಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಕಂಚಿಯನ್ನು ವಿಧ್ವಂಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತ ನೋಡಿದತ್ತ ಕೊಲೆ-ಸುಲಿಗೆ-ಕೊಳ್ಳೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟಿಸೂರೆ ಮಾಡುವನೆಂದು ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಧೃತಿಗುಂದಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಹಿಪ್ಪಂದಸೂಚಕವಾದ ನಿಶಾನೆಯನ್ನು ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಹಿಲ್ವ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮ್ರಾಟನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ತಾನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಾಭವಗೊಂಡು ಶರಣು ಬಂದಿರುವೆನೆಂದೂ, ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಕರೆಂಬ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕಲಂಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದೂ ಅವನು ವಿನಂತಿಪತ್ರಕೆಯನ್ನು ಬರೆದು, ಅದನ್ನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಬಳಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು.

ಹಿಪ್ಪಂದಸೂಚಕ ನಿಶಾನೆಯು ಕೋಟೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಕೊಲೆ-ಸುಲಿಗೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನ ಪತ್ರಿನಿಧಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹಿಡೆಯನ ವಿನಂತಿಪತ್ರಕೆಯನ್ನು ಅವನ

ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗವನ್ನೊದಗಿಸಿದ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನ ಮೇಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಬಹಳೇ ಸಿಟ್ಟಾಗಿದ್ದನು. ಹಿಂದೆಯೊಮ್ಮೆ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ನುತ್ತ್ರಿ ಅದೇ ವಿಧವಾದ ಉದ್ವಾಸುವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆದ ಪಲ್ಲವರಾಜನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ-ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೂ ಇದೇ ಮೇರೆಗಿತ್ತು. ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮ-ನರಸಿಂಹವರ್ಮರನ್ನು ವಾತಾಪಿಪ್ರಕೃತ್ಯೆ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದೊಯ್ಯಬೇಕೆಂತಲೂ, ಕಂಚಿ ರು ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ ಅವನು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾನಾಯಕರೊಡನೆ ಸೈ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಆರ್ನಾಟಕ ಸಮ್ರಾಟನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ತನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಕಂಚಿಯ ಕಾಮಾಕ್ಷಿಯ ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿಯ ದೊಡ್ಡ ಬೈಲಲ್ಲಿ ವೀರ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ರಾಹುಟೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಿಸಿದ್ದನು. ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆಯು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿತ್ತು. ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನು ತಮ್ಮ ಅರಸನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನೆಂದು ಪುರವಾಸಿಗಳು ಭಯಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಪಲ್ಲವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪಿಷ್ಟಪುರ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಅವನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡನೆಂಬ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನಾದ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಅನುಚಿತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಇಡಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತಂದಾಕೊಂಡನೆಂದು ಅವರು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಅರಸನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಘನವಂತರೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಗರವಾಸಿಗಳಾದ ಪ್ರಮುಖಜನರು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಬಿನ್ನಹ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು; ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಸಮಕ್ಷಭಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಅರಸನಿಗೆ ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು

ಹೇಳತೊಡಗಿದ್ದರು

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತನ್ನ ರಾಹುಟೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ನಮ್ಮಭಾವದಿಂದಲೂ ದೀನಮುದ್ರೆಯಿಂದಲೂ ಅವನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನರಸಿಂಹ ವರ್ಮ-ಕಂಚಿಯ ಭಾವೀ ರಾಜನು ನಿಂತಿದ್ದನು. ಆಗ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮರೆ, ಹಿಂದೆಯೊಮ್ಮೆ ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಪಶ್ಚತ್ತಾಪದ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನಿತ್ತಿರಿ. ಈ ಸಾರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬಾರದೆಂದೇ ನನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವಿರುವದು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮರು ಆಡಿದ ಮಾತಿನ ದೃಷ್ಟಾಂತವು ನನಗೆ ಸತ್ಯವಾಗಿ ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ನೀವು ಕೃತಘ್ನರಿರುವದರಿಂದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದೆ, ನೀಚವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆಯಲಾರಂಭಿಸುವಿರಿ. ಈಗ ವಿನಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಬೀಳಲಿಕ್ಕೆ ನೀವು ಹಿಂಜರಿಯಲಾರಿರಿ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪಲ್ಲವರು ಪ್ರಬಲರಾದ ಶತ್ರುಗಳೆಂದೂ, ಎಂದಾದರೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲಾದರೂ ಕೇಡುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಆ ಕೇಡು ಪಲ್ಲವರಿಂದಲೇ ಎಂದೂ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮರಾದಿದ ಮಾತು ಅಸತ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಲು ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು.”

ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಮಾರ್ಮಿಕ ಮಾತಿನಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಜರ್ಜರಿತನಾದನು. ಅವನು ಅಪಮಾನದಿಂದ ಮುಖಬಾಗಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ಅವನ ಬಾಯಿಯು ಏಳದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಯುವರಾಜನಾದ ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು ವಿನಯದಿಂದ:—

“ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮರೆ, ಇದೆೊಂದು ಸಾರೆ ನಮ್ಮ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ಕೃತಾಪರಾಧದ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಪಶ್ಚತ್ತಾಪವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಉದ್ಧಾಮತನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರಾಜಧಾನಿಯು

ಹಾಳಾಯಿತು ಇದೇ ಹಾನಿಯು ನೆಮ್ಮ ಅವರಾಧಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಂಡನೆಯಾಗಿರುವದು. ಇನ್ನೂ ಮೇಲೆ ಕೊನೆಯ ವರೆಗೆ ಚಾಲುಕ್ಯಸಾರ್ವಭೌಮರೊಡನೆ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಇದೊಂದು ಬಾರಿ ಮಾತ್ರ, ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು.”

“ನರಸಿಂಹವರ್ಮರೆ, ಈ ಕಂಚಿಯ ಕದನವು ನನಗಾದರೂ ವಿಶೇಷ ಹಾನಿಯನ್ನಂಟು ಮಾಡಿರುವದು. ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನಂಟು ಮಾಡಿದ ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಮನಿಷೆಯಿರುವದು.”

ಹೀಗೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಭಯಭೀತಿಯಿಂದ: — “ಸಾರ್ವಭೌಮರೆ, ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ, ಅವರ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವದು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಭೂಷಣವಾಹವಿರುವದು ಈ ಪಲ್ಲವರಾಜನು ತನ್ನ ಮುಕುಟವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಇರಿಸುವನು. ನೀವು ಅದನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವಿರೊ, ಪದತಾಡನೆಯಿಂದ ನಿಧ್ವಂಸ ಮಾಡುವಿರೊ? ನಿಮ್ಮ ಸದಸದ್ವಿವೇಕಬುದ್ಧಿಗೆ ಹೇಗೆ ತೋಚುವದೋ ಅದರಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.”

ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಈ ಪ್ರಕಾರ ನುಡಿದು, ತನ್ನ ಮುಕುಟವನ್ನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪಾದಗಳ ಮೇಲಿರಿಸಿ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತನು. ಆಗ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸಂತಾಪವು ಪೂರ್ಣ ನಾಶವಾಯಿತು. ಕಂಚಿಯ ಕದನದ ದಣವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು. ಮಹಾನುಭಾವರಲ್ಲಿ ಸದೈವ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸದಸದ್ವಿವೇಕಬುದ್ಧಿಯು ಜಾಗ್ರತವಾಯಿತು ಅವನು ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನಿಗೂ ನರಸಿಂಹವರ್ಮನಿಗೂ ಅಭಯದಾನ ಮಾಡಿ, ಕೃತಾಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದನು. ಅವನು ರಾಜಮುಕುಟವನ್ನು ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟನು. ಅವನು ಪಲ್ಲವರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಕೆಲವು ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನ ಆದರಾತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಎರಡು ದಿನ ಕಂಚಿಯ

ಲ್ಲಿದ್ದು, ಹೇರಳವಾದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊರಟನು.

ಕಂಚಿಯ ಕದನದಿಂದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ದಕ್ಷಿಣಾತ್ಮರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಜೋಳ, ಚೇರ, ಪಾಂಡ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅರಸರು ಕಂಚಿಯ ಕದನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಶಾಲಿಯಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಲಾರದೆ, ಅವನ ಮಾಂಡಲಿಕತ್ವಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದೆಂದರೆ, ಕಂಚಿಯ ಕದನವೇ!

ನಿಮ್ಮ ಜೀವಿತಕ್ಕೆ ಧೀಕಾರವು!

ಕ್ರಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಮಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿಷ್ಠನೂ, ಶೂರನೂ, ಸಾಹಸಿಯೂ, ಸದ್ಗುಣಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ತರುವಾಯ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಅವನೇ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವನನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಹಿಂದೊಂದು ಪ್ರಾಂತಗಳ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅವನ ಈ ಕೃತಿಯು ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಆದಿತ್ಯ ವರ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಪಟ್ಟಾಭ್ಯಾಸನಾಗಿದ್ದರೂ, ಹಿಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಮಾಡಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನೇ ಯುವರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಅವನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಮೇಲೆ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ನಾತಾಪಿಪುರದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿತ್ತು. ವಿಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಆಟವೇನೂ ನಡೆಯಲಾರದೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯು ಅವನಿಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ಕಾರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ

ವರೆಗೆ ಆ ಸಹೋದರರಲ್ಲಿ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರವು ನಡೆದು, ಅದಿತ್ಯನು ಮೂನ ಕಾರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಭಾಗತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನು ಹಿಪ್ಪಿದನು. ಏಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ಕರ್ನಾಟಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಇಬ್ಬರೂ ಸಮವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಜೀವದಿಂದಿರುವ ವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಯಶವು ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲವೆಂಬದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ್ದರಿಂದ, ಅವರು ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಬಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು ಅನೇಕ ಮಾಂಡಲಿಕ ರಾಜರನ್ನೂ, ಸರದಾರ-ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಬಂಧುಗಳು ದೀರ್ಘಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರು.

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿದ್ದನು ಯಾವದೊಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಸಾಮಂತನನ್ನು ಮಾಡುವನೆಂದು ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನು ತಿಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಅವನ ಗುಪ್ತ ಕಾರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ದೃಢನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾನಾಯಕರಾಗಿದ್ದು ಕಡೆತನಕ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಬಾಳುವದಕ್ಕಿಂತ, ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವದು ಮೇಲೆಂದು ಅವನ ಮನೋದೇವತೆಯು ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಆ ಕ್ಷುದ್ರಹೃದಯಿಯು ರಾಜ್ಯಲಾಲಸೆಯಿಂದ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ದ್ರೋಹಚಿಂತನೆಗಾಗಿ ಸಜ್ಜಾಗಿದ್ದನು ಸ್ವಾರ್ಥವೇ ಮುಖ್ಯಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ರಾಷ್ಟ್ರದ್ರೋಹಿಗಳು ಎಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವದಿಲ್ಲ ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಹೊತ್ತತೊಡಗಿರುವ ಅಂತಃಕಲಹಕ್ಕಾಗಿ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಹವಣಿಕೆಯಿತ್ತು. ಅದಿತ್ಯನು ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರ ಪಕ್ಷವೇ ಅವನಿಗೆ ಸತ್ಪಕ್ಷವಾಗಿ ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಅವನು ಪತ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ವಾತಾಪಿಪುರದಿಂದ ಪ್ರಸ್ಥಾನ ಕಟ್ಟುವದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ಪತಿಯು ಶೂರನೂ ಸಾಹಸಿಯೂ ಇರುವನೆಂಬದು ರೇವತಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಸುಖ-ವಿಲಾಸಗಳ ಸೆಳವಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಕರ್ತೃತ್ವ ಹೀನನಾಗಿರುವನೆಂದೂ, ಮುಂದೆ ಅವನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಯಾಸವಾಗಬಹುದೆಂದೂ ಅವಳು ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡಿದ್ದಳು. ಪತಿಯು ಹೊತ್ತುತ್ತಿರುವ ಗೃಹಕಲಹದ ಬೇಗೆಯನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಹೊರಡುವವನಿರುವನೆಂಬದು ರೇವತಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ಕೂಡಲೆ, ಆ ಸ್ವದೇಶಪ್ರೇಮಿಗೆ ಮರಣಪ್ರಾಯವಾದ ವ್ಯಥೆಯೇ ಆಯಿತು. ಅವಳು ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶಕ್ತಿ ಎೂರಿ ಯತ್ನಿಸಿದರೂ, ಅವನು ತನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಗಡ ಬರಬೇಕೆಂದು ರೇವತಿಗೆ ಅವನು ಬಹು ಪರಿಯಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದ್ದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯೂ ಅವನ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನೂ ಯುವರಾಜನಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೂ ಪಲ್ಲವರ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಭಾರವು ವೀರಸೇನನ ಮೇಲೆಯೇ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ತನ್ನ ಅಳಿಯನು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ನೆರವಾಗಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಧೈರ್ಯ ತಾಳಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಅವನು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವವನಿರುವನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಿನಿಂದ ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ಈ ವರ್ತನದ ಬಗ್ಗೆ ವೀರಸೇನನು ಕ್ರೋಧಗೊಂಡನು. ಮಹಾರಾಜರು ಬರುವವರೆಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ರಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಶಾಂತಿವರ್ಮನಿಗೆ ಬಹು ಪರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದರೂ ಆತನು ಆ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಆಪ್ತನು ಪಡೆದಿರುವನೆಂದು ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಮಾವನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಪ್ರಯಾಣದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಇಷ್ಟು ಆತುರದಿಂದ ಅವನು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದೆಂದು ವೀರಸೇನನು ವಿಚಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದನು. ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ಈ ಮಾತಿನ ನಿರ್ಣಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪುತ್ರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಸಂಗತಿಯು ಗೊತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವಳನ್ನು ಹಿಲಗದ ಕೋಣೆಗೆ ಕರೆಯಿಸಿದನು.

“ರೇವತಿ, ಕಾಂತಿವರ್ಣನು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಕಾರಣವೇನಿರುವದು?”

“ವೀರಸೇನನ ಮಾತಿನಿಂದ ರೇವತಿಯು ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಪತಿಯ ಮನೋಗತವನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಬಾರದೆಂದು ಅವಳು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು:—

“ಅಪ್ಪಾ, ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರು ಅವರನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಕರೆಯಿಸಿರಬಹುದೆಂಬಂತೆ ತೋರುವದು.”

“ಮಹಾರಾಜರು ಕಂಚಿಯಿಂದ ಬರುವ ವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಭೆಟ್ಟಿಯ ಆತುರತೆಯೇನಿರುವದು?” ಎಂದು ವೀರಸೇನನು ನುಡಿದು, ನಿಶ್ಚಯಾತ್ಮಕವಾಣಿಯಿಂದ:—“ನಿನ್ನ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಏನಾದರೂ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಜರುಗಿಸಬೇಕಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನೆಂದು ನನ್ನ ಅನುಮಾನವಿರುವದು.”

‘ಹಿಂದುವೇಳೆ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದಾಗಿದೆ’

“ನೀನು ಅವನೊಡನೆ ಹೊರಡುವೆಯೇನು?”

“ಪತಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿರುವದು ಸಾಧ್ವಿಯರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ, ನಾನು ಅವನೊಡನೆ ಹೊರಡಬಾರದೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವುಳ್ಳವಳಾಗಿರುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ಅನುಮಾನದಂತೆ ಅವರ ಮನಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ವಾತಾಪಿಪುರಕ್ಕೆ ಎರವಾಗಬೇಕಾದೀತು; ಹಾಗೂ ಅವರಾದರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಾರರು ಅವರು ರೇವತಿದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡತೊಡಗಿದರೆ, ಪರಂಪರವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಧಿಪತ್ಯವದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗವು ನಮ್ಮ ವಂಶಜರಿಗೆ ಬರುವದು.”

ಎಂದು ರೇವತಿಯು ನುಡಿದು, ದೈನ್ಯತೆಯಿಂದ ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು: “ನೀವು ಅವರಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಅವರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದರೆ ಒಳಿತಾಗುವದು.”

“ರೇವತಿ, ಮೂರ್ಖರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ವಿಪರೀತವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಬೋಧ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. ನೀನೇ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಯತ್ನಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಹಾದಿಗೆ ಹಚ್ಚು.”

ವೀರಸೇನನು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಸೇವಕನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು:—

“ಶಾಂತಿವರ್ಮರು ಕರೆತರುವದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರುವರು” ಎಂದು ರೇವತಿದೇವಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ತಂದೆಯಿಂದ ನಿರೋಪ ಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಳು.

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಸತ್ವಿಯ ಮಾರ್ಗನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ತನ್ನ ಕುಲಗೃಹ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅವನ ಸೇವಕರು ಪ್ರಯಾಣದ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರೇವತಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು, ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು:—

“ಪ್ರಿಯಕರೆ, ನಾಳೆ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುವದರೊಳಗೆ ವಾತಾಪಿಪುರವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿರುವೆನು. ಪ್ರಯಾಣ ಕಾಲವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ತಟಸ್ಥವೃತ್ತಿಯನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ವಿಸ್ಮಯವೆನಿಸಿದೆ.”

“ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇನು? ಹೋಗುವವರ ಕಾಲು ಹೊರಗೇ!”

“ಅದೇಕೆ?” ಎಂದು ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ನುಡಿದು: “ನೀನು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೇನು?”

“ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯವೇನಿರುವದು?”

“ರೇವತಿ ಹಾಗೆಂದರೇನು? ನನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ಬೇರೆ, ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ಬೇರೆ; ಹೀಗೇನಾದರೂ ದ್ವಿಧಾಭಾವವಿರುವದೇನು?”

“ಅಂತೆಯೇ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿರುವದು” ಎಂದು ರೇವತಿಯು ನುಡಿದು, ಸಂತಾಪಯುಕ್ತಳಾಗಿ:—“ನೀವು ರಾಜಪದವು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸುರೀಲಾಲಸೆಗಳೊಳಗಾಗಿ ದೇಶದ್ರೋಹ, ಸ್ವಜನದ್ರೋಹದಂತಹ ಘೋರಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸತೊಡಗಿರುವಿರಿ. ರಾಜನಿಷ್ಠೆಯಂತಹ ಸದ್ಗುಣವನ್ನು ಕಾಲಬುಡಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ, ರಾಜದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗಿರುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮಂತಹ ರಾಕ್ಷಸೀ ಹೃದಯಗಳ ಪಾತಕೀಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲು ಸಹ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ನೀಚಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ರೇವತಿ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಬರಲಾ? ಸಾಗಲಿ, ನಿಮ್ಮ ತಾಂಡವನೃತ್ಯವು!”

“ಇದೇನು ಹೇಳುವೆ? ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರೂ ಅದಿತ್ಯನರ್ಮೂಲ ನಮಗೆ ರಾಜರಲ್ಲವೆ? ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರಿಗಿಂತಲೂ ಅವರ ಅಧಿಕಾರವು ಈ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದಿಲ್ಲವೆ? ಪಟ್ಟ ಬಾಧ್ಯರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಕೌರ್ಯ-ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿ ಯಾವದೊಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುವರ್ಣಸಂಧಿಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಗೊಡ ಹೇಳುವಿಯಾ? ಪ್ರಿಯೆ, ರಾಜನ ರಾಣಿಯಾಗುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನೀನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನಿನಗೆ ಹುಚ್ಚಿಯೆಂದು ಅದಾರು ಅನ್ನಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ!”

“ನಿಮ್ಮಂತಹ ಜಾಣರಿದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯವು ಮೂಲಿಗುಂಪಾಗುವದೇ ಸರಿ. ನನಗೆ ರಾಜ್ಞೀಪದವು ಬೇಡ; ರಾಜದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಂದ್ರಪವನಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕಿಂತ ರಾಜನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಬಾಳುವದೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿರುವದು” ಎಂದು ರೇವತಿಯು ನುಡಿದು:—
“ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯರಾರು-ಅಬಾಧ್ಯರಾರು? ಎಂಬದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವು ನಮ್ಮದಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಚಕ್ರವನ್ನು ಸಾಗಿ

ಸಲು ಅಹಾರವೆಂಬದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರನ್ನು ಯುವರಾಜರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವರು.”

“ಆದಿತ್ಯವರ್ಮರು ಹೇಡಿಗಳಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಕಟವನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಿರುವರು. ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯರಾದವರನ್ನು ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ, ಅನ್ಯಾಕ್ರಾಂತ ಮಾಡಲೇಸುವವರ ಗತಿಯೇನಾಗುವದೆಂಬದು ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜರ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮಾತಾಗಿರುವದು. ಮಂಗಳೇಶನು ತಾನೇ ರಾಜನಾಗಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲವೇ? ಮಹಾರಾಜರೂ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯವರೂ ಕಾರಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿ ಅವನ ಶೋಲೆ ಮಾಡಿ, ಸತ್ಯಮೇವ ಜಯತೇ ಎಂಬ ತ್ರಿಕಾಲಂಬಾಧಿತನಾದ ತತ್ವವನ್ನು ಅವರು ಜಗತ್ತಿನ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಇಂತಹ ನಿವೃತ್ತಿಗಳೂ ಸಮತಾದೃಷ್ಟಿಯ ವರೂ ಆದ ಮಹಾರಾಜರು ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡತೊಡಗಿದರೆ, ಅದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಸತ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾದ ಜನರಿಗೆ ಬಾರದಿರುವದೆ?”

“ಪ್ರಿಯರೆ, ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯು ತಪ್ಪಾಗಿರುವದು. ಮಹಾರಾಜರು ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತಳೆದಿರುವದು ನಿಜವು. ಯುವರಾಜರು ಗುಣಾತ್ಮಕರಿರುವದರಿಂದಲೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು. ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಕಟವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರ ಹೊರತು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬದು ಅವರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವದು ನಂಥರೆ, ಅವರ ಸದಿಚ್ಛೆಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ದೇಶದ ಹಾನಿಮಾಡತೊಡಗಿದ ನಿಮ್ಮ ವರ್ತನವು ಅತ್ಯಂತ ತೀರಸ್ಕರಣೀಯವಿರುವದು. ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯ-ಆದಿತ್ಯವರ್ಮರ ಸವಿ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ, ರಾಜ್ಯಭಂಡವನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉಬ್ಬಿನಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ್ರೋಹಿಗಳಾಗುವದು ತೀರ ಅನುಚಿತವು. ನೀವು ಈ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಾಕಬಾರದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೀನೆ.”

“ರೇವತಿ, ನೀನು ನನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಬೇಡ. ವಂಶಪರಂಪರವಾಗಿ ದಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆತ ನಮ್ಮ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ರಾಜನಿಂದ ದೊರೆತ ದ್ವಾದಶೂ ಏನಿರುವದು? ಈಗ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದೊದಗಿರಲು, ಈ ಅವ್ಯುತ್ಪಾದವು ಸಂಧಿಯನ್ನು ನಾನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗೆಗೊಡಲಾರೆನು.”

“ನಿಮ್ಮ ಏನೋರಾಜ್ಯವು ನಿರರ್ಥಕವಾದದ್ದೆಂಬದು ಅನುಭವದ ಮೇಲಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವದು. ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥಿಲಾಲಸೆಯ ಕಟುತರವಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ದೇಶಕ್ಕೆ ದೇಶವೇ ಹೊಂದುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರಬಹುದೆಂದು ವ್ಯಸನ ಪಡಬೇಕಾಗಿರುವದು.”

“ಓಹೋ! ನೀನು ಹಿಳ್ಳೆಯ ದೇಶಭಕ್ತಳಿರುವಂತೆ ತೋರುವೆ. ದೇಶದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರೂ ಸಾಯುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ನಿರ್ಲಜ್ಜತನದಿಂದ ನುಡಿದು:—“ಪ್ರಿಯೆ, ನಾಳೆ ರೇವತಿ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಪಯಣಮಾಡುವದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿದೆ.”

“ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗಿರಿ. ನಾನು ಬೇಡವೆಂದರೆ ನನ್ನಮಾತು ನಡೆಯುವದಾದರೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವದು.”

“ಏನು? ನೀನು ಬರುವದಿಲ್ಲವೆ?”

“ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೆಲಸವೇನುಂಟು?” ಎಂದು ರೇವತಿಯು ನುಡಿದು, ತಿರಸ್ಕಾರ ದರ್ಶಕ ಸ್ವರದಿಂದ:—“ನಿಮ್ಮಂತಹ ದೇಶನಾಶಕರ ಅಕಾಂಡತಾಂಡವವನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕಳಾಗಿರಬೇಕಾಗುವದೇನು?”

“ಏನು? ನೀನು ಬರುವದಿಲ್ಲವೆ?”

“ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ.”

“ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಈಗ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕಾದೀತು!” ಎಂದು ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಕ್ರೋಧೋನ್ಮತ್ತನಾಗಿ ನುಡಿಯಲು, ರೇವತಿಯು ತಿಲಾಂಶವಾದರೂ ಅಂಜದೆ, ಅಳುಕದೆ:—

“ನಾಥ, ರಾಜದ್ರೋಹಿಗಳೂ ದೇಶಹಿತವಿಘಾತಕಿಗಳಾದ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳೂ ಆದ ಜನರ ಸಹವಾಸವು ಅತ್ಯಂತ ಹೀನವಾದದ್ದು. ಅಂತಹ ಜನರನ್ನು ನಾನು ಮೈರಿಗಳಂತೆ ಭಾವಿಸುವೆನು.”

“ನೀನು ಸಾಧ್ಯಿಯೆ? ನನ್ನ ಸಹಧರ್ಮಚಾರಣಿಯೆ? ನೀನು ಕುಲಟೆಯು! ತಾಮಸೀಗುಣದ ಪತಿದ್ರೋಹಿಯು!”

“ನಾಥರೆ, ನೀವು ಮನಬಂದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿರಿ. ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಪಡಿಕಟ್ಟನ್ನು ಹೃದಯಾಂತರ್ಗತ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ತಿಳಿದಿರುವನು ನನ್ನ ವರ್ತನಕ್ಕೆ ಆ ಹೃದಯಕ್ಕೂ ದೇವತೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವನು ನನ್ನ ಶೀಲಕ್ಕೆ ದೋಷವಿಡುವ ಅಧಿಕಾರವು ನಿಮ್ಮದಲ್ಲ. ನಾನು ಪತ್ತೇಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ರಾಷ್ಟ್ರಧರ್ಮವೇ ಮಿಗಿಲಾದದ್ದೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವೆನು ನಿಮ್ಮ ದುಷ್ಟಲಾಲಸೆಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನಿಂದ ನಿಮಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ನೆರವು ದೊರೆಯಲಾರದು ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ನಿಮ್ಮ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಬೈಲಿಗಳೆದು ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳ ಇತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವೆನು ನಿಮ್ಮಂತಹ ನೀಚಮನೋವೃತ್ತಿಯವರನ್ನು ಪತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಮನಸ್ಸು ಹೇಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದೆ. ನಾಥರೆ, ಮತ್ತೂ ಹೇಳುವೆನು; ಇಂತಹ ದುರ್ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿರಿ!”

‘ನಿನ್ನನ್ನೇ ಬಿಡುವೆನೆಲ್ಲದೆ, ನನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಬಿಡಲಾರೆನು’

“ಧೀಕಾರವಿರಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಜೀವಿತಕ್ಕೆ!” ಎಂದು ರೇವತಿಯು ಸಂತಾಪದಿಂದ ನುಡಿದು: “ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥಿಜೀವನವು ರಾಜಸಿಂಹಾಸನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಆತುರಗೊಂಡಿರುವದಲ್ಲವೆ? ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀವು ಘೋರತರ ಕೃತಿಯನ್ನಾಚರಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವಿರಲ್ಲವೆ? ಧೀಕಾರವಿರಲಿ! ನಿಮ್ಮ ಜೀವಿತಕ್ಕೆ! ಅನ್ನದಾತನ ದ್ರೋಹಜಿಂತನೆಗಾಗಿ—ಜನ್ಮದಾತ್ರಿಯಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಅಹಿತ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ—ಸಿದ್ಧರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಎಷ್ಟು ನಿಂದಿಸಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೇ

ಇರುವದು. ಹೊತ್ತು ತೊಡಗಿರುವ ಗೃಹಕಲಹಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೆ ಯನ್ನು ಎರಚಿ, ಅದನ್ನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಪ್ರಜ್ವಲಗೊಳಿಸಿ, ಶೈತ್ಯಶಮನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಕ್ಷುದ್ರವೃತ್ತಿಯವರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರವೇ ಸರಿ! ನೀವು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮರ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕಲಂಕಪ್ರಾಯರಾದಿರಿ ನಿಮ್ಮಂತಹರಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಜನ ನಿಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ದಣಿದಳು ನಿಮ್ಮ ಮುಖಾವಲೋಕನವು ಸಹ ಮಹತ್ಪ್ರಾಪದಾಯಕವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿರುವದು!”

ರೇವತಿಯು ಹ್ಲುಬ್ಬಳಾಗಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದು, ಅಲ್ಲಿಂದಿದ್ದು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳಿದಳು. ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಅವಳ ವಾಕ್ಯಹಾರದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಕ್ರೋಧಗೊಂಡನು. ಪತ್ನಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರೇಮವು ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶವಾಯಿತು ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಆಗಿಂದಾಗ ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ತನ್ನ ಅನುಚರರೊಂದಿಗೆ ವಾತಾಪಿವುರದಿಂದ ಹೊರಡಲನುವಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ “ಧೀಕಾರವಿರಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಜೀವಿತಕ್ಕೆ!” ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯು ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿಸಿತು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು; ಯಾರೂ ಧೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಗುರತಿಸಿದನು. ಪತಿದ್ರೋಹಿಯಾದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೇ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವಳನ್ನು ಹುಡುಕಿದನು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಶೋಧಿಸಿದರೂ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ ಅವನು ಅಲ್ಲಿಂದ ರೇವತಿದ್ವೀಪದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗಿದನು.

ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಪಯಣ.

ಪ್ರಾಥಮ್ಯತಾಪನಿಧಿಯಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ರಾಜ್ಯಲೋಭಿಯಾದ ಮಂಗಳೇಶನಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಎಡೆಬಿಡದೆ ಅನೇಕ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿಸಿದನು. ಈ ಸಮ್ರಾಟನ ಕೌರ್ಯ, ಧೈರ್ಯ, ಸಾಹಸ, ಉದಾರತನ, ಜನರಂಜನಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ! ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ನಾಲ್ವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅತಿ ವೈಭವದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ವಾಯುವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೋಶಲದ ಅರಸನೂ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಚೇರ, ಚೋಳ, ಪಾಂಡ್ಯ, ಗಂಗರಸರೂ ಅವನ ಮಾಂಡಲಿಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಸ್ನೇಹದಿಂದ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಂಚಿಯ ಪಲ್ಲವರು ಜನ್ನಾಗಿ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದಿದ್ದರೂ, ಹೆಡೆ ಕುಳಿದ ಹಾವಿನಂತೆ ಪೂತಕ್ಕಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದರು. ಮಧ್ಯಪ್ರಾಂತ, ಗುಜರಾಥ, ಮಾಳವ, ಲಾಟ, ವರಾಹ, ಖಾನದೇಶ, ನಾಶಿಕ, ಹೈದರಾಬಾದ್, ಕುಂತಳ, ಸಾವಂತವಾಡಿ, ಕೊಂಕಣ, ಬನವಾಸಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರು ಕೈ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಹಾ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನೂರಾರು ಕಾಳಗಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂದ ಕಡತಗಳಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ನುರಿತ ಸಾವಿರಾರು ದಂಡಾಳುಗಳೂ, ದೇವೇಂದ್ರನ ಐರಾವತವನ್ನು ಹೋಲುವ ನೂರಾರು ಸೊಕ್ಕಿದ ಅನೆಗಳೂ, ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಹೋಗುವ ಸಾವಿರಾರು ಕುದುರೆಗಳೂ, ತಪ್ಪದೆ ಗುರಿ ಹೊಡೆಯುವ ಸಹಸ್ರಾವಧಿ ಬಿಲ್ಲುಗಾರರೂ, ಸೇನಾರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದಂಡಿನವರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸುವದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎದೆಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಗೆಗಳು ಹೊಯ್ದಾಡುವ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ಬಲು ಹುರುಪಿನಿಂದ

ಮಗ್ಗಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕಂಗೆಡಿಸುವದರಲ್ಲಿಯೂ ಚತುರರಾದ, ಹತ್ತಿ
ವೃತ್ತ ಮಂದಿ ಮಹಾರಥಿಕರಾದ ದಳವಾಯಿಗಳು ಅವನ ದಂಡಿ
ನಲ್ಲಿ ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವ
ಚಿಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜನೀತಿ ವಿಚಾರದರೂ, ಧರ್ಮ
ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ, ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞರೂ, ಪಾಪಭೀರುಗಳೂ, ಕಾರ್ಯ
ದಕ್ಷರೂ ಆದ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ರಾಜಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಇಡೀಯ
ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವ
ರನ್ನು ಸುಖದಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹಿಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿ
ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವೈಭವವು ಉನ್ನತ ಶಿಖ
ರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಈ ಸಾರ್ವ
ಭೌಮನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಸಂಗ್ರಾಮ ಮಹಾ
ಧುರೀಣತೆಯನ್ನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿದನು ಇವನ
ಕೀರ್ತಿಯು ನಳ ನೆಹುಷ ಮಾಂಧಾತಾದಿ ರಾಯರುಗಳ ಕೀರ್ತಿಗೆ
ಸರಿಗಟ್ಟುವಂತಾಯಿತೆಂದು ನಿರ್ಬಾಧಕವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಕಂಚಿಯ ಕದನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ವಿಜಯ
ದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಮೊಳಗಿಸುತ್ತ ಪುಲಿಕೇಶಿಸಾರ್ವಭೌಮನು ವಾತಾ
ಹಿಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೆಂಗಿಯ ರಾಜನಾದ ಕುಬ್ಜ ವಿಷ್ಣು
ವರ್ಧನನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಹವಣಿಸತೊಡಗಿರುವನೆಂಬ
ಸಂಗತಿಯು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವನನ್ನು ಪರಾಜಯಗೊಳಿಸಿ
ಉನ್ನತತನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿಧಿಸುವದು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ
ಅಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದಾಗಿರದಿದ್ದರೂ, ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರಲ್ಲಿ ಸದೈವ
ಜಾಗ್ರತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಸದಸದ್ವಿವೇಕಬುದ್ಧಿಯು ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ
ಮಾಡಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಬಂಧುವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ವೆಂಗಿ ನಾಡಿನ
ಪೂರ್ಣಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅವನಿಗಿತ್ತು, ಅವನು ತನಗೆ ಅನುಕೂಲ
ವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂತಿ-ಸೌಖ್ಯಗಳು

ನೆಲೆಗೊಂಡ ಕೂಡಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅಂತರ್ಮುಖವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕಿದನು. ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ತೀರ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾದ್ದರಿಂದ, ಅವನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅವನ ಪುತ್ರನಾದ ಶಾಂತಿವರ್ಮನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ರೇವತಿ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದವನು ಇದುವರೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಾರದಿರುವ ಕಾರಣವು ಅವನಿಗಿನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ರೇವತಿ ದೇವಿಯನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಬೇಗನೆ ತಿರುಗಿ ಬರಬಹುದೆಂದು ನಾಲಕ್ಕಾರು ತಿಂಗಳುಗಳ ವರೆಗೆ ಮಾರ್ಗ ಪ್ರತಿಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದನು. ಕಡೆಗೆ ಅವನು ಶಾಂತಿವರ್ಮನನ್ನು ಕರೆತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಚಾರರನ್ನು ಸಹಕಳುಹಿಸಿದನು. ಚರರು ರೇವತಿದ್ವೀಪವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಹಾಗೇ ತಿರುಗಿ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. “ವಾತಾಪಿಪುರಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನರ್ಪಿಸಿ ಹೊರಟಿರುವೆ ನೆಂದೂ, ಸತ್ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯವು ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ” ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ನಿರೋಪಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ನಿರೋಪವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸೋಜಿಗಾಗೊಂಡನು. ಅವನು ವಾತಾಪಿಪುರಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನೇಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿರಬಹುದು? ಸತ್ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯವು ದೊರೆಯುವದೆಂದರೇನು? ಈಗ ನನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಿರುವದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇನು? ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಯಾರಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಮನೋಷೆಯಿರಬಹುದು? ಮೊದಲಾದ ಅಲೋಚನೆಗಳಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳೇ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಯಿತು. ರೇವತಿಯು ಅವನೊಡನೆ ಹೊರಡದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧಗೊಂಡವನಾಗಿ ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಹೀಗೆ ನಿರೋಪಕಳುಹಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಮೊದಲನೆಯ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಸತ್ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯವು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಮಾತಿನ ಅಶಯವು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯ

ಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತಿನ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯು ಹೇಗಾದೀತೆಂದು ಅವನು ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಮಂತ್ರಿಯಾದ ವೀರಸೇನನನ್ನೂ, ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿದನು. ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ರೇವತಿಯಿಂದಲಾದರೂ ಉಪಯೋಗಬೀಳಬಹುದೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವಳನ್ನೂ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

“ಸೇನಾಪತಿಗಳೆ, ನಿಮ್ಮ ಪುತ್ರರಾದ ಕಾಂತಿವರ್ಮರು ಬಹಳೇ ಬುದ್ಧಿಕಾಲಿಗಳಿಸುವಂತೆ ತೋರುವದು” ಎಂದಂದು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವನು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ಖಿನ್ನನಾದನು. ಹಿಬ್ಬನೇ ಹಿಬ್ಬನಾದ ಮಗನು ತನ್ನ ನಿರ್ಮಲನಾದ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕಲಂಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡತೊಡಗಿರುವನೆಂದು ಅವನು ದುಃಖಿತತೊಡಗಿದನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಕೇವಲ ವಿಲಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಗನು, ಈಗಿಗೆ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದನೆಂದು ಸಮಾಧಾನಬಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಅಡ್ಡದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳೇ ಹಳಹಳಿಯಾಯಿತು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಪರಾಕ್ರಮದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಅವನು ಸಂತೋಷಬಡುವನೆಂದು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ಮನೋರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದನು. ಅದೀಗ ಮೃಗಜಲದಂತೆ ಮಾಯವಾಗಿ ಸಾದ್ರ್ಯವಾದ ಅವನ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯು ಮರುಭೂಮಿಗಿಂತಲೂ ನಿರಾದ್ರ್ಯವಾಯಿತು. ಮಗನು ಅಡವಿಪಾಲಾದನೆಂದು ಅವನು ಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತ:—

‘ಮಹಾರಾಜರೆ, ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪವಿದು!’

“ಈಶಸಂಕಲ್ಪವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೀನು? ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸೇನಾಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೀರ್ತಿಯುತನಾಗುವ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಯಾವ ಕ್ಷತ್ರಿಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಗೊಡುವನು? ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಂತಹ ನರಕೇಸರಿಗಳ ಪುತ್ರನು ಹೀಗೆ ಕರ್ತವ್ಯಹೀನನಾಗಬೇಕೆ? ಸಿಂಹನ

ಉದರದಲ್ಲಿ ಜಂಬೂಕವು ಸೃಜಿಸುವದೆಂದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೆನ್ನಬೇಕು?" ಎಂದು ವೀರೇಶನು ನುಡಿಯಲು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು:—

“ಅವನು ವಾತಾಪಿಪುರಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ಕಾರಣವೇನು ಘಟಿಸಿರಬಹುದು? ಅವನು ಈ ಬಗೆಯ ಸಂದೇಶ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಅವನೇ ಶ್ರೋಧದ ಕಾರಣವು ರೇವತಿಯೇ ಎಂದು ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗುವದು.”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಅದು ಹೇಗೆ? ನೀವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ವೃಥಾ ದೋಷವೀಯಲಾಗದು ”

“ನಾನು ವೃಥಾದೋಷವೀಯುವದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನುಡಿದು, ನಗುತ್ತ:—“ನೀನು ಪತಿಯೊಡನೆ ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ, ಅವನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತಪ್ತನಾಗಿರುವನೆಂದು ನಾನು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ.”

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಕೂಡಲೆ ರೇವತಿಯು ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಯಿತು. ಪತಿಯು ಪುರತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದರ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅಪರಾಧವು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುವದೆಂದು ಅವಳು ಬಗೆದಳು. ಆಗ ಅವಳು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ನನ್ನ ಪತಿಯು ವಾತಾಪಿಪುರಕ್ಕೆ ಎರವಾಗಲು ನಾನೇ ಕಾರಣಳೆಂಬದನ್ನು ನೀವು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದಿರಿ?” ಎಂದು ರೇವತಿಯು ನುಡಿದು, ಅಂಜುತ್ತಂಜುತ್ತ:—“ಅವರು ಪುರತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಕಾರಣವು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಿರುವದು.”

“ಅದೇನು?” ಎಂದು ಉತ್ಕಂಠೆಯಿಂದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಕೇಳಿದನು.

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಇಷ್ಟು ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇಂದು ಅಪರಿಹಾರ್ಯ ಕಾರಣದ ಮೂಲಕ ಹೇಳಬೇಕಾ

ಯಿತು. ಈಗ ನನ್ನ ಪತಿಗಳು ಗೃಹಕಲಹದ ಬೇಗೆಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸುವ ದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿರುವರು!”

“ರೇವತಿ, ನೀನು ಇದೇನು ಹೇಳುವೆ? ಏನಾದರೊಂದು ಹೇಳಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸಬೇಡ. ಸತ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಹಾರಾಜರ ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸು” ಎಂದು ವೀರ ಸೇನನು ನುಡಿಯಲು, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು:—

“ರೇವತಿದೇವಿಯವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾಂಶವಿಲ್ಲೆಂದು ನನ್ನ ಗ್ರಹಿಕೆಯುಂಟು. ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಶಯವು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಬ್ಬಿಕಪ್ರಮಾಣಗಳಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ತಟಸ್ಥವೃತ್ತಿಯಿಂದಿದ್ದೆನು. ರೇವತಿದೇವಿಯವರು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಸಂಶಯದ ವಿಷಯವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ತೋರುವದು.” ಎಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ, ಹೇಳಿ, ಅವನು ರೇವತಿದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ದೇವಿ, ಹೇಳಿರಿ, ಅಂಜದೆ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ. ನಿಪ್ಪುಹಿಗಳಾದ ಜನರು ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿವೇದಿಸುವದಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಬಾರದು.”

“ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರೆ, ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ರಾಷ್ಟ್ರದ್ರೋಹಿಯಾಗಬಹುದು” ಎಂದು ರೇವತಿಯು ನುಡಿದು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಆದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರು ಗೃಹಕಲಹದ ಬೇಗೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವರು. ಅವರು ಎಬ್ಬಿಸುವ ಬೇಗೆಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಎಂಚಿ, ಅಡೇ ಉರಿಯಿಂದ ಶೈತ್ಯನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಪತಿಗಳ ಮನೀಷೆಯಿರುವದು.”

“ರೇವತಿ, ಆದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರು ಗೃಹಕಲಹವನ್ನೆಬ್ಬಿಸತಕ್ಕವರೆ? ಕಾಂತಿವರ್ಮನು ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿರುವನೆ?”

“ಹೌದು, ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗೇ ಇರುವುದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭಾವೀ ಸಮ್ರಾಟರೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವರಷ್ಟೇ; ಈ ಮಾತು ಆದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರಿಗೈಸರದೊಳರವಾಗಿದೆ. ಕುಮಾರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವರ ದೀರ್ಘ ಸಾಹಸವಿರುವುದು. ಅವರಿಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಿ, ಹಿಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಒಡೆತನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಪತಿಗಳು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ತೊಲಗಿ ಹೋಗಿರುವರು. ಅವರ ಮಾತಿನೊಳಗಿನ ಎರಡು ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದು ನನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು; ಎರಡನೆಯದು ತಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿರುವುದು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕೊನೆಯ ನಮಸ್ಕಾರವೆಂದರೆ, ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಧೀಕರಿಸಿರುವೆವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು; ಆದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರ ಪಕ್ಷವೇ ಸತ್ಪಕ್ಷವೆಂದು ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾದ ಕಾರಣ, ಅವರ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದೊರೆಯುಂಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವೆಂದು ನನ್ನ ಪತಿದೇವರು ತಮಗೆ ಬೋಧಿಸಿರುವರು” ಎಂದು ರೇವತಿಯು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದಳು. ಆಗ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ನನಗೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಗತಿಯು ಈ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ರೇವತಿದೇವಿಯವರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂತಯದ ದೃಢೀಕರಣವಾದಂತಾಯಿತು. ವಾತಾಪಿಪುರದ ರಾಜ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ಇಷ್ಟೇಕೆ ದ್ರಾವಿಡಿಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು? ನಾನು ಬೇಕಾದ ಹಿಂದು ಭಾಗದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನಾಗಲು ಹಿಪ್ಪುವೆನು. ಆದಿತ್ಯವರ್ಮರೇ ಯುವರಾಜರಿರುವದರಿಂದ, ಅವರ ವತಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಹೋದರೆ ನನಗೆ ದುಃಖವೇನು?”

“ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ, ಈ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಆದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ನನ್ನ ಮನವರಿಕೆಯಾದದ್ದರಿಂದಲೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಭಾವೀ ಸಮ್ರಾಟನೆಂದು

ನಿರ್ಧರಿಸಿರುವೆನು. ದುರ್ಬಲರೂ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳೂ ಅದವರ ವಶದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಷ್ಟಾರ್ಜಿತವಾದ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನಿತ್ತು, ಇದರ ನಾಶ ಮಾಡಲು ದ್ಯುಕ್ತನಾಗಲಾರೆನು. ಈಗ ಅವರವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಾಂತಗಳ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ತೂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಕಾರ್ಯವು ಅವರಿಗೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವಾಗ, ಅವರು ಇಡಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ವಹಿಸುವರು?”

“ನಾನು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ, ಈ ಕೃತಿಯು ಪ್ರಜಾಜನರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನ್ಯಾಯದ್ದಾಗಿ ತೋರಬಹುದು. ಮಂಗಳೇಶರನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನಚ್ಯುತಗೊಳಿಸುವಾಗ ಘಟಿಸಿದಂತೆ, ನನ್ನ ಮೇಲಾದರೂ ಪ್ರಸಂಗವು ಘಟಿಸಬಹುದು.”

“ನೀನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಹಿಡೆಯನಾಗಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜಾಜನರ ಪ್ರಬಲವಾದ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವದು.”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಕುಮಾರ ಅದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಡಕುಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಬಹುದಾಗಿ ತೋರುವದು. ದೀರ್ಘ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿ, ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಗೊಳಿಸಲು ದ್ಯುಕ್ತರಾಗಬೇಕು.”

ರೇವತಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯಲು, ವೀರಸೇನನು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು: —“ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರ ರಾಣಿಯವರಾದ ವಿಜಯಮಹಾದೇವಿಯವರು ಸುಸ್ವಭಾವದವರೂ ರಾಜಕಾರಣತಜ್ಞರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಇರುವರು. ರೇವತಿಯನ್ನು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯತ್ನ ನಡೆಯಿ. ಬೇಕು. ವಿಜಯಮಹಾದೇವಿಯವರು ಇವಳ ಬಾಲಮಿತ್ರೆಯಿರುವದರಿಂದ, ಅಲ್ಪಾಯಾಸದಿಂದ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯಾಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ರೇವತಿಯಾದರೂ ಚಾಣಾಕ್ಷಳಿರುವಳು. ಧೂರ್ತತನದಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತಕಾರ್ಯ

ವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಇವಳಂತಹ ಜಾಣರು ನಮ್ಮ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಪುತ್ರಿಯೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡಿರಿ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯೇ ಹೀಗಿದೆ.”

“ವೀರಸೇನರೆ, ನಮದೆಯ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ನಿಮ್ಮ ಪುತ್ರಿಯ ಗುಣಗೌರವವನ್ನು ನಾನು ಚನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿರುವೆನು” ಎಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನುಡಿದು, ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು: — “ಸೇನಾಪತಿಗಳೇ, ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸೊಸೆಯನ್ನು ತೊಡಗಿಸಲೊಪ್ಪುವಿರಾ?”

“ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾದ ನಾನು, ಇಂತಹ ಅಲ್ಪವಾದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವೆನೆ?” ಎಂದು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಹೇಳಿ, ರೇವತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು: — “ರೇವತಿ, ನೀನು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸುವೆಯಾ? ನೀನು ಮೊದಲು ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ವಿಜಯ ಮಹಾದೇವಿಯರನ್ನು ಕಂಡು, ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನರಹಿ, ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೆಂಬದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ. ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನಾದರೂ ತಿರುಗಿಸಲೆತ್ತಿಸು. ಸುಜ್ಞಳಾದ ನಿನಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗಿನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ? ಸ್ವೀಕೃತ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸೆಂದರಾಯಿತು. ನೀನು ವೀರಪುತ್ರಿಯಿರುವೆ. ವೀರಸ್ವಪ್ನೆಯಿರುವೆ ವೀರಪತ್ನಿಯೆಂಬ ಅಭಿಧಾನಕ್ಕೆ ನೀನು ಪಾತ್ರಳಾಗಿರದಿದ್ದರೂ, ಅದರ್ಥ ವೀರವನಿತೆಯಿರುವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಶ ಸಂಪಾದಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಹಿಳಿತಾಗಿ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವೆಯೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ಅರಿತಿರುವೆನು.”

“ಮಾವನವರೆ, ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧಳಾದ ಈ ಅರ್ಯಾಲಲನೆಯು, ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವಾಗ ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಹಿಂದಾಗಲಾರಳೆಂದು ನಿಶ್ಚಯನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.”

“ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪದವಿಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬಲಿಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ನಾರೀರತ್ನವು ನೀನಿರುವೆ! ರೇವತಿ, ಮೂರ್ಖರಾದ ನನ್ನ ಕುಮಾರರಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗಲಿಸವ್ಯಾ.”

ಎಂದು ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾ ಮಹಾರಾಜ್ಞಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನುಡಿದಳು. ಆಗ ರೇವತಿಯು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದ ಯತ್ನಿಸಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾಮಹಾರಾಜ್ಞಿಯು ತನ್ನ ಸೊಸೆಯಾದ ವಿಜಯಮಹಾದೇವಿಗೆ ಪ್ರೇಮಳ ನಿರೋಪ ಕಳುಹಿಸಿ, ದುವ್ಯಕ್ತ ನಾಗತೊಡಗಿರುವ ಪತಿಯನ್ನು ಹಾದಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸುವ ದಕ್ಕ ರೇವತಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

ಭಗವಾನ್ ಅಂಕುಮಾಲಿಯು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಷಾಸುಂದರಿಯೂ, ಅರುಣನೂ ನಟ-ಸೂತ್ರಧಾರರಂತೆ ಆಗಮಿಸಿ, ದಿನಕರನ ಪಾತ್ರವು ಬೇಗನೆ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬರುವದೆಂಬದನ್ನು ಸೂಚಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ದಿವಾನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳುವ ತಾರಾನಾಥನು ನಿರ್ದೋಷವದನನಾಗಿದ್ದನು. ಕ್ಷೀಣಬಲನಾದ ರಜನಿನಾಥನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ತಾರಕೆಗಳು ಮನಬಂದತ್ತ ತೆರಳಿ ಮಾಯನಾಗತೊಡಗಿದ್ದವು. ಓಡಿ ಹೋಗುವ ತಾರಕೆಗಳ ಸುಳಿವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರುತನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ರೇವತಿ ದೇವಿಯು ವಾತಾಪಿಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರೇವತಿದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಪಯಣ ಮಾಡಿದಳು.

ಬೋರ್ಗಲ್ಲ ಮೇಲಿನ ಮಳೆ!

ರೇವತಿಯು ವಾತಾಪಿಪುರದಿಂದ ಹೊರಟು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ರೇವತಿ ದ್ವೀಪವನ್ನು ತಲುಪಿದಳು. ಆಗ ಅವಳ ಪತಿಯಾದ ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಅಲ್ಲಿದ್ದಲ್ಲ. ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಯಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಂಗ್ರಾಮದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಾತು-ಕಥೆಗಳನ್ನಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನು ಅವನನ್ನು ಅದಿತ್ಯವರ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಪತಿಯು ರೇವತಿದ್ವೀಪದಲ್ಲಿಲ್ಲದರಿಂದ ರೇವತಿಗೆ ಮೈಚಳಿ ಬಿಟ್ಟು ಓಲಗಕ್ಕೂ ಅರಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ-ಬರುವದಕ್ಕೆ ಅನುವು ದೊರೆಯಿತು. ಪತಿಯು ತಾನಾಗಿ ಸೋತು ಬರುವ ವರೆಗೆ ಅವನ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಅವಳ ಸಂಕಲ್ಪವಿದ್ದುದರಿಂದ, ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ವಿಜಯನುಹಾದೇವಿಗೆ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನ ಪತ್ನಿಗೆ-ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅವಳ ನುಖಾಂತರವಾಗಿ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಪತಿಯು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದರಿಂದ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ನಿಶೇಷವಾದ ಅನುವು ದೊರೆಯಿತು.

ರೇವತಿಯು ವಾತಾಪಿಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಾಗಲೇ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಸ್ವಸ್ಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು ಅವಳು ರೇವತಿ ದ್ವೀಪವನ್ನು ತಲುಪಿದ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ಅರ್ಧಾಂಗವಾತವಿಕಾರದಿಂದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದ ವಾರ್ತೆಯು ತಲುಪಿತು. ಚಂಡವಿಕ್ರಮನಾದ ಸಮ್ರಾಟನು ದೊಡ್ಡ ಬೇನೆಯಿಂದ ತೀರ ನಿರ್ವಿಣ್ಣನಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ, ರೇವತಿಗೆ ಕಡು ದುಃಖವೆನಿಸಿತು. ಆಗ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ರಾಜಧಾನಿಯ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನ ಹವಣಿಕೆಯೇನಿರುವದೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವಳು ವಿಜಯನುಹಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಪ್ರಸಾಪ ತೆಗೆದಳು.

“ರಾಜ್ಞಿಯವರೆ, ನಾನು ಪುಲಿಕೇಶಿಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ

ಯ ಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವೆನು. ನರ್ವದೆಯ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾರ್ಯವು ಘಟಿಸಿದಾಗಿನಿಂದ ಮಹಾರಾಜರು ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಹತ್ತಿರುವರು ನೀವು ನನ್ನ ಬಾಲಮಿತ್ರಿಯಿರುವದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರಾಜರಲ್ಲಿಯ ದ್ವೇಷಾಂಗಿಯನ್ನು ಕಾಂತಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವರು ನೀವಾದರೂ ರಾಜಕಾರಣ ಧುರೀಣರಿರುವಿರಿ. ಅಂತಃಕಲಹದಿಂದ ದೇಶದ ಅವಸ್ಥೆಯು ಏನಾಗುವದೆಂಬದನ್ನು ತಮಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಾತಾಪಿಪುರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮಹಾರಾಜರ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವದರಿಂದ, ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಲನವಲನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವದು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರೇ ಭಾವೀಸಮ್ರಾಟರಾಗಬೇಕೆಂದು ಮಹಾರಾಜರ ಪ್ರಬಲವಾದ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವದರಿಂದಲೇ ಅದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರು ವಿದ್ವೇಷಭಾವವನ್ನು ತಳೆದಿರುವರು. ನೀವೇ ನಿಶ್ಚಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿರಿ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರು ಮಿಕ್ಕ ಬಂಧುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಿರುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ನೀವೇ ಹೇಳಿರಿ. ಅದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳವರಿರುವರೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ನಡೆಯುವ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು ತಮ್ಮ ತರುವಾಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾದ ಘನತೆಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆಯಿರುವದು. ವಿಜಯಾದೇವಿಯವರೇ, ತಿಳಿಸಿರಿ; ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ. ದುರಭಿಮಾನದಿಂದಲೂ ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲದ ಉಪದ್ವ್ಯಾಸ ಮಾಡುವದು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಹಿತಕರವೇ ಹೇಗೆ?"

ರೇವತಿಯು ಹೀಗೆ ಅಸ್ಥಿಲಿತ ವಾಣಿಯಿಂದ ನುಡಿಯಲು, ಅವಳ ಮಾತುಗಳು ವಿಜಯಾದೇವಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಹಿಳ್ಳೆಯ

ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದವು. ಅವಳ ಸದಸದ್ವಿವೇಕಬುದ್ಧಿಗೆ ರೇವತಿಯ ಮಾತುಗಳು ಅಕ್ಷರಶಃ ಸತ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿದವು. ಗೃಹ ಕಲಹದಿಂದ ದೇಶದ ಹಾನಿಯಾಗುವದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳು ಪತಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ರಾಜ್ಯಲೋಭಿಯಾದ ಅವನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಮಾತನ್ನು ಪೂರಾ ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದನು. ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಾದ ಅದಿತ್ಯವರ್ಮನಿಗೆ ವಾತಾಪಿಪುರದ ರಾಜ್ಯವು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂತಲೂ ಮಿಕ್ಕವರಿಗಾದರೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಪಾಲು ದೊರೆಯ ಬೇಕೆಂತಲೂ ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯದ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗವು ಅನಧಿಕಾರಿಯಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ದೊರೆತು, ಉಳಿದವರನ್ನು ಹಿಂದೊಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರನ್ನು ಮಾಡುವದು ಅನ್ಯಾಯವೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ದೊಡ್ಡ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ರೀತಿ ಭೇದಭಾವವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದು ಲಾಂಛನವೆಂದು ಅವನು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದನು. ಸಾಮಾನ್ಯ ತರಗತಿಯ ಜನರ ಹಿಲವಾದರೂ ಇದೇ ಮೇರೆಗೆ ಇತ್ತು. ವಿಜಯಾದೇವಿಯು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ. ಚಂಡಿಕನದವನಾದ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನ ಮುಂದೆ ಅವಳ ಆಟವೇನೂ ಸಾಗದ್ದರಿಂದ ಅವಳು ನಿರುಪಾಯಳಾಗಿದ್ದಳು.

ತನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಡದೆ ವಿಜಯಾದೇವಿಯು ತಟಸ್ಥಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ರೇವತಿಯು ವಿನಯದಿಂದಲೂ ದೈನ್ಯದಿಂದಲೂ:—

“ರಾಜ್ಞಿಯರೆ, ಅಧಿಕಾರ-ಅನಧಿಕಾರದ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ. ಜನ್ಮದಾತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು ಪುತ್ರರ ಕರ್ತವ್ಯವಷ್ಟೇ! ಹಿಂದುವೇಳೆ ತಂದೆಯು ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸಹನ ಮಾಡುವ ಪಿತೃಭಕ್ತಪುತ್ರರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜನರಿರುವದಿಲ್ಲ! ಪಿತೃಧರ್ಮಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಪವಾದ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ

ಮಾಡಲಾಗದೆ? ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟಾಜಿತ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಿಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿರುವರು. ಅವರಿಗೆ ಹಾಗೆ-ಹೀಗೆ ಎಂದು ನ್ಯಾಯನೀತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವು ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವರಿರುವರು. ಅಂತೆಯೇ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನು ಸಾರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಮಹಾರಾಜರು ಅರ್ಧಾಂಗ ವಾಯುವಿಕಾರದಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಲಿದೆ ಅವರು ಅಂತ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬಳಲುವಂತೆ ಮಾಡುವದು ಪುತ್ರರಾದವರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವೇ!”

“ರೇವತಿ, ನಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ದುರಾಗ್ರಹವನ್ನು ಬಿಡದಾಗಿರುವರು ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾಗಬೇಕೆಂಬ ದುಷ್ಟಲಾಲಸೆಗಳಿಗಾಗಿ, ಕಾಂತಿವರ್ಮರು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಕಡಿಸಿಕೊಡಗಿರುವರು. ಈಗ ನಿನ್ನ ಪತಿರಾಯರು ಉರಲಿಲ್ಲ. ನೀನೇ ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸು.”

“ರಾಣಿಯವರೆ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನವು ನಿಂತ ಮೇಲೆ ನಾನೂ ಯತ್ನಿಸಿ ನೋಡುವೆನು.”

“ಅನುಸಂಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿರಿಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿರುವದು? ಪತಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವದೊಳಗೇ ಗ್ರಾಮ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ದಿನಾವಧಿ ಮಾಡದೆ, ಇಂದೇ ಅವರಿಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗು. ಕಾಂತಿವರ್ಮರು ಇನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಬೇಗನೆ ಸ್ವೀಕೃತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸು.”

“ನೀವಾದರೂ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು.”

“ರೇವತಿ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನಾದರೂ ಮನಃಪೂರ್ವಕ

ನಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುವೆನು. ಅಂತಃಕಲಹದಿಂದ ಯಾವ ಲಾಭವಿದೆ?”

ವಿಜಯಾದೇವಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದನು ಆಗ ರೇವತಿಯೂ ಅವಳೂ ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಆಗ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನು ರೇವತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—

“ರೇವತಿ, ನೀನು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆಯೋ, ಅದು ನೆರವೇರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವದು.”

“ಅದೇಕೆ?” ಎಂದು ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ರೇವತಿಯು ನುಡಿದು, “ಈಗಾಗಲೇ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆ ವಿಧವಾದಂತೆ ತೋರುವದಲ್ಲ?”

“ನಾನು ಹಿಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನೆಂದು ನಿನಗೆ ಅಭಿವಚನವನ್ನೆಲ್ಲಿ ಇತ್ತಿದೈನು?”

“ಅಭಿವಚನವನ್ನೀಯದಿದ್ದರೂ ಮಾತಿನಲ್ಲಾದರೂ ಸೌಮ್ಯತೆಯಿತ್ತು. ಈಗ ನೀವು ಬಹಳೇ ನಿಷ್ಕೂರಭಾವವನ್ನು ತಳೆದಂತೆ ತೋರುವದು.”

“ಆದಿತ್ಯವರ್ಮರು ಸಂದೇಶ ಕಳಿಸಿದಂತೆ ನಾನು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವದು. ನಾನು ವಚನಬದ್ಧನಿರುವದರಿಂದ ಅವರಾಜ್ಞೆಗೆ ಹೊರತಾಗುವಂತಿಲ್ಲ.”

“ಆದಿತ್ಯವರ್ಮರು ಏನೆಂದು ನಿರೋಪ ಕಳುಹಿಸಿರುವರು?”

“ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಲು ಕೆದರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಬೇಗನೆ ಯುದ್ಧದ ಸೌರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆದಿತ್ಯವರ್ಮರು ತಿಳಿಸಿರುವರು.”

“ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜರೆ, ನೀವು ಏನಾದರೊಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿರುವಿರಿ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರು ತಾನಾಗಿ ಎಂದೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುವದಿಲ್ಲ.”

“ವೌತಾಪಿಪುರದ ಸಿಂಹಾಸನಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೂರ್ವ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿಡೆಯನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಹಿಪ್ಪಿದರೆ,

ಮಾತ್ರ ಈ ವ್ಯಾಜ್ಯವು ಮುರಿಯುವಂತಿದೆ. ರೇವತಿ, ನೀನು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವೆಯಾ?”

“ಹಾಗಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ವಾತಾಪಿಪುರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರೇ ಹಿಡಿಯರಾಗತಕ್ಕವರು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಅವರ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾಗಬೇಕಾಗುವದು. ದೊಡ್ಡ ಮಹಾರಾಜರ ಇಚ್ಛೆಯು ಇದೇ ಮೇರೆಗೆ ಇರುವದರಿಂದ, ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಅಭ್ಯಂತರವಾಗಲಾರದು.”

“ನೋಡಿದೆಯಾ! ಇದೆಂಥ ಭಲವು? ಇದೆಲ್ಲಿಯ ನ್ಯಾಯವು? ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯರು ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾಗಿ, ಅನಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಸಮ್ರಾಟರಾಗಿ ಮೆರೆಯುವದು ನೀತಿಯೆನಿಸುವದೆ? ತಂದೆಯವರು ಈ ಭೇದಭಾವವನ್ನು ತಳೆದದ್ದರಿಂದಲೇ ಗೃಹಕಲಹದ ಬೇಗೆಯು ಹಬ್ಬಲಾರಂಭಿಸಿರುವದು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಹಿಬ್ಬನೇ ಶೂರನು; ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಹೆಂಗಳೆಯರೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವದು ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ನಾವು ವಾತಾಪಿಪುರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸತಕ್ಕವರೇ! ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯಾಗಗೊಡುವದಿಲ್ಲ.”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಆರ್ಥಾಂಗವಾಯುವಿನಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಮೃತ್ಯುಪಥವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸತೊಡಗಿದ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯಸ್ಥಿತಿಯ ಮಾವನವರಿಗೆ ದುಃಖ ಕೊಡುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಹಿರಿಯರ ಕೃತಿಯು ನಿಮಗೆ ಅನ್ಯಾಯವೆನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಜೀವದಿಂದಿರುವವರೆಗೆ ಅತ್ಯಸಂಯಮನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಅವರ ತರುವಾಯ ನಿಮ್ಮ-ನಿಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, ಕಾರ್ಯ ಸಾಫಲ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, ಅದಿತ್ಯವರ್ಮರಿಗಿಂತ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರವರು ಎಷ್ಟೋ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಾದ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಗಳಿರುವರೆಂಬದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಮಾವನವರು ಜೀವಂತರಿರುವವರೆಗೆ ಸಹಿಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಈ ಹಿಳಜಗಳಿಂದ ವಿಜಯಾಂಭಿಕಾ

ಅತ್ತಿಯವರು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಲ್ಲವೇ? ನೀವು ಹೀಗೆ ಬಡಿದಾಡುತ್ತ ಉಳಿತರೆ, ಉತ್ತರಾಪಥದವರೂ ದಕ್ಷಿಣದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರೂ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹಾನಿ ಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸಬಹುದು! ನೀವು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವರಿರುವದರಿಂದ ನಾನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳಲಾರೆನು. ಒಳಜಗಳದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾನಿಗೊಳಗಾಗುವರೆಂದು ನಾನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವೆನು.”

ವಿಜಯಾದೇವಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ ರೇವತಿಯು ಅತಿನಿಷ್ಠರವಾಣಿಯಿಂದ:- “ಮಹಾರಾಜರೆ, ನೀವು ಅಂತಃಕಲಹವನ್ನು ತಾಂತ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಹಾನಿಯಾಗದಿರಲಾರದು. ಹಿಂದುವೇಳೆ ಅಂತಹ ಪ್ರಸಂಗವು ಘಟಿಸಿದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಅಪಕ್ರಿಯೆಯು ಕರ್ನಾಟಕಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ವಜ್ರಲೇಪವಾಗಿ ಉಳಿಯುವದು!”

ರೇವತಿಯು ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನ ತಲೆಯು ತಿರುಗಿತು. ತನ್ನ ಪಕ್ಷವು ಸತ್ಪಕ್ಷವೆಂದೂ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡಲಿತ್ತಿಹಿ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡತೊಡಗಿರುವನೆಂದೂ ಅವನ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ರೇವತಿಯು ಪಕ್ಷಪಾತಭಾವದಿಂದ ವಿಕ್ರಮನ ಹಾಗು ತಂದೆಯಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿರುವಳೆಂದೂ, ಅವಳ ಬಾಲಸಖಿಯಾದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ಅವಳ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿರುವಳೆಂದೂ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನು ತಿಳಿದನು. ಆಗ ಅವನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ:-

“ರೇವತಿ! ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ, ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯರಾದ ಆದಿತ್ಯವರ್ವರಿಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪವಿರುವದು. ನನ್ನೀ ನಿಶ್ಚಯವು ಎಂದೂ ಬೇರೆಯಾಗಲಾರದು!”

ರೇವತಿಯು ಬೋಧವು ‘ಬೋರ್ಗಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಮಳೆ ಸುರಿದಂತೆ’ ನಿರರ್ಥಕವಾಯಿತು!

ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪ!

ವಿರ ಸಮ್ರಾಟನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ತೀರ ಕೊನೆಯ ಅಯುಷ್ಯವು ಬಹು ದುಃಖಕಾರಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಅವನು ಅರ್ಧಾಂಗವಾತದಿಂದ ತೀರ ಅಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಜೀವಚ್ಛೇದದಂತೆ ಅವನ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪತಿಯು ಈ ಘನವಾದ ಬೇನೆಯಿಂದ ಬದುಕುವದಿಲ್ಲವೆಂಬದು ಸಾಧ್ಯಶಿರೋಮುಖೆಯಾದ ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾ ಮಹಾರಾಜ್ಞಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಪತಿಯು ಜೀವಂತನಿರುವಾಗಲೇ ಸೌಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಅನುರಥಾಮವನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಆ ಮಾಸತಿಯ ಹೆಬ್ಬಯಕೆಯಿತ್ತು. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅವಳ ಏಕನಿವೃತ್ತ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಪತಿಯು ಇಹಲೋಕವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಅನಂದವಾಗಿದ್ದರೂ, ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ-ಅವನು ಪತಿಯ ಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಲೇಶಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾರಾಜ್ಞಿಯು ಮಡಿದ ಮೇಲಂತೂ ಅವನು ತೀರ ಅಶಕ್ತನಾದನು.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಗೌರವವನ್ನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಅಂತಃಕಲಹದ ಬೇಗೆಯು ಹತ್ತಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯೊದಗುವವರೆಗೆ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿದ್ದರಿಂದ, ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ಯಂತ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತವಾಗಿತ್ತು. ತಾನು ಮಾಡಿದ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದೆ, ವಿಪರೀತ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒದಗತೊಡಗಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನು ದಿಬ್ಬಿಡ್ಡನಾದನು. ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಒಳಿತಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಂತಃಕಲಹದ ಬೇಗೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಾಂತಿಗೊಳಿಸುವ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗ ಅವನು ತೀರ ಪರಾಧೀನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ, ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದವ

ನಾಗಿದ್ದನು. 'ಈತ ಸಂಕಲ್ಪವಿದ್ವಂತಾಗಲಿ' ಎಂದು ಅವನು ತಟಸ್ಥವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದನು.

ತಂದೆಯ ಯೋಜನೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದು ಪಿತೃದ್ರೋಹ ವೆಸಗತೊಡಗಿದ ಆದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸೇನಾ ಸನ್ನಾಹ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯ-ಆದಿತ್ಯವರ್ಮರು ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊರಡುವವರಿರುವರೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ರೇವತೀದೇವಿಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದಿತ್ಯವರ್ಮನಿಗೆ ವಾತಾಪಿಪುರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವು ದೊರೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ಸಾಹಸ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನು ರೇವತಿಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಿನಿಂದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸಂತಾಪವು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಗುಪ್ತಚಾರರ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳ ಚಲನವಲನವನ್ನು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ್ದನು. ರೇವತಿದ್ವೀಪದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಹಣ್ಣು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಸನ್ನಾಹ ನಡೆಯಿಸಿದಾಗ, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ವಿಜಯಾಂಬಿಕಾ ಮಹಾರಾಣಿಯು ಇಹಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಅವನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ವಿಜಯಾಂಬಿಕೆಯು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಉಭಯಪಕ್ಷದವರು ತಟಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಶರೀರದ ಸ್ಥಿತಿಯು ತೀರ ಕೆಟ್ಟಿತ್ತು. ತಂದೆಯ ದೇಹಾರೋಗ್ಯವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕೆಡತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಯುದ್ಧದ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ತಟಸ್ಥವೃತ್ತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿದ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಆದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರು ವಾತಾಪಿಪುರದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ಯುದ್ಧದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆಯೂ, ಉಭಯ ಸೈನ್ಯಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಕೂಡ

ಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಈವರೆ ನಡುವೆ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರವು ನಡೆದು, ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡರು. ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಉಭಯತರ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ವಾತಾಪಿಪುರದ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂತಲೂ ಅವರು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಗುಪ್ತಚರರ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಅವರ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು ಉಭಯತರ ಸೈನ್ಯಗಳು ಕೂಡಿದರೆ ಅವರ ಬಲವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿ, ಎರಡೂ ದಂಡುಗಳು ಕೂಡದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿದನು. ಅವನು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ರೇವತಿದ್ವೀಪದ ದಾರಿಗೆ ಕಳುಹಿ, ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನ ಪಾರಿಪತ್ಯಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ತಾನು ಆದಿತ್ಯ ವರ್ಮನ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಹೋಗಿ ಅವನ ಸೇನೆಯನ್ನು ನುಗ್ಗು-ನುಗ್ಗು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕಿದ್ದನು.

ಪ್ರತಾಪವರ್ಮನು ಕೆಲವು ದಂಡೆನೊಡನೆ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಎದುರಾಗಲು ಹೊರಟನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಆದಿತ್ಯವರ್ಮನ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿದನು. ಆದಿತ್ಯವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರ ಸೇನೆಗಳು ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತಕ್ಕವಿದ್ದವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಅವರ ಸೇನೆಗಳು ಕೂಡದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದನು. ಆಯಿತು; ಯುದ್ಧವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಪ್ರತಾಪವರ್ಮ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರಿಗೂ, ಆದಿತ್ಯವರ್ಮ-ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರಿಗೂ ತುಮುಲವಾದ ಸಂಗ್ರಾಮವು ನಡೆಯಿತು!

ಪಲ್ಲವರು ಚಾಲುಕ್ಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕಡು ಹಗೆಗಳಾಗಿದ್ದರಷ್ಟೆ; ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅವರಿಗೆ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದೆಂದರೆ, 'ಹಾವಿಗೆ ಹಾಲೆರೆದ'ಂತಾಗಿತ್ತು. ಪಲ್ಲವ ರಾಜನಾದ ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು ಹೊತ್ತು ಸಾಧಿಸಿ ವಾತಾಪಿಪುರವನ್ನು ಮುತ್ತಬೇಕೆಂದು ಹೊಂಚು

ಹಾಕಿದ್ದನು ಮೊದಲು ಅವನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಕಾಲವೊದಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದ ವರ್ತಮಾನವು ತಗಲಿದೊಡನೆ ಯೆ ಅವನು ಯುದ್ಧದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕಲಹವು ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಿಸಿ, ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಕೋಪಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿರುವದೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ತಗಲಿತು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಅವನ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರಾವಾರವಿಲ್ಲದಾಯಿತು! ಅವರಲ್ಲಿಯ ಹೀಜಗಳಾದ ಲಾಭ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಹಾರೈಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ವಾತಾಪಿಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ತೆರಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಅವನಿಗೆ ಸುಸುಧಿಯು ದೊರೆದಂತಾಯಿತು. ಇದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ವಾತಾಪಿಪುರದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದರೆ, ತನಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಜಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವದೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದನು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಂಚಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ವಿಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಿದ್ದರ ಮುಯ್ಯುವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅವನು ಹೇರಳ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ವಾತಾಪಿಪುರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದನು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಕನವಾಗದವರು ಆಗ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿದ್ದರು. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಬೇನೆ ಬಿದ್ದದರಿಂದಲೂ, ಗೃಹಕಲಹದ ಬೇಗಿಯಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಬಲವು ನಾಶವಾಗತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಎಷ್ಟೋ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರು ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ನೆರಸಿಹವರ್ಮನನ್ನು ಕೂಡಿದ್ದರು.

ವಾತಾಪಿಪುರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ತರಗತಿಯ ಹಿಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ, ಅತ್ಯಲ್ಪ ಸೇನೆಯೂ ಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. ನೆಗರಂಕ್ಷಣೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವೀರಸೇನನು ವಹಿಸಿದ್ದನು. ಸೈನ್ಯದ ಬಹು ಭಾಗವು ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ತೆರಳಿದ್ದರಿಂದ, ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿಯ ಸೇನೆಯು ನಿರುಪಯುಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಪರಚಕ್ರಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಆ ಸೈನ್ಯ

ಕೈರಲಿಲ್ಲ ಇದ್ದು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ತಡೆದು ಹಾಕಿದ ಮೇಲೆ ರಾಜ ಧಾನಿಗೆ ಭಯವೇನೆಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಹೆಚ್ಚು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಿನ ಭೀಷಣ ಚಿತ್ರವು ಮುಂದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣುವದು?

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸಸೈನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳಿದ ಸಂಗತಿಯು ನರಸಿಂಹವರ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಅವನು ಹೇರಳವಾದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಹೊರಟು ವಾತಾಪಿಪುರವನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಿಂದ ಹೊತ್ತತೊಡಗಿದ್ದ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಕಿಚ್ಚನ್ನು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಶಾಂತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಹಾರೈಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು ಕಂಚಿಯ ಕದನದ ಸೇಡನ್ನು ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವಿತ್ತು. ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು ವಾತಾಪಿಪುರವನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಮುತ್ತಿದನು. ವೀರಸೇನನೂ ಇನ್ನುಳಿದ ಹಿಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಲ್ಪ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಅಣೆಯಾದರು. ನವ್ಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಕಾದತೊಡಗಿದ ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯಕಾಲಿಯಾಗುವೆನೆಂಬ ಚಿಹ್ನವು ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಅವನು ಸುಲಂಗಗಳಿಂದ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಹಡೆಯಿಸುವ ಸಾಹಸ ನಡೆಯಿಸಿದನು. ಅವನ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಯಶವೂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ನುಗ್ಗಿದನು. ವೀರಸೇನನು ಆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಯತ್ನವೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು. ರೇವತಿಯು ಪುರುಷವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಕಾದತೊಡಗಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾಕಸೈನಿಕರ ಆಟವು, ನರಸಿಂಹವರ್ಮನ ಮಹಾಸೇನೆಯ ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ನಡೆಯಬೇಕು? ಅಪಜಯದ ಸೊಲ್ಲನ್ನರಿಯದ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಎಂದಿನ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅಪಯಶವೊದಗಿ, ರಾಜಧಾನಿಯು ನಾಶವಾಗುವ ಸಮಯವು ಬಂದಿ

ತೆಂದು ಅವಳು ವ್ಯಸನಪಡತೊಡಗಿದಳು; ಆದರೂ ಅವಳು ಯುದ್ಧ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಯೂ, ಅವಳ ತಂದೆಯೂ ಆದ ವೀರಸೇನನು ಧಾರಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶಯನ ಮಾಡಿದನು. ಸೈನಿಕರು ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಕಾಲ್ತೆಗೆಯುವ ಲಕ್ಷಣವು ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿತು. ರೇವತಿಯು ಈ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಅನರ್ಥಗಳಿಂದ ಜರ್ಜರಿತಳಾದಳು. ಕೆಲವು ವೇಳೆಯ ವರೆಗಾದರೂ ಪಲ್ಲವ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳು ಸೇನಾಪತಿಗೆ ತಿಳುಹಿಸಿ, ಅರಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗಿದಳು.

ಜೀವಚ್ಛ್ರವನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ರೇವತಿಯ ಅಗಮನವಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದದಿಂದ:—

“ಕುಮಾರಿ, ಎಲ್ಲವೂ ಶುಭವೇ?”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಸರ್ವವೂ ನಾಶವಾಗುವ ಸಮಯವೊದಗಿತು. ಶತ್ರುಗಳು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು ನೀವು ಈಗಲೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಿರಿ. ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಪರಿಣಾಮವು ಹೀತಾಗದು ಮೇಣೆಯು ಸಿದ್ಧವಿರುವದು. ಗುಪ್ತವಾರ್ಗದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಂದ ಜಾರಿ ಹೋಗುವದೇ ಯುಕ್ತವೆನಿಸುವದು.”

“ಏನು? ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನೇ?” ಎಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ನುಡಿದು, ದುಃಖದಿಂದ:—

“ರೇವತಿ! ಅಂತಃಕಲಹದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವಿದು! ಹಾಯ್! ಹಾಯ್! ಉತ್ತರಾಪಥದ ಸಮ್ರಾಟನಾದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ಈಗ ಯುಕ್ತವೆನಿಸಿದ ಪಲ್ಲವರಾಜನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆಟ್ಟವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಉಳಿಯದಾಯಿತೆ? ಸೋಲರಿಯದ ನನಗೆ ವಾತಾಪಿಪುರ ರಾಜಧಾನಿಯು ಅನ್ಯರಿಂದ ನಾಶವಾಗತೊಡಗಿದ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿತೆ?”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಸಮಯವು ಗತಿಸಿ ಹೋಗಿರುವದು. ಗೃಹ

ಕಲಹದಿಂದ ನಿರ್ವೀರ್ಯರಾದವರನ್ನು ಸಣ್ಣ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಜನರು ಸಹ ನಾಶ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ನೋಡಿ, ಮುಂದಾದರೂ ಜನರು ಬುದ್ಧಿಗಲಿಯಲಿ!” ಎಂದು ನುಡಿದು, ರೇವತಿಯು ವಿನಯದಿಂದ:—“ಮೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಬೇಗನೆ ಪಾರಾಗದಿದ್ದರೆ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾಗುವದು.”

“ರೇವತಿ! ಮೈರಿಗಂಜಿ ಕಾಲ್ಟೆಗೆಯುವ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿತೆ? ದೇವಾ! ನನ್ನನ್ನು ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಪರಾಧೀನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆಯಾ? ಸದಾ ವಿಜಯಿಯಾದ ನಾನು, ಈ ಬಗೆಯ ಸೋಲಿನ ರೂಪರೇಖೆಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಜೀವದಿಂದಿಟ್ಟಿರುವೆಯಾ? ರೇವತಿ, ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು ಮಾಡಿದ ಅತ್ಯಾಚಾರದ ಸೇಡನ್ನು ಐಕ್ಯದಿಂದ ಕಾದಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಅರುಹು!”

“ಮಹಾರಾಜರೆ, ಈಗ ವ್ಯಸನ ಮಾಡಿ ಫಲವೇನು? ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು ಬೇಗನೆ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬೇಗನೆ ಗುಹೆಯನ್ನು ಸೇರೋಣ.”

ರೇವತಿಯು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ನೆಲ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸವಿೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಗುಹೆಗೆ ಹೊರಡಲೊಪ್ಪಿದನು. ಸೇವಕರು ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಮೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರು. ‘ಕರ್ತುಮ ಕರ್ತು ಮನ್ಯಥಾ ಕರ್ತುಂ’ ಶಕ್ತಿಯುತನಾಗಿದ್ದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಆಗ ಹೇಗಾಗಿರಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವದು ಅಸಾಧ್ಯವೇ ಸರಿ!

ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು ಚಾಲುಕ್ಯರ ದಂಡನೆಲ್ಲ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿದನು. ಅದು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಾರದೆ ದಾರಿ ದೊರೆತ ಕಡೆಗೆ ಓಡತೊಡಗಿತು. ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಕೊಳ್ಳೆ-ಕೊಲೆ-ಸುಲಿಗೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು ಇಡಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಉಧ್ವಸ್ತಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿ

ದ್ವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಎತ್ತ ನೋಡಿದತ್ತ ಸುಡುವ ಮನೆಗಳೂ, ಭೋರಿಟ್ಟು ಪ್ರಲಾಪಿಸತೊಡಗಿರುವ ದೀವಜನರ ತಂಡಗಳೂ ಕಾಣತೊಡಗಿದವು ಅವನು ಅನನ್ಯತ ಕೃತಿಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಅದನ್ನಾದರೂ ವಿಧ್ವಂಸಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆ ದುಷ್ಟನ್ನನು ದುರಾಕಾಂಕ್ಷೆ ತಳೆದು, ಅದಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾ ಪಿಸಿದನು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಮಂದಿರವು ಕೆಲವು ಗಳಿಗೆಗಳಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಭೀಷಣಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಎದೆಯೊಡಿಸು ವಂತೆ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿತು!

ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನು ನೆಲಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹಿಂದು ಗುಹೆ ಯಲ್ಲಿ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನು. ರೇವತಿಯು ಪುರುಷವೇಷದಿಂದ ನೆರಸಿಂಹ ವರ್ಮನ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು, ಅವರು ನಡೆಯಿಸಿರುವ ಸರ್ವಾನರ್ಥ ಕಾರಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಅರಮನೆಗೆ ಕೊಳ್ಳೆ ಯಿಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ ಅವಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವದಾಗಲಿಲ್ಲ ಕೂಡಲೆ ಗುಪ್ತ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಅವಳು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು:—

“ಮಹಾರಾಜರೆ! ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಘಾತವಾಯಿತು! ಶತ್ರು ಗಳು ಅರಮನೆಗೆ ಕೊಳ್ಳೆಯಿಕ್ಕಿದರು! ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಸೂರೆ ಮಾಡಿದರು! ನೆರಸಿಂಹವರ್ಮನು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿ ಸಿರುವ ಆತ್ಮಾಚಾರಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಲಾಸಲ್ಲ! ಎಂದಾ ದರೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೇಡುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅದು ಪಲ್ಲವರಿಂದಲೇ! ಎಂದು ಪ್ರತಾಪವರ್ಮ ಮಾವನವರು ಅಂದ ಸಂಗತಿ ಯನ್ನು ನೀವು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀರಲ್ಲವೇ? ಅವರ ಆ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯು ಇಂದು ಪೂರಾ ಸತ್ಯವಾಯಿತು. ರಾಜಧಾನಿಯಂತೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಧ್ವಂಸವಾಯಿತು!”

“ರೇವತೀ! ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಾ ಜಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದದ್ದಲ್ಲದೆ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಭಿಮಾನದ-ಕರ್ನಾಟಕದ ಗೌರವದ ಕರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ವಾತಾಪಿಪುರವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶ

ನಾಯಿತೆ! ಈ ವೀರಪುಲಿಕೇಶಿಯು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನೇರುವಾಗಲೆ ಇಂತಹ ಅನರ್ಥವೊದಗಿತೆ! ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪ! ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪ!! ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪ!!!”

ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮ್ರಾಟನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ದಿವ್ಯನಾದ ಆತ್ಮವು ಜಡದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಸುರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿತು! ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಮಾನವೀ ಯತ್ನವೇನಿರುವದು?

ಉಪಸಂಹಾರ.

ಪ್ರಲ್ಲವ ರಾಜನಾದ ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೂರೆ ಗೊಂಡನೆಂದೂ, ಈ ಸರ್ವಾನರ್ಥಕರ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಎದೆಯೊಡೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟನೆಂದೂ ಒಳ್ಳಾರಿ-ಕರ್ನೂಲ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬಡಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ-ಆದಿತ್ಯವರ್ಮರ ಕಿವಿಗೆ ಈ ವಾರ್ತೆಯು ರೇವತಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಕರ್ತೋರವಾಗಿ ಅಪ್ಪಳಿಸಿತು. ಈ ಭಯಂಕರವಾದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಬ್ಬರೂ ಹೌಹಾರಿದರು! ತಾವು ಏನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಅನರ್ಥವೊ ದಗಿತೆಂದದನ್ನು ಇಬ್ಬರೂ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿ ದರು. ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನ್ಯಾಯವು ಮೂರನೆಯವರಾದ ಪಲ್ಲವರಿಗೆ ಲಾಭ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತೆಂದು ಅವರು ಹಳಹಳಿಸತೊಡಗಿದರು. ತಮ್ಮ ಈ ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲಕವಾದ ಹಗೆತನದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಮನೆತನಕ್ಕೂ ಹಾನಿ ತಟ್ಟಿತೆಂದು ಅವರು ಮರಮರನೆ ಮರುಗಿದರು. ತಮ್ಮ ವಂಶಾಭಿಮಾನವು ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಉಕ್ಕೇ ರಿತು. ಪಲ್ಲವರು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಪಟ್ಟದ ಸಲುವಾಗಿ ತಾವು ಬಡಿದಾಡತೊಡಗಿದ್ದು ಕಡುಮೂರ್ಖತನ ನಾಯಿತೆಂದು ಅವರು ಪಶ್ಚತ್ತಾಪಪಡತೊಡಗಿದರು.

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದಿಂದ ಮರಣಹೊಂದಿದ್ದ ನ್ನೂ ರಾಜಧಾನಿಯು ಹಾಳಾದದ್ದ ನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕೂಡದಷ್ಟು ವ್ಯಸನವಾಗಿತ್ತು. ತನಗೆ ಪಟ್ಟವು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಪಲ್ಲವರೊಡನೆ ಬಡಿದಾಡಲಿಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸಿದ್ಧತೆಯಿರುವದೆಂತಲೂ ಅವನು ಆದಿತ್ಯವರ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಈವರೂ ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣದಿಂದ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ದಡ್ಡತನಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನ ಮೇಲೆ ಹೋದ ದಳವಾಯಿಯು ಅವನೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡನೆಂಬ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂತು. ವಾತಾಪಿಪುರದ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನಿಗೂ ದಳವಾಯಿಗೂ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ, ಇತ್ತ ಈ ಬಂಧುಗಳು ತಮ್ಮ ದಳದೊಂದಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದರು.

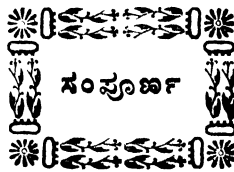
ರೇವತಿದೇವಿಯು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಅವಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟೆಯಾಗಿ, ತನ್ನ ಮೂರ್ಖಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿದನು. ರೇವತಿಯು ತಂದೆಯಾದ ವೀರಸೇನನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನು ದುಃಖಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದನು. ಮುಂದಾದರೂ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಚರಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಯಶೋಭಾಗಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದು ರೇವತಿಯು ಪತಿದೇವರಿಗೆ ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು.

ಚಾಲುಕ್ಯರ ಅನೋಘವಾದ ಸೈನವು ವಾತಾಪಿಪುರದ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕಂಚಿಯ ನರಸಿಂಹವರ್ಮನು ಗಾಬರಿಯಾದನು. ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಚಾಲುಕ್ಯರ ದಂಡಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದರೆ ನುಗ್ಗಾಗುವೆನೆಂದು ಅವನು ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಷ್ಟು ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ದೋಚಿಕೊಂಡು, ಹೇಳದೆ-ಕೇಳದೆ ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದನು!

‘ಪಲ್ಲವರನ್ನು ಹಿಡಿದು-ಕಡಿದು-ಕತ್ತರಿಸಬೇಕೆ’ಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊಂಟ ಅದಿತ್ಯವರ್ಮ-ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ-ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರು ಪಾತಾಪಿ ಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೋಡಲು, ಅಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವರ ಹಿಂದು ಪಿಳ್ಳೆಯಾದರೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ ಅವರು ಹಾಳಾದ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳವಾಗಿ ದುಃಖಿಸಿದರು. ಕೌರ್ಯಸಾಗರನಾದ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವರು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪ್ರಳಾಪಿಸಿದರು. ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದು, ತಂದೆಯ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲ ದಂತಾಯಿತೆಂದು ಅವರು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗೊಂಡರು.

ಅದಿತ್ಯವರ್ಮನು ವಾತಾಪಿಪುರದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜ ಮಾನನಾದನು ಅವನು ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಹೀರಳ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಪಲ್ಲವರನ್ನು ‘ತ್ರಾಹಿ ಭಗವಾನ್’ ಎಂದೆನಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು

ನಾಲ್ವರು ಬಂಧುಗಳೂ ಹಿಕ್ಕಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನಡೆದು, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ ದೀರ್ಘಸಾಹಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದನ್ನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪ!

ತ್ವರೆ ಮಾಡಿರಿ]

[ಬೇಗನೆ ಆಡರ ಕಳಿಸಿರಿ!!

ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕಗಳು.

- ಸೂಕ್ತಪ್ರಕಾಶ -

[೧] ರಾಜಕೀಯ ಗುಪ್ತರಹಸ್ಯ. - ಈ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಕಥೆಯು ನಭೂತಪೂರ್ವ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಘಟನಾ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈನ್ನಡ ಪಾಚಕ ವರ್ಗವನ್ನು ದಂಗೆಗೊಳಿಸಿ ಬಿಡುವುದು ಕ್ರಾನ ಪುಟ ಸುಮಾರು ೨೦೦ ಬೆಲೆ ೧ ರೂ.

[೨] ಈಶ ಸಂಕಲ್ಪ. - ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಿದ್ದ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಕಾಲದ ವಿಶ್ವಸನೀಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಹೃದಯಂಗಮವಾದ ಕಾದಂಬರಿಯಿದು. ಉತ್ತರಾಪಧದ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಕನ್ಯಕುಬಜ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ಸಮರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಬಿಡಿಸಿ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆಯನ್ನು ಸಮರದಾ ತೀರದ ವರೆಗೆ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಪರಿಪುಷ್ಕವಾಗಿದೆ. ರೇವರಿಯಂಬ ಪೋರಶ ವರ್ಷದ ತರುಣಿಯು ರೈವರಸೇನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ತೋರಿದ ಧೈರ್ಯ-ಸಾಹಸಗಳೂ, ಒಳ್ಳೇ ನಿಕರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪೂರ್ವ ಸಹಾಯವೂ ಮಂಚಕರವೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಳಿಸದಿರಲಾರವು ಕ್ರಾನ ಅಳತೆಯ ಸುಮಾರು ೧೫೦ ಪುಟ ಬೆಲೆ ೧೨ ಆಣೆ

ಇವರಡೂ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯೊಳಗಿನ ಮತ್ತೆ ಬೇಕಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ತಾ|| ೫-೨-೧೯೩೩ರೊಳಗೆ ತರಿಸುವವರಿಗೆ ಟಿ ಖರ್ಚನ್ನು ನಾನೇ ವಹಿಸಿ ಮೂಲ ಬೆಲೆಗೇ ಕಳಿಸುವೆವು

ಕಾರಣ ಪುಸ್ತಕ ಬೇಕಾದವರು ಕೂಡಲೆ ಮೆ ಆ. ಮಾಡಿ ಬರೆಯಬೇಕು. ಆ ಮೇಲೆ ಟಿಪಾಲು ಖರ್ಚಿನ ಈ ರಿಯಾಯತಿಯು ದೊರೆಯದು ಕ್ಯಾಟಲಾಗ್ ತರಿಸಿ ಆಡರ ಕಳಿಸಿರಿ.

ಇವಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಐತಿಹಾಸಿಕ-ಸಾಮಾಜಿಕ-ಪೌರಾಣಿಕ-ಪತ್ರಿಕಾ ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ, ಚರಿತ್ರ-ನಾಟಕ-ವೈದ್ಯಕೀಯ ಗ್ರಂಥ ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ,

ಪ್ರೊ. ಅನಂದವನ, (ಧಾರವಾಡ)

ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಪ್ರಸನ್ನ, ಆನಂದವನ.

ಸಮ್ಮತಿ

ಎಲ್ಲ

ತರದ

ಕನ್ನಡ,

ಪುರಾಣ,

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ

ಪ್ರಬಂಧ

ಕೆಲಸಗಳೂ;

ಬಾಹ್ಯಾಂತರಂಗ,

ಸಂಬಂಧ

ಮುಂತಾದವುಗಳೂ

ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ತೀವ್ರವಾಗಿಯೂ

ಮಾಡಿ ಕೊಡಲ್ಪಡುವವು.

ದರಗಳು ಸುಲಭ. ಕೆಲಸ ಕಳಿಸಿ ಅನುಭವ ಪಡೆಯಿರಿ.

ಭಿ. ಪೆ. ಕಾಳಿ, ಮ್ಯಾನ್ಚೇಸ್ಟರ್.

